

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

**MAGISTERSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM
2011 – 2013**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Lucie Šafránková

Proměny a souvislosti role muže a ženy

Praha 2013

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Marie Farková

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERZITY PRAGUE

**MASTER COMBINED STUDIES
2011 – 2013**

DIPLOMA THESIS

Lucie Šafránková

Transformations and related roles of men and women

Prague 2013

The Diploma Thesis Work Supervisor:
PhDr. Marie Farková

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 15. 2. 2013

Lucie Šafránková

Poděkování

Chtěla bych poděkovat paní PhDr. Marii Farkové za odborné vedení, za pomoc a rady při zpracování této práce.

Anotace

Tato diplomová práce se zabývá problematikou gender. Práce je zaměřena na pohlavní roli muže a ženy a jejich současné proměny. Konkrétně se zabýváme vývojem pohlavních rolí a úkolů s nimi spojenými, jejich sbližováním a proměnou. Práce se zabývá klasickými rozdíly mezi mužem a ženou a stereotypy panujícími ve společnosti. Teoretická část je doplněná dotazníkem, který zjišťuje skutečné rozdělení pohlavních rolí v domácnosti a partnerství, očekávání žen a mužů a ukazuje změny, k nimž dochází.

Klíčové pojmy

Diplomová práce, dotazníkové šetření, gender, chování, muž, pohlavní role, proměny pohlavní role, společnost, stereotypy, tradiční pojetí, žena.

Annotation

This thesis deals with gender. The work is focused on the gender roles of men and women and their current transformations. Specifically, we develop gender roles and tasks associated with them, their convergence and transformation. The work deals with the classic differences between men and women and stereotypes prevailing in society. The theoretical part is complemented by a questionnaire that identifies a real division of gender roles in the household and partnership, expectations of women and men and shows the changes that occur.

Key words

Diploma thesis, surfy, gender, behavior, man, gender roles, changes in sex roles, community, stereotypes, traditional concept, woman.

OBSAH

ÚVOD.....	9
1 KULTURNÍ A BIOLOGICKÉ ASPEKTY	11
1.1 Pohlavní diferenciacie.....	12
1.1.1 Odlišná stavba mozku	12
1.2 Genderové stereotypy	13
1.2.1 Výchova k pohlavním rolím.....	14
1.2.2 Odlišný přístup rodičů k dětem opačného pohlaví.....	17
1.3 Sociologické pohledy na gender	18
1.3.1 Strukturální funkcionalismus	19
1.3.2 Feminismus	20
2 ROZDÍLY V CHOVÁNÍ A JEDNÁNÍ MUŽŮ A ŽEN.....	22
2.1 Představy o budoucnosti	22
2.2 Láska a výběr partnera.....	23
2.2.1 Vývoj vztahu	24
2.2.2 Rozdílné citové potřeby.....	25
2.3 Odlišné předpoklady spokojeného vztahu.....	26
2.4 Rozdíly v komunikaci.....	27
2.4.1 Kontakty a mezilidské vztahy	29
2.4.2 Odlišná řešení problémů.....	29
3 PROMĚNY A SOUVISLOSTI ROLE MUŽE A ŽENY V POSLEDNÍCH DESETILETÍCH.....	31
3.1 Vzestup samostatně žijících žen a mužů	32
3.2 Odpoutání se od potomků.....	34
3.3 Pracovní kariéra	35
3.3.1 Otázka sloučení rodiny a povolání	37

3.4 Úmyslná bezdětnost.....	38
3.5 Krize mužnosti.....	40
3.6 Oblast intimity a vyjadřování citů	41
3.7 Shrnutí teoretických poznatků	42
4 EMPIRICKÁ ČÁST	44
4.1 Cíle průzkumu.....	44
4.2 Formulace pracovních hypotéz	44
4.3 Metoda průzkumu	45
4.4 Charakteristika zkoumaného vzorku	46
5 PREZENTACE DAT	47
5.1 Základní parametry získaného souboru	47
5.2 Fungování v domácnosti.....	48
5.3 Partnerství a city	50
5.4 Povolání a obor práce	56
5.5 Rodičovství a péče o děti	61
6 SHRUTÍ DAT	70
ZÁVĚR	74
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	77
SEZNAM PŘÍLOH.....	81
Příloha A – Dotazník	I
Příloha B – Datové matice	VI
Příloha C – Kódovací klíče k maticím.....	XXVI
Příloha D – Tabulky ke grafům	XXXII

ÚVOD

Žijeme v tzv. nové společnosti, ve společnosti plné změn. Diplomová práce je zaměřená na jednu z nejvýznamnějších proměnných posledních desetiletí, na proměny v rozdělení pohlavních rolí a úkolů, jež jsou s nimi spojené.

Diplomová práce se zabývá problematikou pohlavních rolí, jejich proměn a souvislostí, které to s sebou nese. Toto téma je v současné době velice populární a stává se symbolem moderní pospolitosti.

Východiskem diplomové práce bylo pozorování určité výměny role muže a ženy. Práce začala vznikat na základě poznání, že mnoho lidí ztrácí orientaci v současném rychle se měnícím světě. Dalším důvodem vzniku tohoto textu byl narůstající počet svárů mezi mladými páry, ale i rozporů mezi starší generací, které se týkají právě měnících se pohlavních rolí.

Proměňující se role muže a ženy můžeme sledovat téměř ve všech oblastech života. Ženy stále častěji pracují na manažerských postech, vedou firmy, objevují se i v povoláních, které byly vždy výlučně spojovány s muži, například armáda, policejní či hasičské sbory. Muži naopak chodí na mateřskou dovolenou, pečují o děti více jak jejich dobře vydělávající manželky. Častěji než dříve se muži starají o svůj vzhled, zajímají se o módu. Muži se často dobrovolně zbavují úkolů, jež jsou tradičně spojovány s mužskou pohlavní rolí, jako je například role řidiče. Ženy se oproti tomu této role rychle chápou. Není výjimkou, že na silnici potkáme větší množství řidiček než řidičů. Mužská část populace mnohem častěji vyjadřuje své city.

Diplomová práce pátrá po tom, zda proměny pohlavních rolí ve společnosti skutečně probíhají a do jaké míry.

V diplomové práci si klademe otázku, kdo je nositelem změny ve společnosti zejména v oblasti vztahů, profesním a rodinném životě. Jsou to muži nebo ženy? Příslušníci mladší generace nebo i starší? Do jaké míry ve společnosti přetrvávají předsudky a kdo je zejména jejich zastáncem?

Předpokládáme, že současná společnost dává ženám více šancí pro uplatnění v pracovním životě a od mužů vyžaduje větší angažovanost na chodu domácnosti. Jaký je vliv této skutečnosti na prožívání mužů a žen?

V diplomové práci se zabýváme rozdíly mezi jednotlivými pohlavími i proměnami v pojmání pohlavních rolí. Diplomová práce vychází z teoretických poznatků ze sociální psychologie, opírá se o biologické a kulturní aspekty, zabývá se genderovými stereotypy a výchovou k pohlavním rolím. V práci se snažíme nastínit výhody a nevýhody moderní společnosti. Teoretická východiska jsou doplněna o dotazníkové šetření, které pátrá po tom, jaké změny v pojmání pohlavních rolí probíhají mezi respondenty.

Cílem práce je prokázat, jak se v současné době proměnily role muže a ženy a kdo je především zastáncem moderního pojetí pohlavních rolí.

Cílem praktické části je ukázat, jaký je skutečný stav předsudků u zkoumaného vzorku osob, jak se změnila požadavky mužů a žen na příslušníky opačného pohlaví, jestli je smýšlení dotazovaných orientováno více tradičně či moderně. Praktická část je zaměřená na zjištění proměny rolí muže a ženy po psychické stránce, zkoumá, jakým způsobem dnes fungují domácnosti, kdo zastává kterou roli a úkoly s ní spojené. Šetření má za úkol prokázat, do jaké míry změny u zkoumaného vzorku probíhají a kdo je zejména jejich nositelem.

1 KULTURNÍ A BIOLOGICKÉ ASPEKTY

Lidé se vymezují mnoha způsoby. Jednou ze základních možností vymezení je diferenciací podle pohlaví. Definice podle pohlaví s sebou nese anatomické rozdíly, které jsou biologicky dané, a představy určitého souboru osobních vlastností a vzorů chování, které se k jednotlivým pohlavím vztahují.¹

Lidské pohlaví je biologická danost, od které lidé odvozují společenskou kategorii zvanou gender (maskulinitu či feminitu). Předpoklady vztahující se ke genderu lidé obecně přijímají za platné a správné a mnohdy na nich stavějí svůj rozdílný přístup k osobám mužského a ženského pohlaví.²

Ve společnosti panují genderové stereotypy, tzn. zjednodušující popisy toho, jak má vypadat maskulinní muž a femininní žena. Lidé o těchto stereotypech často uvažují bipolárně – normální muž nenese žádné ženské rysy a naopak.³

Genderové stereotypy jsou univerzálně platné, jelikož se předpokládá, že charakteristiky tvořící genderový stereotyp sdílejí všichni příslušníci daného pohlaví. Ve skutečnosti se však mnoho mužů a žen těmto stereotypům vymyká – někdy na to bývá pohlíženo příznivě, častěji však negativně – nekonformní jedinec je označován jako deviantní, abnormální či zkažený a podle toho se k němu také přistupuje.

Toto rozlišení se odehrává nejen na úrovni vzájemné komunikace mezi jednotlivci, ale i na strukturální úrovni společnosti, v níž jedinci žijí. „Každá společnost svým členům předepisuje určité vlastnosti, způsoby chování a vzorce vzájemné interakce v závislosti na jejich pohlaví. Tyto předpisy jsou zakotveny ve společenských institucích, jako jsou hospodářství, politický systém, vzdělávací systém, náboženství, rodinné uspořádání aj. Institucionalizované vzorce genderové diferenciací jsou souhrnně označovány jako pohlavně-genderový systém společnosti.“⁴

Veřejnost často vysvětluje rozdíly mezi pohlavími pouze na základě biologických rozdílů mezi mužem a ženou. Je však nutné si uvědomit, že biologická a sociální dimenze se nacházejí ve vzájemné interakci (dochází k vzájemnému ovlivňování přírody a prostředí).

¹ Renzettí C. M., Curran D. J.: Ženy, muži a společnost, 1. vydání, nak. Karolinum, Praha 2003

² Renzettí C. M., Curran D. J.: Ženy, muži a společnost, 1. vydání, nak. Karolinum, Praha 2003

³ Renzettí C. M., Curran D. J.: Ženy, muži a společnost, 1. vydání, nak. Karolinum, Praha 2003

⁴ Renzettí C. M., Curran D. J.: Ženy, muži a společnost, 1. vydání, nak. Karolinum, Praha 2003, s. 21

1.1 Pohlavní diference

Lidský vývoj je velice složitý proces. Lidská bytost se obvykle narodí se čtyřiceti šesti chromozomy, které jsou uspořádány do dvaceti tří párů, z nichž jednu část předává matka a druhou otec. Jeden pár chromozomů označujeme jako pohlavní chromozomy, neboť rozhodují o tom, jestli se z oplodněného vajíčka vyvine mužský či ženský plod.⁵

Proces pohlavní diference začíná v šestém týdnu vývoje embrya, do té doby jsou tedy všechna embrya pohlavně bipotenciální. Do šestého týdne jsou embrya s uspořádáním XX nebo XY anatomicky identická a dochází v nich k vytváření ústrojí potřebného jak pro vývoj v muže, tak v ženu. V šestém týdnu se zapojují genetické pochody a dochází k vývoji pohlavních orgánů. Na vývoji se začínají podílet hormony (androgeny a testosterony v případě muže, estrogeny v případě ženy). To vede k fyzické diferenciaci pohlaví tak, jak ji známe.⁶

1.1.1 Odlišná stavba mozku

Objem mužského mozku je přibližně o 10% vyšší než objem mozku ženského. Ještě před několika desítkami let se tento fakt vykládal jako potvrzení „fyziologické slabomyslnosti“ ženského pohlaví. Podle této teorie mají ženy menší a méně diferenciovanou mozkovou kůru a jsou proto více ovlivňovány instinkty a postrádají řídící moc rozumu. Mají nízkou duchovní sílu, nejsou schopny racionálního úsudku a svou tělesnou konstitucí jsou podřazeny mužům.⁷

Dnešní výzkumy dokazují, že v oblasti průměrné intelektuální výkonnosti se ženské mozky neliší od mužských. Rozdíly ve velikosti a váze jsou způsobeny odlišným anatomickým ustrojením. Mužské mozky obsahují více mozkomíšního moku a bílé hmoty mozkové, která se skládá z dlouhých nervových vláken, jež spojují různé oblasti mozku a umožňují rychlé předávání informací. Naproti tomu mozky žen disponují

⁵ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

⁶ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

⁷ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

větším množstvím šedé hmoty skládající se z nervových buněk a dendritů, jež spojují nervové buňky a umožňují rychlé zpracování signálů.⁸

Ačkoli se výkon mozku u jednotlivých pohlaví neliší, mozek ženy funguje jinak než mozek muže. V průběhu evolučního vývoje si mužský a ženský mozek formoval jiné silné stránky, odlišná nadání a rozdílné schopnosti. V mužském mozku se vytvářela zejména oblast, jež umožňuje orientaci na značné vzdálenosti (schopnost, kterou pravěký muž potřeboval při lovu zvěře). V ženském mozku se naopak rozvíjela oblast potřebná k orientaci na krátké vzdálenosti, ke schopnosti dělat několik věcí současně a k rozsáhlému perifernímu vidění.⁹

Genetická paměť, jež je součástí naší instinktivní výbavy, funguje a pracuje i současné době. Proto jsou dnes muži stále zdatnější při orientaci v prostoru a mapách, ženy naopak více vynikají v komunikaci a zvládají dělat několik úkolů najednou.¹⁰

1.2 Genderové stereotypy

V každé společnosti panují stereotypy, které mužům a ženám přisuzují jejich typické vlastnosti a role, tedy soubor směrnic, předpisů a pravidel chování, jež určují pohlavně specifické chování osobnosti.¹¹

U žen se předpokládá, že budou bezmocné, citově založené, emocionální, empatické, jemné, parádnice a milovnice dětí. Ženské pohlaví je často chápáno jako mírné, náladové, nelogické, nerozhodné, nesamostatné, něžné, ohleduplné, pasivní, pečlivé a opatrné, plné porozumění, poslušné, povolné, přitažlivé a dráždivé. Od příslušnic ženského pohlaví se očekává, že budou příjemné, přívětivé, senzibilní, slabé, soucitné, šarmantní, taktní, toužící po jistotě, úzkostné, vyžadující ochranu, zaměřené na rodinu, závislé a upovídané.¹²

U mužů se naopak více očekává agresivita, aktivnost a autoritativní chování. Muži jsou chápáni jako bojovní, ctižádostiví, dobrodruzi, dominantní, neohrožení, nesnadno zranitelní, nezávislí, objektivní a věcní. Více se od nich očekává odhodlání, odolnost,

⁸ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

⁹ Peasovi A., B.: Proč muži neposlouchají a ženy neumí číst v mapách, Ikar., Praha 2012

¹⁰ Peasovi A., B.: Proč muži neposlouchají a ženy neumí číst v mapách, Ikar., Praha 2012

¹¹ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

¹² Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

odvaha a opovázlivost. Příslušníci mužského pohlaví jsou bráni jako panovační, podnikaví, přímí, racionální, realističtí, rozhodní, rozvážní, sebejistí, sebevědomí, schopní sebeovládání, silní a energičtí, soutěživí, spolehliví, stateční a smělí, tvrdí, velcí a silní, vůdci, vyrovnaní, zodpovědní. Předpokládá se, že muži nepláčou.¹³

V současné době se přesouváme od jednorozměrného modelu muže a ženy, který pojímá mužství a ženství jako dva protipóly (nejzazší maskulinita na jedné straně a naprostá feminita na straně druhé) k dvojrozměrnému modelu, jehož základní tezí je, že každá osoba může mít znaky maskulinní i femininní nezávisle na svém biologickém pohlaví.¹⁴

Přesto však většina mužů a žen žije ve společnosti s tzv. patriarchálním pohlavně-genderovým systémem. „Patriarchát je takový pohlavně genderový systém, v němž muži zaujímají nadřazené postavení vůči ženám a v němž jsou vlastnosti a činnosti vnímané jako mužské hodnoceny výše než ty, které jsou vnímány jako ženské“¹⁵ V současné společnosti se demonstruje rovné právo mužů a žen, avšak vlastnosti a schopnosti mužů jsou stále více ceněné než ženské schopnosti a jsou to zejména muži, kterým se dostává lepších pracovních příležitostí a vyšších postů ve společnosti.

1.2.1 Výchova k pohlavním rolím

Již od okamžiku narození jsou dívky vnímány jako jemné a křehké a chlapci jako silní a neohrožení. Genderové stereotypy se promítají do očekávání vztahujících se k chování dětí a přenášejí se na děti prostřednictvím socializace.¹⁶

Socializace je celoživotní proces, jehož prostřednictvím si jedinec osvojuje společenské hodnoty a normy, včetně těch týkajících se genderu.¹⁷

Děti jsou vystavovány genderovým signálům již ve velmi útlém věku. Kolem osmnácti měsíců věku dávají děti přednost určitým hračkám v souladu s genderovými stereotypy, dvouleté děti jsou si vědomi vlastního genderu i genderu jiných lidí a ve věku tří let začínají hodnotit určité vlastnosti a způsoby chování genderově

¹³ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

¹⁴ Renzettí C. M., Curran D. J.: Ženy, muži a společnost, 1. vydání, nak. Karolinum, Praha 2003

¹⁵ Renzettí C. M., Curran D. J.: Ženy, muži a společnost, 1. vydání, nak. Karolinum, Praha 2003, s. 22

¹⁶ Renzettí C. M., Curran D. J.: Ženy, muži a společnost, 1. vydání, nak. Karolinum, Praha 2003

¹⁷ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

stereotypními způsoby – tzn., že určité kvality vnímají jako typicky ženské nebo mužské.¹⁸

Rozlišujeme čtyři psychologické teorie, které mají vliv na utváření a upevňování pohlavně specifického chování.¹⁹

Teorie utvrzování – výchova pomocí trestu a odměn

Podle teorie utvrzování se pohlavně specifické chování ustavuje tím, že chlapci a dívky jsou od útlého věku utvrzováni v takovém způsobu chování, které společnost považuje za přiměřené jejich pohlaví. Jestliže společnost jednání jedinců schvaluje, dětem se dostává pochvaly, uznání, souhlasu. Pokud se však jedinci projevují způsobem, který společnost pokládá za nepřiměřený jejich pohlaví, je takové chování ignorováno či dokonce trestáno nesouhlasem, kritikou nebo upřením privilegií či lásky.²⁰

Od chlapců a dívek se tedy již v dětství očekávají rozdílné způsoby chování. Chlapci jsou přesvědčováni, že nesmí brečet, ale naopak se musí umět prosadit a bojovat za svá práva. U dívek se slzy tolerují, očekává se, že budou poddajné, ústupné a přizpůsobivé.

Velký význam v teorii utvrzování má role rodičů, kteří se jinak chovají k dívkám a jinak k chlapcům. Chlapci jsou vychováváni spíše směrem k agresi, potlačování slabosti, dívky jsou chváleny za to, že jsou poslušné a klidnější.²¹

Imitační teorie – napodobování vzorů

Chlapci a dívky získávají pohlavně typické chování tím, že pozorují vzory téhož pohlaví a napodobují jejich pohlavně typické chování. I zde záleží na tom, nakolik je modelové chování vzoru úspěšné. Je-li chování odměněno, dochází k jeho utvrzování.²²

¹⁸ Renzetti C. M., Curran D. J.: Ženy, muži a společnost, 1. vydání, nakl. Karolinum, Praha 2003

¹⁹ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

²⁰ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

²¹ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

²² Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

Imitační teorie vychází z předpokladu, že chlapci napodobují své otce a ostatní mužské vzory, dívky své matky a ostatní ženské vzory.²³

Identifikační teorie – přejímání vnitřních postojů

Dítě přejímá od svých rodičů vnitřní prožívání sebe samého jako někoho více či méně identického s rodičem téhož pohlaví. Na základě pocitu totožnosti, si děti osvojují vnitřní postoje, hodnocení a schémata chování vůči světu.²⁴

Kognitivní teorie – vkládání smyslu

Děti se učí genderu v rámci svých rozumových snah nalézt řád v sociálním světě, jímž jsou obklopeny. Podle kognitivní teorie se dítě aktivně vypořádává se svým fyzickým a sociálním okolím. Získává vědomosti a schopnosti rozlišovat znaky a obsahy, které se vztahují k pohlaví a které příslušná společnost považuje za typicky ženské a mužské. Dítě si postupně osvojuje schopnost rozlišit a přiřadit jednoznačně k jednomu nebo druhému pohlaví sebe i osoby ve svém okolí. V raném dětství mu jako záchytné body většinou slouží oděv, vlasy, hlas, tělesná stavba, později např. způsob chování, záliby a druh zaměstnání, postoje a názory.²⁵

K jakému pohlaví patří, začíná jedinec chápat v průběhu třetího roku života. Dítě už ví, jestli je chlapeček nebo holčička, ale není si jisto, jestli tato příslušnost k pohlaví je trvalá a neměnná.²⁶

Ve čtyřech letech dochází k částečnému upevnování pohlavní identity. Dítě si je jisto svou náležitostí k chlapcům nebo dívkám a chápe, že z chlapců vyrostou muži a z dívek ženy. V průběhu šestého až osmého roku života se pro dítě stává pohlaví nezměnitelným, konstantním znakem.²⁷

²³ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

²⁴ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

²⁵ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

²⁶ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

²⁷ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

Děti, které pochopili nezměnitelnost a trvalost své příslušnosti k mužskému nebo ženskému pohlaví, se snaží vyhledávat takové situace, v nichž mohou samy sobě vždy znovu potvrdit svou pohlavní příslušnost.²⁸

1.2.2 Odlišný přístup rodičů k dětem opačného pohlaví

Ačkoli z průzkumů vyplývá, že chlapci jsou ve vývoji o dva roky pozadu za děvčaty (a to již od samého začátku), většina rodičů zachází s chlapci tvrději než s dívkami (děvčatům se dostává spíše projevů jazykových a jemně motorických, zatímco chlapci dostávají spíše podněty tělesné a hrubě motorické). V poslední době je snaha tento rozdílný přístup omezit, avšak nároky na chlapce a dívky jsou stále rozdílné. Děvčatům se obecně méně důvěřuje, méně se od nich očekává a jsou pod menším dozorem, místo toho jsou silně omezovány jejich snahy o nezávislost.²⁹

Rodiče dávají najevo pohlavně specifická očekávání, kterých si často nejsou vůbec vědomi. Jako příklad můžeme uvést rozdílné zařízení pokojů chlapců a dívek a odlišné hračky, kterými jsou děti vybaveni a které podporují rozdílné aktivity. Hračky a vybavení pro chlapce podporuje směřování z domu, zatímco u dívek dochází k podpoře domácí aktivity.

Pro chlapce i pro děvčata platí odlišné výchovné cíle. Souvisí to s tím, že rodiče v dětství nereflektovaně přijímali tradiční stereotypy pohlavních rolí. Podle stereotypů jsou cíle pro každé pohlaví odlišné a tuto rozdílnost můžeme sledovat dodnes, ačkoli v současné době dochází k oslabení různosti pohlavních rolí. V posledních desetiletích probíhá vyrovnání pohlavních rolí, jež někteří sociologové označují pojmem modernizace.³⁰

Různost výchovných cílů s sebou nese nevýhody pro obě pohlaví. Dívky jsou brzděny ve výstavbě zdravého sebevědomí, neumějí vnímat své silné stránky. Není v nich vzbuzována touha po nezávislosti a samostatnosti. Pokud se dívky snaží výrazně osamostatnit, jsou spíše omezovány. U chlapců naopak bývají tyto tendence podporovány. Okolí pobízí chlapce, aby se odpoutali od matky a sami čelili okolnímu

²⁸ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

²⁹ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

³⁰ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

světu. Chlapci se tedy musejí již v raném dětství oprostít od matky a nakolik je to možné přiblížit se otci a identifikovat se s ním. Díky tomu se učí chování odpovídajícímu mužské pohlavní roli – projevy síly, sebevědomí a nezávislosti. Vlastnosti jako slabost, bezmocnost, soucit a empatie se u chlapců odsuzují a přiřazují se dívkám. To má za následek, že chlapci v pozdějším věku hůře navazují mezilidské vztahy a jsou méně citliví vůči druhým.³¹

Výchova, jež by umožňovala stejné šance oběma pohlavím, by musela dát chlapcům i dívkám příležitost vyvíjet se k nezávislosti a sebejistotě a možnost projevovat své slabé stránky a svou citlivost a vnímavost k citům okolí.

K ustanovení pohlavní role dětí přispívají nejen rodiče, ale i řada jiných faktorů – jako jsou např. vrstevníci, sourozenci, přátelé a známí, prarodiče, učitelé a vychovatelky. Významným faktorem jsou také hromadné sdělovací prostředky.

1.3 Sociologické pohledy na gender

Sociologii chápeme jako vědecké zkoumání lidských společností a kultur a společenského chování. Sociologové, stejně jako ostatní vědečtí pracovníci, pracují v rámci určitého paradigmatu. Paradigma je model myšlení, který určuje volbu výzkumného problému, metody zkoumání a způsob vysvětlení. Sociologie je věda multiparadigmatická, je tvořena řadou různých paradigmat. Proto mohou různí sociologové zkoumat a vysvětlovat jednotlivý společenský jev, jakým jen například gender, různě.³²

V každé době je ovšem patrná tendence k upřednostňování jednoho paradigmatu nad ostatními. Dané paradigma se v té době jeví jako nejpřínosnější pro vysvětlení aktuálního stavu společnosti. Většina sociologů pak pracuje v rámci tohoto dominantního paradigmatu.³³

³¹ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

³² Renzetti C. M., Curran D. J.: Ženy, muži a společnost, 1. vydání, nak. Karolinum, Praha 2003

³³ Renzetti C. M., Curran D. J.: Ženy, muži a společnost, 1. vydání, nak. Karolinum, Praha 2003

V průběhu čtyřicátých až šedesátých let představoval dominantní paradigma strukturální funkcionalismus, který významnou měrou ovlivnil také výzkum v oblasti genderu.³⁴

1.3.1 Strukturální funkcionalismus

Strukturální funkcionalismus chápe společnost jako stabilní, uspořádaný systém. Většina členů společnosti sdílí stejný soubor hodnot, přesvědčení a očekávání, tj. určitý společenský konsensus.³⁵

Sociální systém se skládá ze vzájemně provázaných částí, které udržují společnost ve stavu rovnováhy. Pokud se má systém podrobit změně, musí se tato změna odehrávat pozvolna, evolučním procesem. Příliš prudká změna by působila dysfunkčně.³⁶

V analýze genderu vycházejí strukturální funkcionalisté z faktu, že se muži a ženy tělesně liší (muži jsou větší a silnější, ženy rodí děti a kojí je). Biologické odlišnosti vedly k vymezení rozdílných genderových rolí. Od členů společnosti se očekává určitý způsob chování odpovídající jejich pohlavní příslušnosti.³⁷

Teorie o původu a vývoji genderových rolí, známa jako teorie člověka – lovce, vznikla již v rané fázi lidských dějin a úspěšně se institucionalizovala, jelikož byla adaptačně účinná a podporovala přežití lidského druhu jako celku. Ze vzájemně výlučných genderových rolí se vyvinuly také genderově specifické rysy osobnosti. Ženy, které se staraly o děti, se vyvíjely směrem k empatii a k pečující a nesamostatné povaze; muži, kteří obstarávali potravu, směřovali ve vývoji více k odvaze, otrlosti a agresivitě.³⁸

Role žen a mužů jsou v tomto pojetí chápány jako protikladné, vzájemně se doplňující. Role jsou produktem přírody a společenské snahy o jejich změnu jsou podle strukturálních funkcionalistů v lepším případě marné, v horším případě mohou poškodit společnost jako celek.³⁹

³⁴ Renzettí C. M., Curran D. J.: Ženy, muži a společnost, 1. vydání, nak. Karolinum, Praha 2003

³⁵ Eenzettí C. M., Curran D. J.: Ženy, muži a společnost, 1. vydání, nak. Karolinum, Praha 2003

³⁶ Renzettí C. M., Curran D. J.: Ženy, muži a společnost, 1. vydání, nak. Karolinum, Praha 2003

³⁷ Renzettí C. M., Curran D. J.: Ženy, muži a společnost, 1. vydání, nak. Karolinum, Praha 2003

³⁸ Gruber, D.: Proč ženy muže nechápou, 1. vydání, Grada Publishing, Praha 2003

³⁹ Renzettí C. M., Curran D. J.: Ženy, muži a společnost, 1. vydání, nak. Karolinum, Praha 2003

Závažným důsledkem popisování genderových rozdílů jako přirozených je fakt, že tento postoj často vedl a vede ke zneužití v rámci ospravedlňování nerovnosti a diskriminace na základě pohlaví.⁴⁰

1.3.2 Feminismus

Feministické paradigma vychází z předpokladu, že při procesu osvojování genderu má význam jak biologická predispozice, tak učení. Určit přesný rozsah biologického vlivu je však prakticky nemožné vzhledem k tomu, že proces učení začíná v podstatě ihned po porodu. Poukazuje také na komplexní provázanost biologických a kulturních aspektů. Feministický pohled předpokládá, že gender je spíše společensky utvářený než vrozený. Utváří se v kontextu určité společenské a ekonomické struktury a přenáší a reprodukuje se procesem sociálního učení.⁴¹

Feminismus nastoluje problém inherentní zaujatosti či sexistického náboje tradiční sociologie. Sexismus je hodnocení jednoho pohlaví, v daném případě mužského, jako cennější než druhé. Sexismus má do značné míry za následek nízký podíl zaměstnaných žen a příslušnic akademických a výzkumných institucí. Sexismus se však odráží i do širších společenských předpokladů vůči ženám vyjádřených v předpokladu, že to, co si ženy myslí, dělají a říkají je nedůležité nebo nezajímavé.⁴²

Předmětem zkoumání jsou jednak odlišné důsledky konkrétních společenských uspořádání na životy žen a mužů, jednak role žen a mužů jakožto hybatelů společenské změny.⁴³

Feminismus ze svého zkoumání nevyklučuje mužskou zkušenost a mužská hlediska, ale trvá na zahrnutí ženských zkušeností a hledisek. Feministický přístup usiluje „o holistický pohled na způsoby, jimiž se ženy a muži - v důsledku svého odlišného postavení ve struktuře společnosti – vyrovnávají s odlišnými volbami a omezeními, jimž jsou vystaveni, a na strategie, jimiž na své relativní postavení reagují.“⁴⁴

⁴⁰ Renzettí C. M., Curran D. J.: *Ženy, muži a společnost*, 1. vydání, nak. Karolinum, Praha 2003

⁴¹ Renzettí C. M., Curran D. J.: *Ženy, muži a společnost*, 1. vydání, nak. Karolinum, Praha 2003

⁴² Renzettí C. M., Curran D. J.: *Ženy, muži a společnost*, 1. vydání, nak. Karolinum, Praha 2003

⁴³ Renzettí C. M., Curran D. J.: *Ženy, muži a společnost*, 1. vydání, nak. Karolinum, Praha 2003

⁴⁴ Renzettí C. M., Curran D. J.: *Ženy, muži a společnost*, 1. vydání, nak. Karolinum, Praha 2003, s. 32

Důsledky genderových nerovností jsou odlišné pro různé skupiny žen a mužů. Feministické paradigma proto usiluje o zkoumání vzájemných souvislostí mezi různými způsoby útlaku, mezi něž patří například sexismus, rasismus, diskriminace na základě společenské třídy, věku, sexuální orientace nebo fyzické zdatnosti a o odstranění genderové nerovnosti.⁴⁵

⁴⁵ Renzettí C. M., Curran D. J.: Ženy, muži a společnost, 1. vydání, nak. Karolinum, Praha 2003

2 ROZDÍLY V CHOVÁNÍ A JEDNÁNÍ MUŽŮ A ŽEN

Muži a ženy se liší nejen po stránce biologické a fyzické. Značné rozdíly mezi mužským a ženským pohlavím jsou i v oblasti psychiky a ve způsobu nazírání na svět. Odlišná stavba mozku a rozdílná výchova k pohlavním rolím se podílejí na tom, že muži a ženy se rozdílně chovají a jednají.

Muži a ženy mají odlišné představy o budoucnosti, jinak reagují na stejné situace, liší se v chování při výběru partnera i v oblasti vyjadřování citů. Příslušníci obou pohlaví se liší v komunikaci, ve schopnosti řešit problémy a také ve způsobu navazování kontaktů.

2.1 Představy o budoucnosti

Dospívající muži jsou silně orientováni na věcné uvažování a předmětný svět. Obvykle mají jasné představy a očekávání vzhledem ke svému vzdělání a povolání. Mívají naplánované studium i kariéru. Méně jasné představy však mají v oblasti osobní a mezilidské. Muži potřebují nejprve dosáhnout úspěchů v práci a finanční jistoty, teprve potom hledají vhodnou partnerku a uvažují o založení rodiny.⁴⁶

Mladé ženy nemívají tak uspořádané představy o budoucnosti. Je to však fenomén posledních několika desítek let. Před čtvrt stoletím si ženy hledaly jakoukoli práci, bez ohledu na to, zda je bude uspokojovat, jen na přechodné období do doby, než si najdou manžela, otěhotní a pak se budou starat o děti a domácnost. Vzdělání a zaměstnání pro ně představovalo jen vnější nutnost, s níž je třeba počítat na cestě k pravému cíli – sňatku a založení rodiny. Ještě koncem šedesátých let dvacátého století bylo podobné plánování budoucího života v mladých ženách hluboce zakořeněno. Avšak poměry se změnily. Dnes je pro mladé dívky samozřejmostí získat solidní odborné vzdělání a obstát v kvalifikované práci, která by je zároveň uspokojovala.⁴⁷

⁴⁶ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

⁴⁷ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

Dokladem proměny pohlavních rolí, která se v posledních třiceti letech udála, je stále vyšší počet maturantek než maturantů vykonávající stále kvalifikovanější práci.⁴⁸

Většina mladých žen chce v dnešní době dosáhnout úspěchu v práci a zároveň mít rodinu. Ženy ale obvykle nejsou schopny konkretizovat své představy o budoucnosti. Nechtějí se na něčem ustálit předem, protože teprve budoucnost, nadcházející životní situace a zkušenosti v rámci zaměstnání a s partnerem ukážou, jak se bude vše vyvíjet.⁴⁹

Ženská pohlavní role v současnosti neustále podléhá změnám, vystupují její různé podoby, a tak dívky většinou nejsou schopny rozhodnout se s takovou jistotou, jako je tomu u dospívajících chlapců. Ti, v souladu s tradičním rozdělením pohlavních rolí, kladou hlavní důraz na kariéru v zaměstnání.⁵⁰

2.2 Láska a výběr partnera

Pro mladou generaci je láska nejdůležitějším aspektem pro vznik partnerství, jeho udržení a později sňatku a založení rodiny.

Rozlišujeme šest druhů lásky:

1. Erós – romantická láska, jež se vyznačuje fyzickou přitažlivostí, sexuálním vzrušením, vášnivostí, je doprovázená přáním splynout s milovanou osobou
2. Pragma – pragmatická láska, připoutání k partnerovi, spojená se závazkem
3. Mania – majetnická láska, vyznačuje se žárlivostí, výlučností, fascinací a idealizací
4. Agapé – obětavá, altruistická láska, v níž jde především o partnerovo štěstí
5. Storgé – přátelská láska založená na toleranci a důvěře
6. Ludus – hravá láska, nejedná se v ní o závazek, ale o sexuální dobrodružství⁵¹

⁴⁸ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

⁴⁹ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

⁵⁰ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

⁵¹ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

V průzkumech dosahovali muži vyšších hodnot na stupnici erós, agapé a ludus a ženy na stupnicích mania a pragma. Výsledky je však nutné chápat v souvislosti se stále působícími klišé pohlavních rolí. Důvodem, proč ženy zaujímají v milostném vztahu zejména pragmatické stanovisko, může být to, že jejich budoucí životní standart silně závisí na společenském statusu jejich manžela. Typický muž naopak více vyhledává napětí a vzrušení (romantická láska), dobrodružství a změnu (hravá láska) nebo je jeho cílem poskytnout jistotu a zaopatření (obětavá altruistická láska).⁵²

Z výzkumu, který provedla Rutgers University v New Jersey, vyplývá, že muži jsou ve vztazích romantičtější než ženy.⁵³ Muži se jako první zamilovávají. Po dvacáté schůzce bylo 43 % zpovídaných mužů přesvědčeno, že svou partnerku miluje, zatímco jen 30 % žen uvedlo to samé.⁵⁴

Při výběru partnera muže zajímá především tělesná přitažlivost ženy. Pro ženy je důležitý socioekonomický status muže, jeho osobnost, výkonnost a inteligence. Částečně to vysvětluje působení mechanismů ustavených v průběhu evoluce a hluboce zakořeněných v lidské populaci – muž si musí být jistý, že jeho družka je zdravá a schopná rozmnožování (vyhledává tělesné znaky nasvědčující plodnosti), žena hledá partnera fyzicky silného (ekonomicky zajištěného), který je schopen postarat se o děti.⁵⁵

2.2.1 Vývoj vztahu

Z nejnovějších výzkumů vyplývá, že na další vývoj vztahu má větší vliv žena, její postoje a způsob chování. Muži se sice rychleji zamilovávají, avšak u dlouhodobých vztahů bývá síla lásky měřená po dvanácti měsících silnější u žen než u mužů. U vztahů, které se do roka rozpadnou, je tomu naopak.⁵⁶

⁵² Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

⁵³ Průzkum provedla Helen Fischerová v Rutgers University v New Jersey v roce 2011, šetření se zúčastnilo 3000 respondentů. Průzkum zveřejněn na serveru Ona.iDnes.cz, dostupný na WWW: <http://ona.idnes.cz/prekvapive-zjisteni-muzi-jsou-romantictejsi-nez-zeny-p12-/vztahy-sex.aspx?c=A110930_151219_vztahy-sex_job>

⁵⁴ Dvořáková-Lešková, Z.: *Překvapivé zjištění: Muži jsou romantičtější než ženy*, článek dostupný na Serveru Ona.iDnes.cz, dostupné z: http://ona.idnes.cz/prekvapive-zjisteni-muzi-jsou-romantictejsi-nez-zeny-p12-/vztahy-sex.aspx?c=A110930_151219_vztahy-sex_job

⁵⁵ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

⁵⁶ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

Postoj ženy je rozhodující také v oblasti sexuality, intimní komunikace, emocionální blízkosti a otevření se druhému (ženy mají větší sklon k důvěrnosti než muži).

V oblasti sexuálního styku je větší iniciativa stále ponechána na muži. V postojích k sexualitě můžeme sledovat významné rozdíly mezi pohlavími. Muži se chovají spíše volněji, ženy mají častěji na paměti možné následky (nechtěné těhotenství), ženská část populace bývá více zdrženlivá.⁵⁷

Ženy jsou také citlivější a vnímavější k problémům ve vztahu a jsou ochotnější a schopnější je více řešit. Ženy dříve a intenzivněji vnímají negativní změny ve vztahu – nárůst svárů, ubývání něžnosti, omezení komunikace či sexuální neshody. V typickém případě se partnerky častěji než partneři pokouší o vstřícný rozhovor, který by situaci urovnal. Ženy jsou také přístupnější k přijetí pomoci zvenčí, např. vyhledat kvalifikovaného manželského poradce nebo terapeuta. Bývají ve vztahu obvykle přizpůsobivější a mohou tak silněji přispívat ke zvýšení partnerské spokojenosti a opětovnému obnovení vztahu.⁵⁸

Rozpad vztahu bývá zejména pro muže traumatická zkušenost s negativními následky. „Průzkumem, jehož se účastnilo 231 dvojic ve věku kolem dvaceti let, zjistil Rubin se spolupracovníky (1981), že ženy snáze než muži opouštějí vztah, jestliže jim připadá problematický.⁵⁹ V tomto ohledu jsou muži větší romantici, zatímco ženy bývají realističtější. Po rozchodu zůstávají bývalí partneři přáteli spíše tehdy, pokud rozpad vztahu inicioval muž.⁶⁰

2.2.2 Rozdílné citové potřeby

Muži a ženy mají odlišné citové potřeby, avšak často si toho nejsou vědomi. V důsledku toho se mohou často dostávat do rozepří a cítit se zklamaně. Komplikované emocionální potřeby můžeme shrnout pod pojmem láska.⁶¹

⁵⁷ Gruber, D.: Proč ženy muže nechápou, 1. vydání, Grada Publishing, Praha 2003

⁵⁸ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

⁵⁹ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006, s. 120

⁶⁰ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

⁶¹ Gray, J.: Muži jsou z Marsu, ženy z Venuše, 1. vydání, nakl. Svan, Praha 1994

Láska v sobě zahrnuje potřebu (1) péče, (2) porozumění, (3) respektu, (4) oddanosti, (5) potvrzení vlastní hodnoty, (6) bezpečí, (7) důvěry, (8) uznání, (9) ocenění, (10) obdivu, (11) přízně, (12) povzbuzení. Zatímco ženy potřebují zejména prvních šest potřeb, pro muže je důležitých zejména druhých šest potřeb. Hovoříme o tzv. prvotních potřebách, bez jejichž uspokojení není člověk schopen plně přijmout a ocenit ostatní druhy lásky.⁶²

Každý člověk, muž i žena, samozřejmě potřebuje všech dvanáct typů lásky. Tvzení, že ženy potřebují především šest z nich, neznamená, že muži je nevyžadují. Prvotní potřeby jsou však pro ženskou část populace důvěra, uznání, ocenění, obdiv, přízeň a povzbuzení. Tyto formy lásky jsou reciproční. V případě, že jsou uspokojeny primární potřeby lásky, jsou muži i ženy schopni nabídnout i ocenit všechny formy lásky.⁶³

V praxi to znamená, že pokud muž projeví péči a porozumění, žena mu automaticky vrací důvěru a uznání, které on primárně potřebuje. Naopak když dá žena najevo důvěru, muž automaticky začne pečovat o její potřeby.

2.3 Odlišné předpoklady spokojeného vztahu

Základním předpokladem pro dobré manželství nebo dlouhodobý vztah je co největší shoda obou partnerů v oblasti pojmání pohlavních rolí. Nejnižší kvalita vztahů byla zaznamenána v případě, kdy muž zastává tradiční představy o pohlavních rolích, zatímco žena má představy liberálnější, modernější.⁶⁴

Partnerská spokojenost je u žen způsobena jinými faktory, než je tomu u mužů. Pro muže jsou v typickém případě důležité tzv. vnější faktory, jako je úspěch v zaměstnání, respekt či zajištění příjmu. U žen jsou v popředí zejména vnitřní faktory, jako je přijatelnost osobní situace nebo uspokojivé rozdělení úloh mezi partnery. Pro

⁶² Gray, J.: Muži jsou z Marsu, ženy z Venuše, 1. vydání, nakl. Svan, Praha 1994

⁶³ Gray, J.: Muži jsou z Marsu, ženy z Venuše, 1. vydání, nakl. Svan, Praha 1994

⁶⁴ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

harmonický vztah dvojic s dětmi není podstatné, zda žena chodí do práce či je v domácnosti, důležitý je vnitřní postoj ženy, tzn. nakolik je spokojená se svou situací.⁶⁵

V případě bezdětných dvojic s dvojitým výdělkem pozorujeme jednu zvláštnost – ženy jsou spokojené se vztahem, pokud jsou spokojené se svou prací. U mužů (zejména u těch, kteří mají konzervativní postoj k otázce pohlavních rolí) je partnerská spokojenost úzce spojena s mírou zájmu ženy o jejich kariéru. Z mužského hlediska se partnerský vztah rozvíjí nejharmoničtěji v případě, že se partnerka podílí svým zájmem na kariéře a pracovních úspěších svého muže.⁶⁶

Ženy ve vztahu vyžadují více intimity, ale mužům může přílišná blízkost a intimita ve vztahu působit potíže. „Podle psychoanalytických autorů mají muži strach, aby se nepropadli na vývojový stupeň raného dětství, kdy byli závislí na matce, s níž žili v symbiotické jednotě.“⁶⁷ Příslušníci mužského pohlaví jsou již od dětství vedeni k tomu, aby se co nejdříve vymanili z matčina vlivu a osamostatnili se.

V případě, že muži a ženy přijali tradiční představy o rozdělení pohlavních rolí, dochází ve třetí dekádě života (ve věku 20 – 39 let) k asynchronnímu vývoji. Ženy pociťují silnou potřebu něhy, blízkosti a intenzivního citového života ve dvou, která se u mužů setkává spíše s odmítáním. Muži se nechtějí podvolovat citům, mají strach, že by ztratili svou maskulinitu a zmařili vše, co si vydobyli během adolescence. Mnohem více se soustředí na pracovní kariéru a udržení životního standardu.⁶⁸

2.4 Rozdíly v komunikaci

Typický muž a typická žena se v komunikaci v mnohém liší. Tradičně orientovaný muž považuje mluvení za námahu. Komunikování využívá v největší míře v práci, kde mu slouží jako prostředek obživy, a při námluvách, kde má jasnou vidinu cíle. Pro ženu je oproti tomu mluvení potěšením. Ženská část populace prostřednictvím povídání odpočívá, navazuje vztahy a vyjadřuje vstřícnost k druhým lidem.⁶⁹

⁶⁵ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

⁶⁶ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

⁶⁷ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006, s. 120

⁶⁸ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

⁶⁹ Peasovi A. a B.: Proč muži neposlouchají a ženy neumí číst v mapách, Ikar, Praha 2012

Tradičně orientovaný muž mluví až po důkladné úvaze, tradiční žena promlouvá již během uvažování. Typicky pohlavně specifický muž si každou myšlenku nejprve důkladně promyslí, probere v hlavě klady a zápory a teprve tehdy, když si je stoprocentně jistý, promluví. Mužův výrok musí být přesný a pravdivý. Typická žena mluví již během uvažování, jednotlivé myšlenky a nápady rozebírá nahlas, obvykle s dalšími osobami.⁷⁰

Mužská část populace je tradičně zaměřena na orientaci v čase, typická žena žije relativně nezávislými událostmi. V praxi to znamená, že pokud muž něco řekne, tak to platí jednou pro vždy, za svým stanoviskem si stojí. Ženy své výroky často mění podle momentálních pocitů.⁷¹

Ženy ve vyjadřování využívají více volnosti, muži jsou v rámci komunikace více přesní. V ženském mozku se nachází mohutnější corpus callosum – vazník mezi pravou a levou hemisférou velkého mozku – díky němuž osoby ženského pohlaví více spojují rozumovou a emoční stránku věci (v prožívání, jednání i vyjadřování).⁷² Nejvíce můžeme tento jev vnímat v rámci časových údajů – ženy mají tendenci čas zaokrouhlovat (manželka muže volala před půl hodinou), zatímco muži si neodpustí přesnost (partnerka ho volala přesně před 23 minutami). Tento rozdíl v komunikaci se může stát snadným zdrojem sporů.

Ženy mají mnohem citlivější vnímání v oblasti mimoslovní komunikace, více vnímají neverbální projevy a reagují na ně. Je to pro ně rovnocenný způsob vyjadřování jako slovní komunikace.⁷³

Z výzkumu řeči těla vyplývá, že při komunikaci tváří v tvář mají na vyznění informace největší vliv mimoslovní signály (z šedesáti až osmdesáti procent), tón hlasu ovlivňuje dvacet až třicet procent a pouze sedm až deset procent vyznění informace ovlivňují slova.⁷⁴ Ženy, díky svým vynikajícím smyslovým schopnostem, snadno zachycují a analyzují informace. Ženský mozek je schopný rychle přenášet informace mezi hemisférami, a to vede k dokonalejšímu dešifrování a sjednocování verbálních, vizuálních a dalších signálů. Ženy například lehce dokážou odhalit vztahy mezi lidmi

⁷⁰ Peasovi A. a B.: Proč muži neposlouchají a ženy neumí číst v mapách, Ikar., Praha 2012

⁷¹ Peasovi A. a B.: Proč muži neposlouchají a ženy neumí číst v mapách, Ikar, Praha 2012

⁷² Peasovi A. a B.: Proč muži neposlouchají a ženy neumí číst v mapách, Ikar, Praha 2012

⁷³ Peasovi A. a B.: Proč muži neposlouchají a ženy neumí číst v mapách, Ikar, Praha 2012

⁷⁴ Peasovi A. a B.: Proč muži neposlouchají a ženy neumí číst v mapách, Ikar, Praha 2012

v jejich bezprostřední blízkosti, poznají, zda jsou jedinci dobře či špatně naladěni, jsou citlivější v signálech řeči těla miminek a snadněji rozpoznají, když jim muž lže.

2.4.1 Kontakty a mezilidské vztahy

V typickém případě je oblast kontaktů a mezilidských vztahů doménou žen. V partnerství s tradičně rozdělenými pohlavními rolemi mají ženy hlavní díl odpovědnosti za oblast mezilidských vztahů. Jsou to především ony, kdo pečují o kontakty s přáteli a známými, domlouvají schůzky a návštěvy, udržují vztahy s příbuzenstvem.

Ženy také obvykle více usilují o urovnání svárů a konfliktů, mají tendenci ve větší míře řešit vzniklé problémy.⁷⁵

„Někdy vede dominance žen v oblasti mezilidských vztahů dokonce k tomu, že muži, kteří již překročili padesátku a jsou po rozvodu nebo rozchodu, jen stěží dokážou udržet kontakty s dosavadními přáteli, nedaří se jim navázat nové známosti a vybudovat si nové vztahy.“⁷⁶

2.4.2 Odlišná řešení problémů

Ženy a muži reagují rozdílně při řešení krizových situací, ať už se jedná o problémy ve vztahu, anebo o nepříjemné události, které se dějí vně společného soužití.

Ženská část populace se vyrovnává se stresem tak, že o něm hovoří, muži se naopak stáhnou do sebe, o problému přemýšlí a snaží se nalézt řešení. Pokud muž řešení nenajde, zabývá se činností, která mu pomůže problémy z mysli vytěsnit. Ženy k úlevě od problémů potřebují s někým otevřeně hovořit o svých pocitech.⁷⁷

Tento rozdílný způsob řešení situace může být často předmětem sporů mezi partnery. Ženy často nejsou schopné pochopit, proč muž jen sedí a nemluví nebo reaguje rezervovaně až podrážděně. Muži obvykle vzdorují, když jim žena vypráví

⁷⁵ Peasovi A. a B.: Proč muži neposlouchají a ženy neumí číst v mapách, Ikar, Praha 2012

⁷⁶ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006, s. 160

⁷⁷ Gray, J.: Muži jsou z Marsu, ženy z Venuše, nakl. Práh, Praha 1994

o svých starostech. Domnívají se, že jim to žena dává za vinu. Někdy mívají partneři pocit marnosti, když žena hovoří o svých problémech a v jejich moci není jí pomoci.⁷⁸

Často dochází k situacím, kdy ženy na muže neustále hovoří, zatímco oni potřebují přemýšlet, a muži se ženám snaží neustále poradit, ale ony chtějí pouze vypovědět své problémy.

⁷⁸ Gray, J.: Muži jsou z Marsu, ženy z Venuše, nakl. Práh, Praha 1994

3 PROMĚNY A SOUVISLOSTI ROLE MUŽE A ŽENY V POSLEDNÍCH DESETILETÍCH

Moderní společnost je plná dynamismů a přináší s sebou řadu změn v pojetí mužské a ženské role. V současné společnosti dochází k narušování tradiční komplementarity rolí uvnitř rodiny. V průběhu vývoje pospolitosti se ženám otevírá prostor pro seberealizaci mimo rodinu, od mužů je naopak stále více požadováno výraznější uplatnění v oblasti rolí, které byly dříve přisuzovány výhradně ženám.⁷⁹

Role muže a ženy se v dnešní době stávají stále více zastupitelné a zaměnitelné, postupně se stírá ostrá hranice mezi mužskou a ženskou prací v rámci domácnosti. Ženy se mnohem více než dříve uplatňují v manažerských profesích, muži naproti tomu výrazněji obstarávají péči o děti a domácnost jako takovou.

Zejména ženy se přiklánějí k rovnocennému rozdělení rolí, především v rámci pracovního života. Současně se však chtějí plně věnovat rodině, tzn. zůstat s dítětem doma po jeho narození. V současné době se ženy mnohem častěji než dříve střetávají s problémem, jak skloubit rodinný a pracovní život.⁸⁰

Muži jsou zastánci spíše tradičního rozdělení rolí, ve kterém oni figurují jako živitelé rodiny, věnují se převážně své profesi a kariéře. Žena by se podle tradičně orientovaných mužů měla starat o rodinu a výchovu dětí a práci se věnovat pouze na částečný úvazek.⁸¹

Postupné proměny role muže a ženy s sebou přinášejí řadu souvislostí, se kterými se muži a ženy musí naučit žít. Některé z těchto situací jsou pro společnost příznivé (např. nárůst žen ve vyšších pracovních pozicích), některé však pro společnost znamenají problémy, jež je potřeba řešit (krize mužnosti, úmyslná bezdětnost).

⁷⁹ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

⁸⁰ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

⁸¹ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

3.1 Vzestup samostatně žijících žen a mužů

V posledních desetiletích významně stoupl počet žen, jež žijí samostatně, ale i počet svobodných mužů. S největší pravděpodobností to má za následek proměna pohlavních rolí, která přinesla ženám více samostatnosti a sebevědomí v utváření jejich soukromého života.⁸²

Ženy už se nemusejí vdávat z důvodu těhotenství, dnešní samoživitelky zažívají mnohem menší diskriminaci, než tomu bylo před dvaceti nebo třiceti lety.

Mnoho žen upřednostňuje pracovní seberealizaci před sňatkem. V posledních letech stoupl procento žen, pro něž je důležitějším aspektem úspěch v práci a jejich kariéra, než rodinný život. Množství žen chce nejprve dosáhnout profesních úspěchů a až po té zakládat rodinu.⁸³

Ve druhé polovině dvacátého století došlo ke změně způsobů, jak lidé získávají sociální uznání. V tradičním pojetí byli muži zodpovědní za ekonomické zajištění rodiny a sociální uznání získávali prostřednictvím zaměstnání. Dalším zdrojem sociálního uznání byl styl žití, který sdíleli se svou partnerkou. Ženy získávaly sociální uznání skrze životní styl, ale chyběla jim prestiž vyplývající z povolání. Tento nedostatek ženy kompenzovaly tím, že měly více dětí a investovaly do citových vztahů. Dnešní společnost nehodnotí vytváření domova tak vysoce. Ženy se tomuto faktu přizpůsobují a stále častěji se vyrovnávají mužům tím, že věnují více času a pozornosti zaměstnání, prostřednictvím kterého se snaží získat sociální uznání.⁸⁴

Ženy, které se soustředí na kariéru, nejsou tolik fixované na muže a život si zařizují i bez nich. Ženy se staly samostatnými jedinci, kteří žijí podle svých vlastních pravidel. Mnoha ženám tento model žití vyhovuje. Navíc ženská část populace, která si na tento způsob žití zvykne, má po letech samostatného fungování, problémy zvyknout si na život v páru, který obnáší řadu kompromisů a přizpůsobování.

Častým jevem je také žití ve stejnopohlavním partnerství. Současná společnost je více než dříve otevřená nejrůznějším variantám soužití a přistupuje volněji k homosexuálním párům.⁸⁵

⁸² Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

⁸³ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

⁸⁴ Hamplová, D.: Sociologické texty, 1. vydání, Sociologický ústav AV ČR, Praha 2003

⁸⁵ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

Soužití stejnopohlavního páru se dnes stává moderním záležitostí. Zejména řada mladých žen má chuť si tento způsob fungování vyzkoušet. Mnohé z nich se po čase opět vracejí do heterosexuálních vztahů, některé si svou lesbickou orientaci potvrzují.

Přibývá domácností s jedním dospělým (většinou s matkou) a na ni závislými dětmi a domácností jednotlivců. Podle Sčítání lidu z let 1961-2001, se počet neúplných rodin (jeden rodič + jedno dítě) zdvojnásobil, a to z 8 % na 14 %. Počet domácností, v nichž žijí pouze jednotlivci, však vzrostl z 16 % na 30 %. Tento nárůst je dán tím, že přibylo samostatně bydlících mladých lidí a to zejména mužů.⁸⁶

V neúplných rodinách dnes žije asi 15 % obyvatel České republiky a v čele těchto rodin je v 85 % případů žena. Nejčastěji bývá rozvedená, ale přibývá i domácností svobodných matek. Neúplné rodiny také velmi často žijí společně s jinou rodinou, většinou s rodiči. Tímto rodiče pomáhají svým dcerám v ekonomické a často i v bytové tísní. To je výrazem mezigenerační solidarity.⁸⁷

Absolutní počet svobodných mužů stále převyšuje počet samostatně žijících žen. Pravděpodobným vysvětlením je, že existuje více homosexuálních mužů než lesbických žen (zhruba dvojnásobek až trojnásobek).⁸⁸

V současné době se rozšiřuje fenomén, kdy bezdětní partneři mnohdy volí oddělené společné soužití (LAT – Living apart together). Nový model LAT soužití se rozšiřuje mezi dobře situovanými jedinci ve velkých městech. Partneři žijí v oddělených domácnostech, i když by mohli založit společnou domácnost, tráví spolu jen omezený čas např. víkendy nebo dovolené. Nemusí měnit své zvyklosti a zároveň mohou využívat výhod, které jim partnerství přináší.⁸⁹

Tento způsob soužití je však možný zejména u mladších a bezdětných párů, kteří mezi sebou nemají závazky. V okamžiku, kdy chtějí mladí jedinci založit rodinu, není takovéto soužití reálné. Model LAT je v životě lidí spíš přechodnou a dočasnou záležitostí.

Pokud spolu muži a ženy žijí, často volí nesezdané soužití, které je dnes veřejností přijímáno. Osm z deseti mladých lidí do 30 let si myslí, že je v pořádku, když spolu dva

⁸⁶ Možný, I.: Rodina a společnost, 1. vydání, Sociologické nakl., Praha 2006, s. 159-160

⁸⁷ Možný, I.: Rodina a společnost, 1. vydání, Sociologické nakl., Praha 2006, s. 159-160

⁸⁸ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

⁸⁹ Hamplová, D: Vstup do manželství a nesezdaného soužití v České republice po roce 1989 v souvislosti se vzděláním, 1. vydání, Sociologický ústav AV ČR, Praha 2003

lidé žili, i když neplánují sňatek. Ale více než 80 % procent lidí, kteří v nesezdaném soužití žijí, má v úmyslu v budoucnosti sňatek uzavřít.⁹⁰

3.2 Odpoutání se od potomků

Matky, které žijí v rodinách s tradičně rozdělenými pohlavně specifickými rolemi, mají větší emocionální problémy při osamostatňování dorůstajících dětí, než jaké prožívají jejich partneři nebo matky v rodinách s liberálnějším rozdělením pohlavních rolí a úkolů s nimi spojených. Rozhodujícím faktorem je zaměstnání. Ženy, které znovu nastoupily do práce, se od svých dětí dokážou snáze citově odpoutat a více podporují jejich snahy o osamostatnění. Ženy, které věnují veškerý volný čas jen své rodině, nerady poskytují svým dětem volný prostor. Představa nepotřebné mateřské lásky v nich vyvolává beznaděj, ztrátu smyslu života, často prožívají krizi identity.⁹¹

V souvislosti s proměňujícími se rolemi, většina žen dnes prožívá rozporné pocity: na jedné straně cítí úlevu, že jim odpadly starosti s péčí o děti a jejich výchovu, těší se na nový začátek v partnerství, v práci a na možnou seberealizaci; na druhé straně pociťují smutek ze ztráty blízkých osob a nad prázdnotou rodinného prostředí.

Tradičně orientovaní otcové zvládají mnohem snáze období osamostatňování vlastních dětí, citově se příliš neprojeví. Dávají svým potomkům k dispozici své know-how, iniciativu, energii. Pomáhají jim při rozhodování v rámci pracovní kariéry.⁹²

Vzájemné připodobňování mužské a ženské pohlavní role však způsobuje, že se dnes otcové na procesu odpoutávání podílejí nejen instrumentálně a rozumově, ale zakoušejí podobné citové rozpory jako jejich partnerky. “Modernější“ otcové, kteří se, jako správní partneři svých družek, angažovali v každodenní péči o děti a v jejich výchově, nezřídka v tomto období prožívají fázi nejistoty. Zažívají vnitřní rozpolcení. Na jedné straně chápou, že jejich děti se musí osamostatnit a získat zkušenosti, na druhé straně jim stále chtějí stát po boku a být jim nápomocni.⁹³

⁹⁰ Možný, I. Rodina a společnost, 1. vydání, Sociologické nakl., Praha 2006, s. 261-263

⁹¹ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

⁹² Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

⁹³ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

3.3 Pracovní kariéra

Současný trh práce se snaží nabídnout ženám více pracovních příležitostí, než tomu bylo před několika desetiletími. Ženy jsou stále více zaměstnávány v sektoru služeb, přesto existuje řada překážek, která brání většímu zastoupení žen v ekonomice. Některé překážky jsou způsobeny kulturou a přístupem dané společnosti, jiné jsou pozůstatky doby, kdy bylo normou odpracovat 40 hodin týdně, muži byli živiteli rodiny a jen malé procento žen si hledalo práci mimo domov.⁹⁴

I přes zlepšující se pracovní příležitosti pro ženskou část populace, je zastoupení žen na pracovním trhu stále značně pozadu za muži. Z průzkumu, který provedla Mezinárodní organizace práce v roce 2008⁹⁵, vyplývá, že v produktivním věku pracuje 49,1 % žen oproti 74,3 % mužů. Nejnižší poměr zapojení žen do práce je ve střední a jihovýchodní Evropě, v jižní Asii, na Středním východě a v Severní Africe.⁹⁶

Z globálního pohledu nejvíce zmenšuje šance žen na uplatnění na pracovním trhu nepružná pracovní doba. Mnoho žen nemůže v kanceláři strávit nepřetržitě osm hodin denně. Potřebují zaměstnání, které jim umožní zvolit, kde a kdy svoji práci udělají. Řada společností si tento fakt uvědomuje a snaží se vycházet ženám vstříc: nabízí sdílení práce, klouzavou pracovní dobu či tzv. telecommuting (práce z domova, při níž se pomocí telekomunikačních technologií kontaktují zákazníci, klienti i kolegové).⁹⁷

Velkým problémem je nerovnost platů. Zaměstnankyně jsou i v současné době stále diskriminovány při platovém ohodnocování. V zemích OECD (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj) ženy vydělávají v průměru o 17 % méně než muži, v USA tento rozdíl činí 20 %.⁹⁸

Nižší platové ohodnocení je způsobeno především tím, že ženy jsou z rodinných důvodů častěji než muži zaměstnávány na částečný pracovní úvazek; obvykle přerušují

⁹⁴ Karsten, H.: *Ženy – muži*, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

⁹⁵ Rezlerová, J.: *Případová studie Ženy a trh práce* zveřejněná na serveru Práce-jinak.cz, dostupný z: <<http://www.prace-jinak.cz/pripadove-studie/361/Zeny-a-trh-prace.html>>, 2008

⁹⁶ Server Práce-jinak.cz, dostupný na WWW: <<http://www.prace-jinak.cz/pripadove-studie/361/Zeny-a-trh-prace.html>>

⁹⁷ Server Práce-jinak.cz, dostupný na WWW: <<http://www.prace-jinak.cz/pripadove-studie/361/Zeny-a-trh-prace.html>>

⁹⁸ Server Práce-jinak.cz, dostupný na WWW: <<http://www.prace-jinak.cz/pripadove-studie/361/Zeny-a-trh-prace.html>>

pracovní činnost, když se stanou matkami; někdy jsou méně kvalifikované než muži; často se ocitají v nižších tarifních třídách, tj. na místech méně placených.⁹⁹

Další překážkou je tzv. skleněný strop. Ženy se dostaly do vrcholového vedení mnoha společností, avšak stále nedostávají tolik příležitostí k postupu v zaměstnání jako muži. To může ženskou část populace mj. odradit od zapojení se do pracovního procesu.¹⁰⁰

I v současné době se setkáváme s rozdělením pracovních míst na typicky ženská a mužská. Ženy obvykle pracují v sociálních povoláních jako zdravotní sestry, vychovatelky, učitelky nebo lékařky. V obchodě a ve správě se vyskytují převážně na nižších nebo středních stupních podnikové hierarchie. Pouze každá šestá osoba samostatně výdělečná činná je ženského pohlaví, v sektoru služeb jsou to zejména kadeřnice, kosmetičky, vedoucí restaurace či penzionu. Přibližně 4 % zaměstnaných žen jsou pomocnice v domácnosti nebo v hospodářství (např. v zemědělství, v řemeslech, v advokátní kanceláři nebo lékařských praxích), u mužů je to jen 0,5 %.¹⁰¹

V práci jsou dodnes ženy využívány k úkolům, které s jejich prací souvisí jen velmi vzdáleně, ale jsou u ženského pohlaví považovány za samozřejmost na základě tradičních představ o rozdělení pohlavních rolí. Ženy jsou chápány jako bytosti vnímavé, pomáhající, vstřícné a neprůbojné, ochotné přistoupit na kompromis a navíc atraktivní, tzn. vyzařující ženský šarm. Není výjimkou, že sekretářky a úřednice vaří kávu a obstarávají občerstvení; od prodavaček, recepčních, číšnic a letušek se očekává úsměv a milé chování. Zdravotní sestry a ošetřovatelky mají projevovat soustrast a vřelost. Naopak machistické znaky jsou vyžadovány od mužů, kteří vykonávají typicky mužské profese, jako je například manažer, pilot, řidič nákladního vozu, hasič nebo primář v nemocnici.¹⁰²

Z výše uvedeného vyplývá, že v oblasti rozdělení pracovních úkolů panují ve společnosti stále genderové stereotypy. V souvislosti s proměňujícími se pohlavními rolemi jsou na ženy v rámci profesního života vyvíjeny stále větší nároky. Na jedné straně se od nich očekává, že budou adekvátně plnit své pracovní úkoly, budou se

⁹⁹ Rezlerová, J.: *Případová studie Ženy a trh práce* zveřejněná na serveru Práce-jinak.cz, dostupný z: <<http://www.prace-jinak.cz/pripadove-studie/361/Zeny-a-trh-prace.html>>, 2008

¹⁰⁰ Rezlerová, J.: *Případová studie Ženy a trh práce* zveřejněná na serveru Práce-jinak.cz, dostupný z: <<http://www.prace-jinak.cz/pripadove-studie/361/Zeny-a-trh-prace.html>>, 2008

¹⁰¹ Karsten, H.: *Ženy – muži*, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

¹⁰² Karsten, H.: *Ženy – muži*, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

orientovat v dané problematice, zvládat stres a vše, co s danou profesí souvisí. U žen však ještě existuje jakási přidaná hodnota, která vyplývá právě z genderových stereotypů a přisuzuje ženám milejší, vstřícnější a otevřenější chování.

Genderové stereotypy ve společnosti mohou způsobit také to, že ženy v řadě profesích neuspějí nebo vůbec nedostanou šanci tuto profesi vykonávat. Přestože společnost spěje k modernějšímu pojmání rolí muže a ženy, ženská část populace stále naráží na odmítavý postoj a machistické chování některých mužů.

3.3.1 Otázka sloučení rodiny a povolání

Podíl žen zcela orientovaných na rodinu v posledních desetiletích trvale klesá. Většina žen chce dnes pracovat a budovat si kariéru a zároveň mít rodinu a pečovat o děti. Při řešení této situace se mnoho žen pokouší o kompromisy, při kterých musí počítat s přerušením pracovní kariéry nebo s několikerým zatížením (práce, domácnost, děti), které mohou nepříznivě působit na spokojenost osobní i v partnerství. V takové situaci mnohé pracující matky nabývají dojmu, že kvalitně nezvládají ani práci ani péči o rodinu a v rámci spokojeného vztahu jsou ve většině případů ochotné vzdát se alespoň na čas svého zaměstnání.¹⁰³

Pro muže je koordinace pracovního a soukromého života snadnější. Obvykle vůbec nemusí řešit otázku, zda přerušit pracovní činnost, aby měli více času na děti a partnerku. Hlavním úkolem mužů je i nadále finanční zajištění rodiny, starost o děti přenechávají partnerkám.

Většina mužů i žen doporučuje při slučování rodiny a profese třífázový model: žena nejprve pracuje; později na určitou dobu úplně nebo částečně přeruší svou pracovní činnost a stará se o dítě a domácnost; po několika letech se opět vrací do zaměstnání, nejprve na vedlejší pracovní úvazek, později na plný.¹⁰⁴

Uvedený třífázový model podporuje tradiční rozdělení pohlavních rolí. „Změny v rozdělení kompetencí (které si přejí více ženy než muži) zůstanou pouze utopií, dokud se nezačnou realizovat v každodenní praxi. Nakolik vzdálená je nám dosud tato utopie,

¹⁰³ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

¹⁰⁴ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

je zřejmé: státem poskytnutou možnost mateřské dovolené přivítalo více než dvě třetiny mužů jako dobrou věc, ve skutečnosti jí využila pouhá 2 % otců.¹⁰⁵

V současné době se v oblasti partnerského či rodinného soužití setkáváme se situací, která v sobě kombinuje prvky tradičního i moderního modelu žití. Pro tento smíšený model je charakteristické, že oba partneři pracují, avšak muž je více orientován na práci a je to právě on, kdo se případně věnuje kariéře.¹⁰⁶

„Ve smíšeném modelu funguje i nadále komplementarita mužských a ženských rolí, ze které pro ženu vyplývá asymetrie dělby práce v domácnosti. Dělbá práce v domácnosti se blíží spíše k tradičnímu modelu než k modelu založenému na stejném podílu vložené práce oběma partnery.“¹⁰⁷

Z výše uvedeného modelu vyplývá fakt, že ženě je v české společnosti přiznána plná komplementarita – očekává se, že žena zvládne práci i péči o rodinu, zatímco u mužů se předpokládá, že provoz rodiny nezvládnou v takové míře jako jejich partnerky.¹⁰⁸

3.4 Úmyslná bezdětnost

Úmyslná bezdětnost se stala trendem moderní společnosti. V současnosti se setkáváme se záměrným odmítáním rodičovské role u mužů i žen.

Fenomén úmyslné bezdětnosti je výsledkem proměny pohlavních rolí, která probíhá v posledních desetiletích. Dříve byla generativita (plodnost a schopnost pečovat o dítě) považována za ústřední vývojový úkol dospělosti a její nezvládnutí přinášelo podle mnohých vědců stagnaci vývoje osobnosti. V současné době vědci zastávají méně hodnotící přístup k fenoménu chtěné bezdětnosti.¹⁰⁹

Pro moderní ženu není již mateřství a rodičovství podstatou a vrcholem života. Stejný význam pro ni má seberealizace v práci, společenská odpovědnost nebo samotné partnerství.¹¹⁰

¹⁰⁵ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006, s. 131

¹⁰⁶ Kubátová, H.: Sociologie životního způsobu, 1. vydání, Grada Publishing, a.s., Praha 2010

¹⁰⁷ Kubátová, H.: Sociologie životního způsobu, 1. vydání, Grada Publishing, a.s., Praha 2010, s. 240

¹⁰⁸ Kubátová, H.: Sociologie životního způsobu, 1. vydání, Grada Publishing, a.s., Praha 2010

¹⁰⁹ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

¹¹⁰ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

Vysoká porodnost skončila na počátku osmdesátých let minulého století. Od té doby se rodí v České republice čím dál méně dětí. Porodnost prudce klesla po změně režimu, ale od poloviny devadesátých let se zhruba ustálila.¹¹¹

Na počátku osmdesátých let byla porodnost zhruba 140 tisíc dětí ročně, v polovině devadesátých let to bylo pouhých 90 tisíc dětí ročně. V současné době se pohybujeme na stotisícové hranici.¹¹²

Vliv na úmyslnou bezdětnost má také vzdělání. Čím je žena vzdělanější, tím je pravděpodobnější, že bude mít méně dětí. To platí už po několik generací. V dobách, kdy měl vysokoškolské vzdělání jen zlomek žen, to nijak porodnost neovlivňovalo. Ale se stoupající úrovní vzdělání žen tato negativní závislost mezi porodností a vzděláním nabývá na váze.¹¹³

Stáří prvorodiček se neustále zvyšuje. V roce 2004 překročil průměrný věk prvorodiček 26 let. V současnosti je běžné, že ženy mají první dítě po třicátém roku života a není tedy možné, aby měli tři a více dětí.¹¹⁴

Dalšími aspekty podílejícími se na úmyslné bezdětnosti je strach žen, aby nepředávaly dětem negativní zážitky z dětství, jindy vyčerpávající zaměstnání nebo jakost partnerského vztahu. „Na tom, že se ženy a muži rozhodují nemít dítě, se mohou příčině podílet formující zážitky z dětství, ale též současný životní styl, plány, konkrétní biografické události a samozřejmě také společenské podmínky – jak už je konkrétní jedinci vnímají.“¹¹⁵

Fenomén úmyslné bezdětnosti se však netýká výlučně žen. Pokles porodnosti v posledních desetiletích je zároveň dokladem o snižujícím se zájmu mužů o otcovství.¹¹⁶

V moderní společnosti je běžné odkládat rodičovství. Mladé ženy i muži chtějí nejprve vystudovat, poznávat svět, vybudovat kariéru. Až posléze přicházejí na řadu děti. Zde se však můžeme setkat s dalším problémem. Mnoho žen okolo třicátého roku věku má problémy s otěhotněním. Do role zde vstupuje zdravotní stav ženy, který

¹¹¹ Možný, I.: Rodina a společnost, 1. vydání, Sociologické nakl., Praha 2006

¹¹² Možný, I.: Rodina a společnost, 1. vydání, Sociologické nakl., Praha 2006

¹¹³ Možný, I.: Rodina a společnost, 1. vydání, Sociologické nakl., Praha 2006

¹¹⁴ Možný, I.: Rodina a společnost, 1. vydání, Sociologické nakl., Praha 2006

¹¹⁵ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006, s. 159

¹¹⁶ Možný, I.: Rodina a společnost, 1. vydání, Sociologické nakl., Praha 2006

způsobuje neúmyslnou bezdětnost. Problémy s početím dnes nejsou nic výjimečného. Ženy, které možnost otěhotnění odkládají příliš dlouho, o ni nakonec mohou přijít.

3.5 Krize mužnosti

Někteří autoři hovoří dnes o „krizi mužnosti“, kterou přivodila proměna pohlavních rolí, jež se šíří společností.¹¹⁷

Nositeli společenské změny a proměny rolí jsou zejména ženy. Ženy změnilly svá přání a naděje, co se týče partnerství a mnoho mužů, kteří byli vychováni k tradičním pohlavním rolím, se této proměně nedokáže přizpůsobit. V současné dynamicky se proměňující společnosti „muži ztrácejí své základní historické, tradiční poslání: starat se o ženu a děti, ochraňovat rodinu, mít moc a být vůdcem rodinných klanů se všemi pravomocemi. Tak tomu bývalo ve většině společností odpradáвна. Není divu, že taková role poskytovala muži rozdílnou identitu a dávala mu pocit mužnosti.“¹¹⁸

Dnešní muži se stále více potýkají s úzkostí, depresemi, problémy ve vztazích, sexuálními poruchami. „Svět mužů je ohrožen a jejich psychická vyrovnanost, založená na naučené identitě vůdce, je narušena.“¹¹⁹

V posledních letech můžeme v moderních kulturách pozorovat dramatické změny v pojetí mužské role. Pojem mužnost má své limity a vede muže ke krizi. Tradičně orientovaní muži jsou označováni jako šovinisti nebo utlačovatelé.¹²⁰

Muži řeší svou situaci mylně tím, že se spalují emočně i fyzicky honbou za úspěchem, materiálními cíly a stávají se workoholiky. Workoholismus je novým typem hrdinství a oběti.¹²¹

¹¹⁷ Karsten, H.: *Ženy – muži*, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006, s. 155

¹¹⁸ Rheinwaldová, E.: *Obnova mužnosti na prahu třetího tisíciletí: přežitek, nebo výzva?*, *Nový kult hrdinské oběti: workoholismus* [online]. 2012, 2012, [cit. 2012-12-09]. Dostupné z: <http://www.revueprostor.cz/index2.php?menu=archiv&aid=315&vid=45>

¹¹⁹ Rheinwaldová, E.: *Obnova mužnosti na prahu třetího tisíciletí: přežitek, nebo výzva?*, *Nový kult hrdinské oběti: workoholismus* [online]. 2012, 2012, [cit. 2012-12-09]. Dostupné z: <http://www.revueprostor.cz/index2.php?menu=archiv&aid=315&vid=45>

¹²⁰ Rheinwaldová, E.: *Obnova mužnosti na prahu třetího tisíciletí: přežitek, nebo výzva?*, *Nový kult hrdinské oběti: workoholismus* [online]. 2012, [cit. 2012-12-09]. Dostupné z: <http://www.revueprostor.cz/index2.php?menu=archiv&aid=315&vid=45>

¹²¹ Rheinwaldová, E.: *Obnova mužnosti na prahu třetího tisíciletí: přežitek, nebo výzva?*, *Nový kult hrdinské oběti: workoholismus* [online]. 2012, 2012, [cit. 2012-12-09]. Dostupné z: <http://www.revueprostor.cz/index2.php?menu=archiv&aid=315&vid=45>

Mužská část populace se nenaučila projevovat své emoce, zejména jedná-li se o city něžné, odporující jejich představám o mužnosti. Muži odmítají ženskou touhu po blízkosti, důvěrnosti a hloubce, bojí se něžných, ženských částí své osobnosti. Někdy z toho důvodů, že mají strach, aby nepůsobili přitažlivě na ostatní muže, dávají přednost neosobnímu chování a neukazují svou pravou tvář.¹²²

Muži oddělují svou sexualitu od emocí a něhy, zaměřují se více na úspěch v pracovním životě a vlastní kontrolu. Tím se mnohdy vzdalují od svých manželek a odrůstajících dětí, což nezřídka vede k definitivnímu rozchodu nebo rozvodu.¹²³

3.6 Oblast intimity a vyjadřování citů

Stavět do protikladu ženy toužící po intimitě a muže intimity neschopné je příliš zjednodušující. Tento model totiž nezohledňuje proměny v pohlavních rolích, které ve velké míře zasáhly generaci dnešních padesátníků. Ženám po čtyřicítce stoupá sebevědomí, dokážou si poradit s rodinným i pracovním životem. U mužů naopak často slábne průbojnost, přicházejí na to, že v životě jsou i jiné hodnoty než jen výkon a úspěch.¹²⁴

Někteří autoři popisují vzájemný poměr obou pohlaví ve druhé polovině věku střední dospělosti jako všeobecné „obrácení rolí“, jiní mluví o „putování pohlavních rolí“ v této životní fázi a navrhují, aby se rozlišovalo mezi dvojicemi tradičně zaměřenými a dvojicemi méně tradičně orientovanými.¹²⁵

V současné době si stále více žen a mužů klade otázky po smyslu a kořenech vlastní identity (včetně identity pohlavní). Na tyto otázky ještě před několika desetiletími existovali zcela jasné odpovědi. V dnešní době však nemůžeme ženské hledání identity redukovat pouze na vůli k dosažení větší intimity, stejně jako nemůžeme mužské hledání vlastní identity zjednodušit na pouhou seberealizaci skrze výkon a úspěch.¹²⁶

¹²² Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

¹²³ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

¹²⁴ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006

¹²⁵ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006, s. 163

¹²⁶ Karsten, H.: Ženy – muži, 1. vydání, nakl. Portál, Praha 2006, s. 164

Střední generace se dennodenně setkává s převraty a změnami orientace v postojích k problémům pohlaví a pohlavních rolí. Muži tohoto věku přebírají část vlastností typických pro ženské pohlaví, ženy si naopak osvojují tradičně mužské rysy.

3.7 Shrnutí teoretických poznatků

Řada badatelů a výzkumů dokazují, že ve společnosti dochází k proměnám, výměnám či přibližováním role muže a ženy. Některé tradiční pohlavní role a úkoly s nimi spojené v současné společnosti zanikají. Jiné typické role pro muže a ženy se navzájem přibližují či dokonce vyměňují. Jako příklad můžeme uvést narůstající počet řidiček automobilů (oproti tomu klesající počet řidičů mužů), nárůst žen v manažerských profesích či možnost mateřské dovolené pro muže.

I v oblasti vztahů a vyjadřování citů dochází k přibližování pohlavních rolí. Muži se často přizpůsobují ženským požadavkům a častěji a otevřeněji hovoří o svých citech. Ženy však na muže vyvíjejí stále více požadavků. Na jedné straně chtějí, aby byli muži emotivnější, na straně druhé ale stále vyžadují, aby muži byli ti silní, nebojácní a tvrdí jedinci. Protichůdné nároky, jež jsou na muže kladeny, mohou vést k jejich zmatení.

V souvislosti s mužskou pohlavní rolí je spojováno také riziko ztráty vlastní identity. Zejména muži, kteří jsou více tradičně orientovaní, mohou mít v dnešní době problémy s nalezením vlastního uplatnění. Muži už nejsou jedinými živiteli rodiny. Mnohé ženy tuto funkci zvládnout obstarat samy. Mužská část populace si může často připadat nepotřebná. Jak bylo zmíněno již výše, ve snaze nalézt si nové uplatnění, se muži často vrhají s plným nasazením do pracovního života a budování kariéry. V tomto případě nesmí ale zapomínat na své partnerky či rodiny. Pokud muž dává přednost práci před rodinou, vede to k problémům ve vztahu.

Proměňující se pohlavní role mají vliv i na ženskou část populace. Na tu je vyvíjeno stále více požadavků v oblasti pracovního i rodinného života. Od žen se očekává, že budou adekvátně plnit své pracovní úkoly, budou se orientovat v dané problematice, zvládat stres a vše, co s danou profesí souvisí. Na rozdíl od mužů se však u žen vyžaduje i typicky pohlavní chování jako je schopnost empatie, vstřícnější přístup, ochota pomáhat druhým.

Ženy jsou také pojmány jako kompetentnější osoby v oblasti péče o rodinu a domácnost. Většina společnosti nepředpokládá, že muži a ženy by si v tomto ohledu byli rovni. Ženy musí být schopné efektivně skloubit rodinný i pracovní život.

Významnými důsledky proměny pohlavních rolí jsou vzestup samostatně žijících jedinců a úmyslná bezdětnost. Vzestup samostatně žijících jedinců není pro společnost tak nebezpečný jako úmyslná bezdětnost.

Žití o samotě je spíš dočasný nebo přechodný jev. Nejčastěji se vyskytuje u mladých lidí nebo u rozvedených jedinců. Většina této populace však dříve nebo později opět vstupuje do vztahu a žije v páru.

Větším problémem pro společnost je úmyslná bezdětnost. Muži a ženy stále více odkládají založení rodiny. V popředí zájmu jsou nejprve vzdělání, poznávání, získávání zkušeností a kariéra. Až po té se dostává na řadu touha po dítěti. Zejména ženy, které otěhotnění odkládají příliš dlouho, riskují následnou neplodnost. S tou se dnes potýká mnohem více párů než dříve. Odkládání početí vede k neúmyslné bezdětnosti.

Muži a ženy žijící v nové společnosti se musí naučit využívat vzniklé situace tak, aby byly co nejefektivnější. Důležitou úlohou mužů a žen je vzájemná komunikace, tolerance, schopnost dělat kompromisy a přizpůsobit se současným změnám. Muži by si měli uvědomit, že ženy mají právo na kariéru a seberealizaci, ženy by na muže neměly vyvíjet příliš velký nárok v oblasti vyjadřování citů. Vzájemná podpora partnerů a schopnost zastoupit jeden druhého jak v rodinném tak pracovním životě, dává párům mnohé výhody v oblasti zajištění finančních příjmů a možnost seberealizace obou z nich.

4 EMPIRICKÁ ČÁST

Následující část vychází z teoretických poznatků uvedených výše, které jsou aplikované ve výzkumném šetření. Úkolem empirické části je ukázat, jaké změny pohlavních rolí probíhají v rámci zkoumaného vzorku osob.

4.1 Cíle průzkumu

Cílem praktické části je zjistit, jestli v rámci zkoumaného vzorku v současné době dochází k proměnám rolí muže a ženy, do jaké míry se tyto změny dějí a jaké to s sebou nese souvislosti.

Průzkum se snaží prokázat, jaké pohlaví a jaká věková kategorie jsou nejvíce nositelem změn a které pohlaví a věková skupina jsou více zastáncem tradičního a moderního pojetí. Šetření pátrá po tom, jestli smýšlení u respondentů je více tradičně orientované, anebo jestli převažuje modernější pojetí pohlavních rolí.

Výzkum se zaměřuje na způsoby řešení problémů u mužských a ženských respondentů, pátrá po tom, co je pro jedince v partnerství důležité. Zjišťujeme zároveň, jaký je vztah k práci a vztah k rodičovství. Výzkum se soustředí na změnu pohlavních rolí po psychické stránce i proměnu rolí a úkolů s nimi souvisejícími v domácnosti. V šetření zjišťujeme, do jaké míry v současné době panují mezi respondenty genderové stereotypy a které z pohlaví má větší tendenci genderovým stereotypům podléhat.

Výzkum se soustředí jednak na změnu chování a očekávání z hlediska pohlaví, ale také na základě věku.

4.2 Formulace pracovních hypotéz

1) Předpokládáme, že v současné době dochází u respondentů k proměně role muže a ženy zejména na psychické úrovni. Hranice platnosti: více než 60 % dotazovaných potvrdí tuto hypotézu.

2) Předpokládáme, že v současnosti dochází u zkoumaného vzorku k proměnám pohlavních rolí a úkolů s nimi spojených v partnerství a ve fungování domácnosti. Hranice platnosti: v 50 % případů bude náš předpoklad potvrzen.

3) Naším předpokladem je, že nositelkami společenské změny jsou zejména ženské respondentky, které usilují o větší pracovní kariéru a snaží se více vyrovnat mužům a jejich postavení. Hranice platnosti: hypotéza bude potvrzena u 50 % respondentů.

4) Předpokládáme, že nositeli společenské změny jsou především respondenti, kteří přísluší k mladší generaci. Hranice platnosti: příslušníci mladší generace budou nositeli změny v 60 % případů.

5) Naším předpokladem je, že část respondentů nadále zastává genderové stereotypy. Hranice platnosti: hypotéza bude potvrzena u 40 % respondentů.

6) Předpokládáme, že smýšlení dotazovaných mužů a žen se přesouvá od tradičního modelu k modernějšímu způsobu pojmání pohlavních rolí. Hranice platnosti: hypotéza bude potvrzena 70 % respondentů.

4.3 Metoda průzkumu

Průzkum byl realizován prostřednictvím dotazníku. Dotazníkové šetření je nejvhodnějším způsobem získávání informací v dané oblasti. Umožňuje získání poznatků o trvalejších charakteristikách osobnosti, o povahových vlastnostech, zájmech, postojích a hodnotových orientacích.

Dotazník byl složen z 25 otázek. Obsahoval demografické otázky a otázky uzavřené tykající se dané problematiky. Respondenti mohli vybrat vždy jen jednu odpověď, která nejvíce vystihovala jejich situaci. Celkem 21 otázek bylo určeno pro všechny respondenty, 4 otázky byly určeny pro respondenty, jež splňují určitou podmínku (pro dotazované mající děti, auto nebo jsoucí ve vztahu).

Dotazníkové šetření probíhalo během prosince 2012 a začátkem ledna 2013. Na konci měsíce ledna byly výsledky vyhodnoceny.

Jedná se o původní dotazník, který byl sestaven autorkou diplomové práce přímo pro účely této práce.

První část dotazníku obsahovala demografické otázky, jejichž účelem bylo zjistit základní charakteristiky dotazovaných nezbytné pro vyhodnocení šetření. Druhá část byla zaměřena především na způsob fungování v domácnosti a rozdělení rolí v rámci vztahu (kdo ve větší míře nakupuje, vaří, uklízí). Další část dotazníku se orientovala na smýšlení a psychologické charakteristiky osob. Zjišťovala očekávání a cíle mužů a žen ve vztahu. Zkoumala postoje k jednotlivým pohlavím a pohlavním rolím. Cílem této části bylo zjištění, zda je lidské smýšlení spíše tradičně orientováno, anebo zda ve společnosti převažuje modernější model uvažování, a také jestli u jedinců dochází k proměně rolí na psychické úrovni.

4.4 Charakteristika zkoumaného vzorku

Průzkum probíhal zejména prostřednictvím internetových portálů – Spolužáci.cz, Facebook.com a prostřednictvím emailové komunikace, zhruba čtvrtina dotazníků byla vyplněná písemnou formou.

Zkoumaný vzorek zahrnoval celkem 200 respondentů (100 žen a 100 mužů) ve věku 20 – 55 let. Základní kritériem pro všechny dotazované bylo, že jsou v dlouhodobém vztahu nebo takovým vztahem prošli.

Respondenti pocházeli zejména ze středních a vyšších vrstev. Osloveni byli respondenti z celé České republiky, bez ohledu na nejvyšší dosažené vzdělání.

Vzhledem k omezenému počtu respondentů je validita šetření nízká. Vzorek respondentů není reprezentativní a výsledky nelze souhrnně převést na společnost jako celek, slouží pouze pro účely této práce. K tomu, abychom mohli výsledky generalizovat, by byl zapotřebí mnohem větší vzorek dotazovaných osob, jež by odpovídal složení české populace (nesl by reprezentativní znaky souboru), dále hlubší zkoumání demografických aspektů jako je vzdělání nebo bydliště a prozkoumání konkrétních zkušeností jednotlivých respondentů (rozvod, úplná nebo neúplná rodina).

5 PREZENATACE DAT

Data jsou analyzována několika způsoby:

- 1) Souhrnný pohled všech respondentů na danou problematiku bez ohledu na pohlaví.
- 2) Podíl žen a mužů v rámci určité problematiky, který vychází pouze z celkového počtu respondentů, jež uvedli danou charakteristiku.
- 3) Souhrnný pohled všech dotazovaných žen nebo všech dotazovaných mužů na danou problematiku.
- 4) Souhrnný pohled podle věkové kategorie.

5.1 Základní parametry získaného souboru

Tab. 1 – základní parametry získaného souboru respondentů.

		Počty respondentů	Podíl
Pohlaví	Muž	100	50 %
	Žena	100	50 %
Věk	20 – 29	106	53 %
	30 – 39	47	23,5 %
	40 – 55	47	23,5 %
Ve vztahu	Ano	155	78 %
	Ne	45	23 %
Ve společné domácnosti	Ano	138	69 %
	Ne	62	31 %
Máte děti	Ano	80	40 %
	Ne	120	60 %

Vybraný vzorek se skládal přesně z poloviny mužů a poloviny žen. Z hlediska stáří převažovali respondenti ve věku 20 – 29 let, tedy lidé v období rané dospělosti až po

počátek střední dospělosti. Stejný podíl tvořili respondenti ve věku 30 – 39 let (střední dospělost) a ve věku 40 – 55 let (pozdní dospělost).

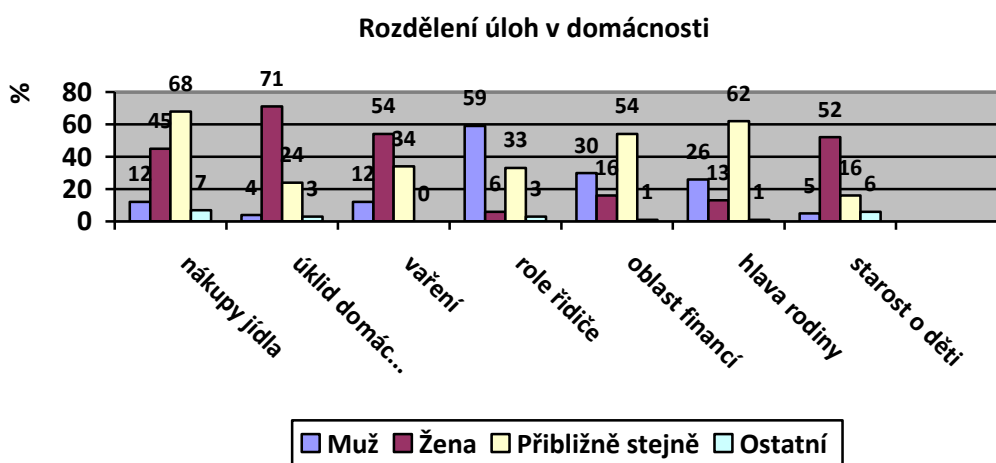
Více než tři čtvrtiny respondentů byly v době dotazování ve vztahu a téměř všichni z nich bydleli ve společné domácnosti. Společné soužití má velký význam pro šetření v oblasti rozdělení rolí a celkového fungování domácnosti. Respondenti, kteří byli v době výzkumu svobodní, měli za úkol vyplnit dotazník tak, jak fungovali v době, kdy byli ve vztahu.

Více jak třetina respondentů měla děti, nadpoloviční část respondentů byla v době dotazování bezdětná. To nám dává prostor pro zjištění způsobů chování a smýšlení jak bezdětných dvojic, tak párů s dětmi.

5.2 Fungování v domácnosti

Výzkumný projekt se zabýval rozdělením základních úkolů v domácnosti (úklid, vaření, nákupy jídla, obsluha vozidla i péče o oblast financí).

Graf 1 – Rozdělení úloh v domácnosti – souhrn všech respondentů bez ohledu na pohlaví.

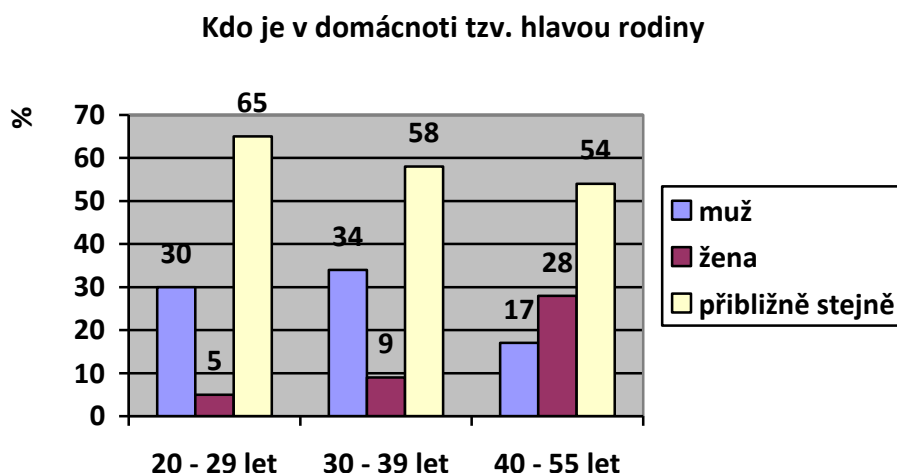

Z Grafu 1 vyplývá, že většina úloh v domácnosti je rozdělena tradičně. Úlohy, které jsou v tradičním chápání pohlavních rolí přisuzovány ženám, ve větší míře vykonávají

ženy. Jedná se o činnosti jako úklid, vaření, starost o děti. Nákupy jídla provádí partneři buď stejně, anebo více ženy.

Roli řidiče, která je v tradičním pojetí přisuzována spíše muži, vykonávají podle průzkumu také zejména muži. Z šetření dále vyplývá, že model tzv. hlavy rodiny z partnerského života respondentů mizí. V zastávání této role jsou na tom partneři přibližně stejně v nadpoloviční většině případů.

Graf 2 – Kdo je v domácnosti tzv. hlavou rodiny – údaje jsou uvedené v procentech.

V šetření jsme se podrobněji zabývali problematikou tzv. hlavy domácnosti. Naším předpokladem je, že nositeli změny jsou především příslušníci mladší generace. Z výsledků šetření však vyplývá, že mladší generace (20 – 39 let) zastává tradiční pojetí více než příslušníci starší generace.

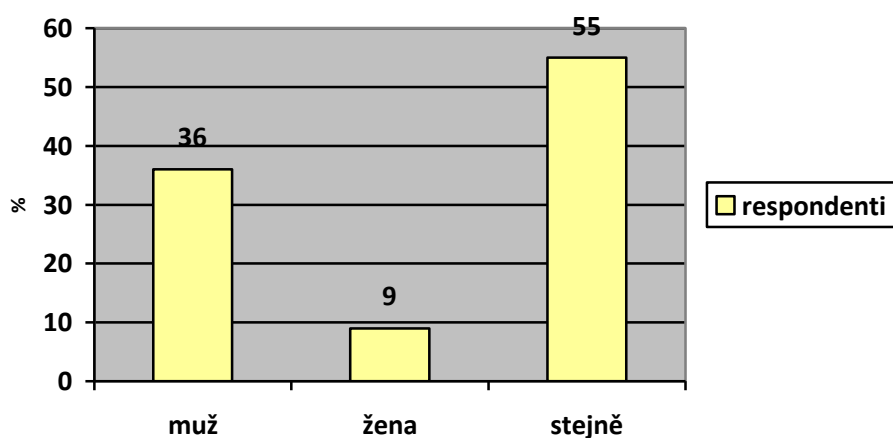
Okolo 30 % mladších respondentů ve věku 20 – 39 let zastává názor, že ve vztahu je tzv. hlavou rodiny muž, u respondentů starších čtyřiceti let je to necelých 20 %. Ještě zajímavější jsou výsledky u odpovědi, že hlavou rodiny je žena. Tuto možnost zadalo pouze 5 % mladých lidí (20 – 29 let), téměř 10 % respondentů ve věku 30 – 39 let a necelých 30 % dotazovaných starších čtyřiceti let.

Většina respondentů se ale domnívá, že tzv. hlavou rodiny jsou muži a ženy stejně.

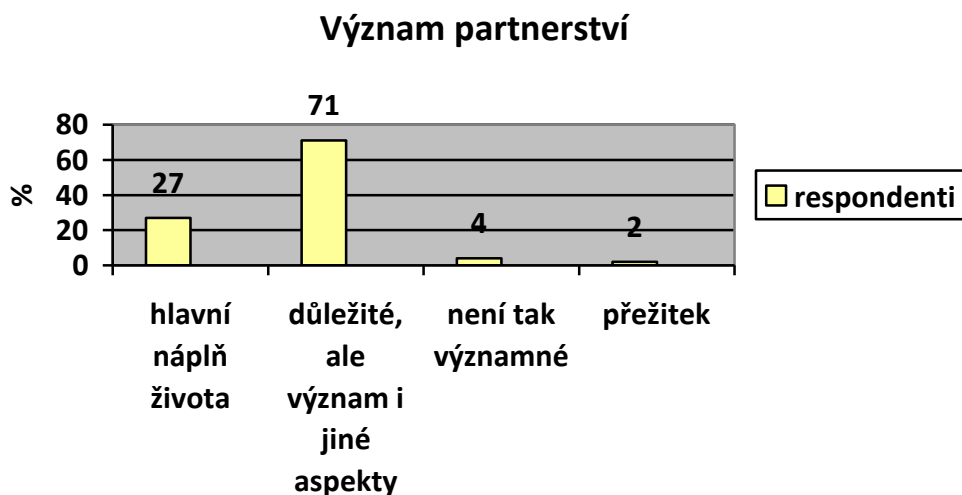
5.3 Partnerství a city

Ve výzkumném šetření jsme zkoumali, jak je pro respondenty významné partnerství, co je pro ně ve vztahů nejdůležitější, jaká kritéria jsou podstatná při výběru partnera, jak dotazovaní vyjadřují city a jakým způsobem řeší partnerské konflikty.

Graf 3 – Větší aktivita v sexuální oblasti. Souhrn odpovědí všech respondentů.

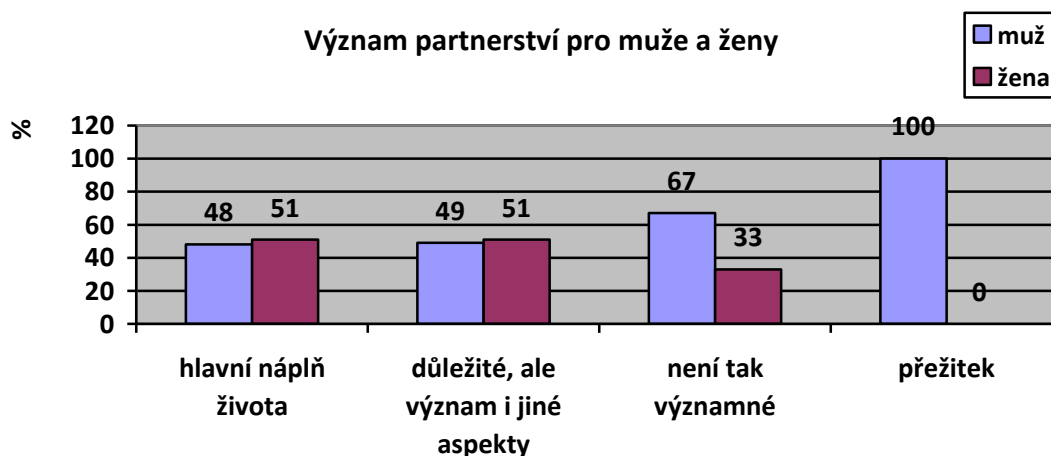
Graf 4 – význam partnerství (manželství) v životě respondentů.

Soužití v páru většina respondentů hodnotila jako důležité v jejich životě, avšak významné jsou pro ně i ostatní oblasti života, jako je práce nebo společenský život. Tento názor zastávalo přes 70 % dotazovaných.

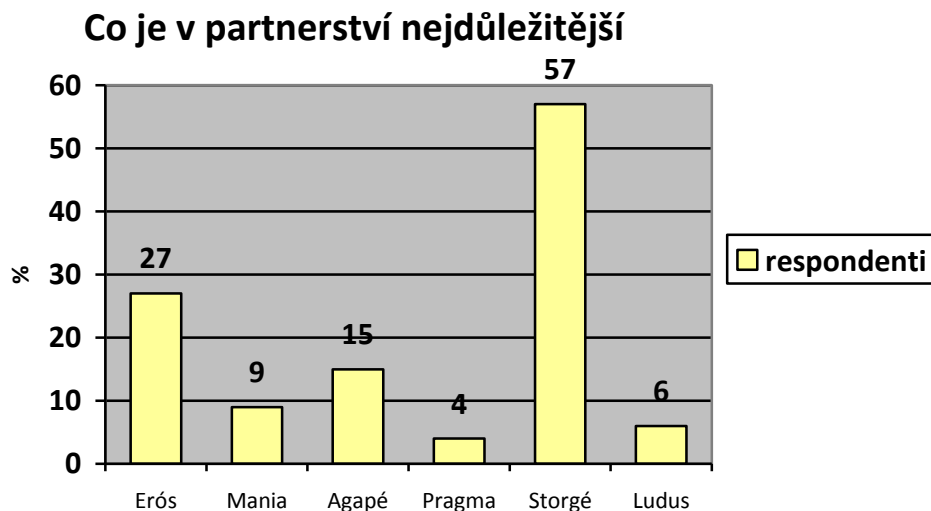
Necelých 30 % respondentů označuje soužití v páru za hlavní náplň jejich života. Jen minimální část dotazovaných zadala možnost, že pro ně partnerství není příliš významné a pouze dvě procenta respondentů odpověděla, že partnerství je pro ně přežitek.

Graf 5 – Význam partnerství pro muže a ženy. Graf vychází z grafu 4 a ukazuje podíly mužů a žen u jednotlivých odpovědí.

Z hlediska pohlaví jsou názory na důležitost soužití v páru v životě vyrovnané. Partnerství je méně významné pro muže, kteří často dávají přednost realizaci v jiných oblastech života, jak je např. pracovní kariéra či společenský život. Jen mužská část respondentů považuje soužití v páru za přežitek a domnívá se, že člověk může žít spokojeně i sám.

Graf 6 – Co je pro respondenty v partnerství nejdůležitější.

V otázce, co je pro respondenty v partnerství nejdůležitější, jsme vycházeli z předpokladu, že odpovědi budou korespondovat s modelem oblastí lásky uvedeným v druhé kapitole Rozdíly v chování a jednání mužů a žen (s. 21). Podle tohoto modelu muži dosahují vyšších hodnot na stupnici erós, agapé a ludus a ženy na stupnicích mania a pragma.

V dotazníku se nevyskytovaly řecké výrazy, ale byla použita charakteristika vystihující vždy danou oblast lásky. Pro účely grafu jsme použili řeckou terminologii.

Charakteristiky, které byly použity v dotazníku:

Erós – romantická láska, silné pouto, přání splynout s druhou osobou fyzicky i duševně.

Mania – výlučné spojení s jedním partnerem, vy ani partner nepotřebujete někoho dalšího (občas se vyznačuje žárlivostí a majetnickou touhou po partnerovi).

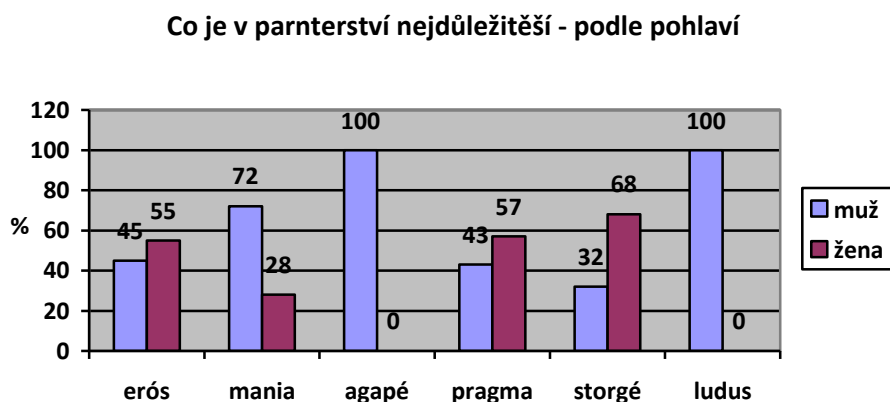
Agapé – ohled především na partnerovo dobro, do jisté míry obětování se.

Pragma – pragmatické hledisko, praktický pohled – žití ve dvou je jednodušší a ekonomicky zvladatelnější.

Storgé – přátelství, tolerance, důvěra.

Ludus – hravost, nezávaznost, sexuální dobrodružství.

Graf 7 – Co je pro muže a ženy v partnerství nejdůležitější z hlediska pohlaví. Graf vychází z grafu 6 a ukazuje podíly mužů a žen u jednotlivých odpovědí.

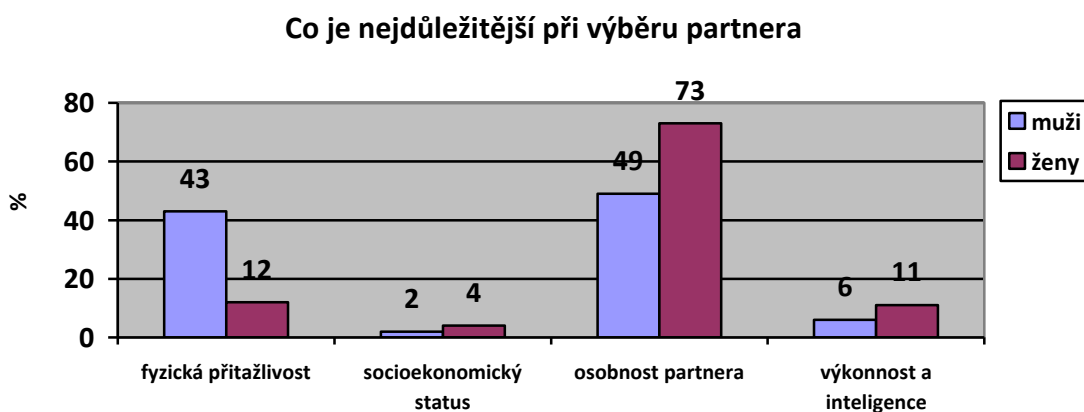

Z výsledků grafu 7 vyplývá, že naše předpoklady jsou platné pouze z poloviny. Muži skutečně dosahují vyšších hodnot na stupnici agapé a ludus (v našem případě se jedná o výlučné hodnoty, tedy 100 %). Na stupnici erós však dosahují vyšších hodnot ženy (poměr ale není tak rozdílný: muži 45 %, ženy 55 %).

Mania je oblast lásky, která je podle výchozího modelu, přisuzována hlavně ženám. V průzkumu ale dosahují vyšších hodnot muži, a to s relativně velkým rozdílem (muži 72 %, ženy 5 %).

Ženy podle předpokladů dosahují oproti mužům vyšších hodnot v oblasti pragma. Nejdůležitější pro ženy v partnerství je storgé (68 %) a erós (55 %).

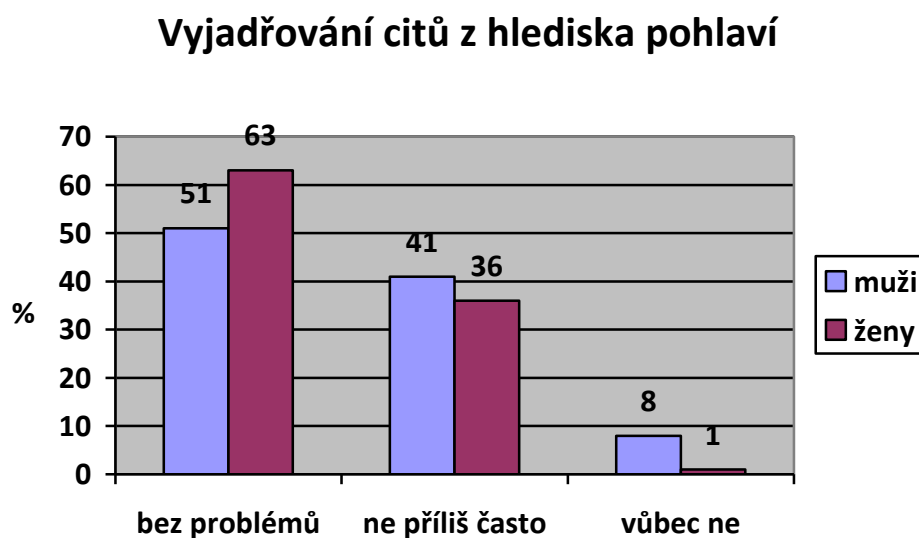
Graf 8 – Co je pro muže a ženy nejdůležitější při výběru partnera.

Graf 8 znázorňuje, že pro ženy je při výběru partnera nejdůležitější jeho osobnost. Oproti mužům ženy také více hledí na výkonnost a inteligence. Pro muže jsou téměř stejně důležité osobnost partnera a fyzická přitažlivost. Na socioekonomický status hledí více ženské respondentky než mužští respondenti.

Vycházeli jsme z předpokladů uvedených v teoretické části - při výběru partnera muže zajímá především tělesná přitažlivost ženy, pro ženy je důležitý socioekonomický status muže, jeho osobnost, výkonnost a inteligence (s. 22). Výsledky našeho průzkumu více méně korespondují s předpokládanými fakty – mnoho mužů u partnerky hledí na její osobnost, avšak fyzická přitažlivost je pro ně podstatněji důležitější než u ženské části zkoumaného vzorku (muži 43 %, ženy 12 %).

Graf 9 – Vyjadřování citů z hlediska pohlaví.

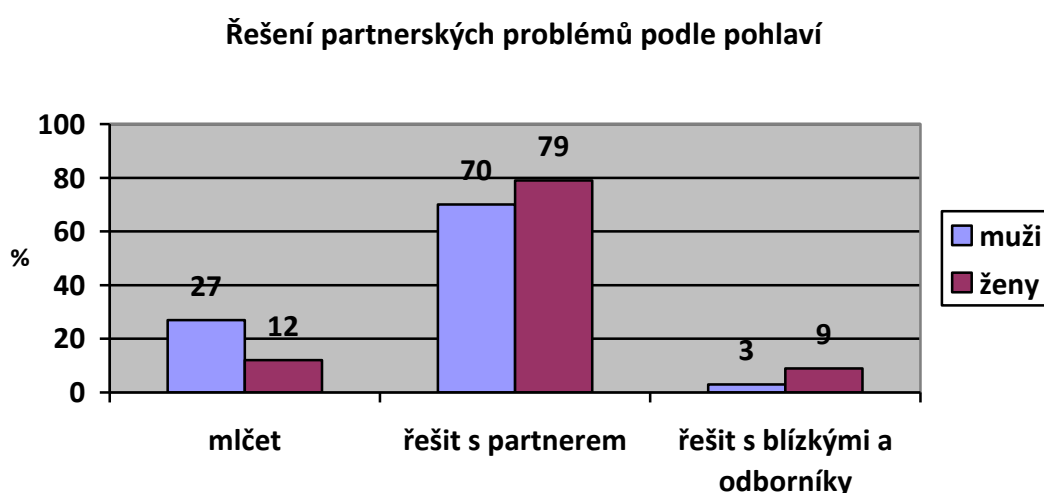

Graf 9 potvrzuje náš předpoklad, že ženy vyjadřují své city více než muži. Překvapující je ale fakt, že tento rozdíl není příliš velký – své pocity vyjadřuje často, bez problémů a s nadšením více než 60 % ženských respondentek a více než 50 % mužských respondentů. Podobně vyrovnané výsledky jsou u odpovědi, že dotazovaní nevyjadřují city příliš často, ale v případě potřeby se umí otevřít.

Výsledky potvrzují tradiční pojetí pohlavních rolí, avšak naznačují vývoj směrem k výměně rolí. V tradičním pojetí role muže a ženy je vyjadřování citů doménou žen

a muži city nedávají příliš najevo. Náš graf však ukazuje, že dochází k vyrovnání těchto oblastí u obou pohlaví, tzn., že muži stále častěji hovoří o svých pocitech, zatímco ženy přebírají tradičně mužskou roli a o svých citech spíše mlčí, dávají je najevo zejména v případě potřeby (řešení partnerských krizí).

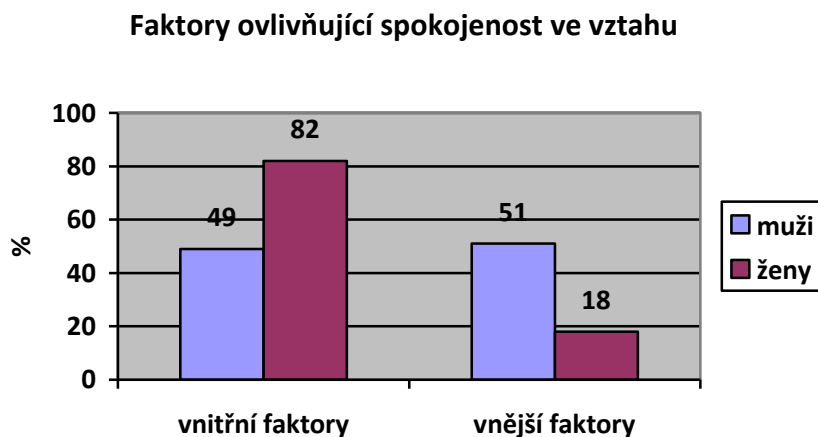
Graf 10 – Řešení partnerských problémů podle pohlaví.

Graf 10 ukazuje způsob, jakým partneři řeší problémy ve vztahu a krize. Z grafu 10 vyplývá, že většina párů, řeší problémy se svým partnerem. Tuto možnost zadávali zejména ti respondenti, kteří v předchozím dotazu odpovídali, že vyjadřování citů je pro ně bezproblémová činnost.

Výsledky odpovídají našemu očekávání, že muži se ve vztahových krizích stahují více do sebe, zatímco ženy jsou ochotnější obrátit se na odborníky nebo požádat o pomoc někoho z blízkých. Z šetření vyplývá, že o problémech budou mlčet spíše muži (27 %) oproti ženám (12 %) a ženy budou oproti mužům ve větší míře vyhledávat pomoc z vnější (téměř 10 % žen by se obrátilo na odborníka). Podíl mužů a žen, kteří řeší problémy s partnerem je téměř vyrovnaný.

Graf 11 – Faktory ovlivňující spokojenost mužů a žen ve vztahu.

Další otázka byla zaměřena na činitele, které přispívají ke spokojenosti mužů a žen ve vztahu. Vycházeli jsme z předpokladu, že pro muže jsou v typickém případě důležité tzv. vnější faktory, jako je úspěch v zaměstnání, respekt okolí či zajištění příjmu. U žen jsou v popředí zejména vnitřní faktory, jako je přijatelnost osobní situace nebo uspokojivé rozdělení úloh mezi partnery (s. 24).

Z grafu 11 vyplývá, že ženy ve většině případů potřebují ke spokojenosti vnitřní faktory, pouze necelých 20 % uvedlo, že pro spokojený vztah jsou pro ně důležité úspěch v zaměstnání, respekt okolí či zajištěné příjmy.

U mužů naopak můžeme sledovat sblížení mezi oběma faktory. Pro 51 % mužů jsou důležité vnější faktory a pro 49 % mužů jsou významnější vnitřní faktory.

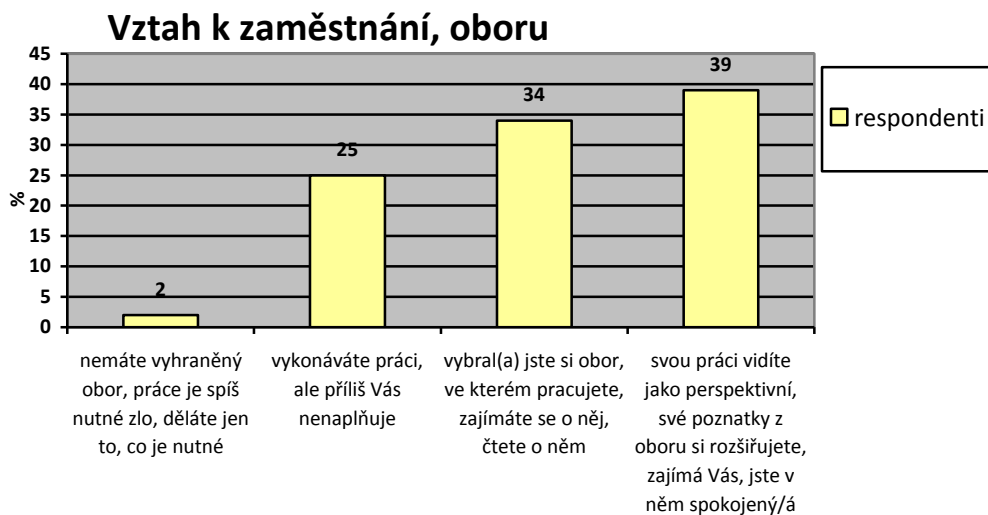
Ženská část respondentů potvrdila naše předpoklady, avšak u mužů dochází ve větší míře k proměně pohlavních rolí.

5.4 Povolání a obor práce

V této části jsme se zaměřili na oblast zaměstnání a na to, jestli muži a ženy vykonávají práci, která je baví a naplňuje.

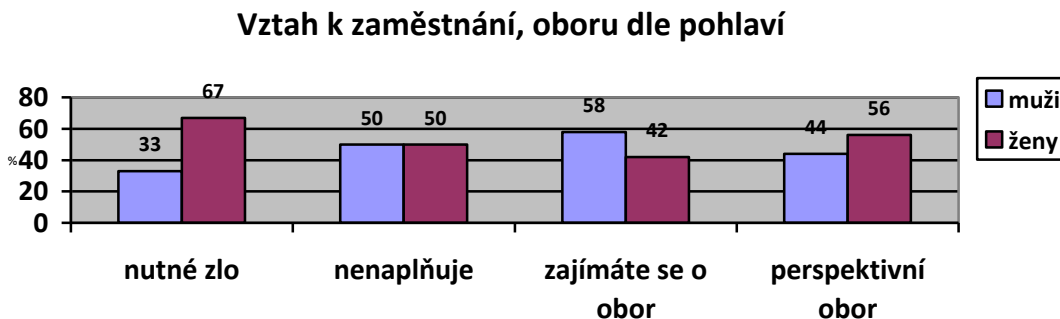
Vztah k zaměstnání, oboru

Graf 12 – Vztah k zaměstnání, oboru.

Graf 12 zobrazuje, jaký vztah respondenti zaujímají ke své práci, zaměstnání. Většina respondentů, pracuje v oboru, který je zajímavá a svou práci vidí jako perspektivní, poznatky z daného odvětví si sama rozšiřuje. Jen dvě procenta respondentů vykonávají práci, která je příliš nenaplňuje.

Graf 13 – Vztah k zaměstnání, oboru dle pohlaví. Graf vychází z grafu 12 a ukazuje podíly mužů a žen u jednotlivých odpovědích.

Z grafu 13 vyplývá, že práce je nutné zlo především pro ženy a zejména ony nemají vyhraněný obor. Práci, která respondenty příliš nenaplňuje, vykonává stejné množství mužů i žen. Se svou prací je spokojena většina respondentů. Muži hodnotí svou práci více jako obor, který si vybrali a zajímají se o něj. Ženy svou práci vidí pozitivněji, svůj obor označují jako perspektivní, vzdělávají se v něm a jsou s ním spokojené. Celkově jsou výsledky u posledních dvou odpovědí relativně vyrovnané.

V oblasti vztahu k zaměstnání nehraje pohlaví příliš velký vliv. Hodnoty jsou podobné. Větší rozdíl sledujeme pouze u první odpovědi, práce je nutné zlo zejména pro ženy. Zde se dostáváme do souladu s tradičním pojetím ženské pohlavní role, které ženám přisuzuje, že mají vykonávat jakoukoli práci (i tu, ve které nejsou spokojené) pouze dočasně, než si najdou partnera, založí rodinu a půjdou na mateřskou dovolenou.

Stereotypy v oblasti přisuzování typů práce jednotlivým pohlavím

Graf 14 – Stejná práce pro muže a ženy – hodnocení stereotypů ve společnosti.

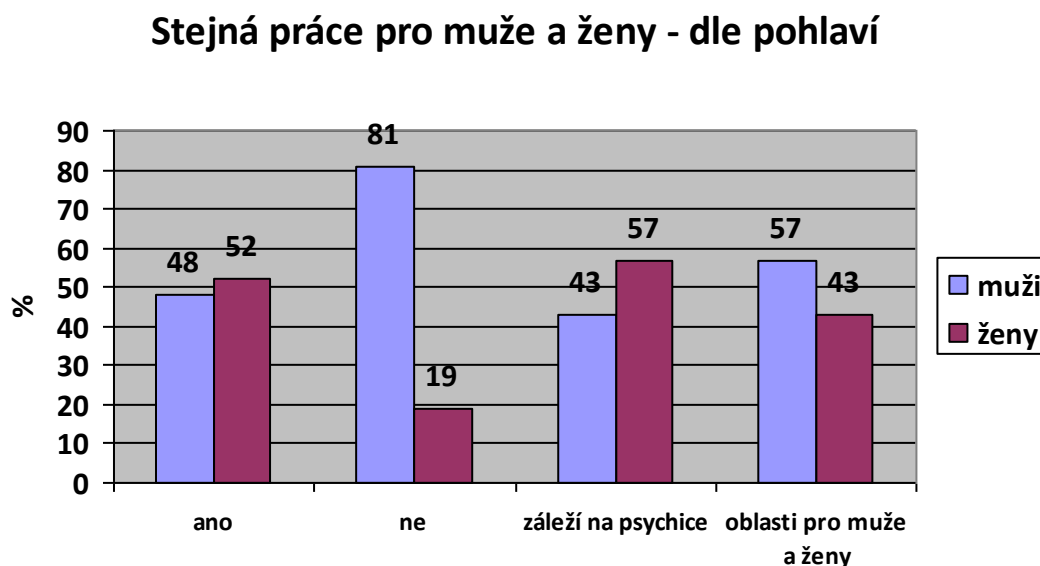
V této části se zabýváme tím, jak muži a ženy posuzují jednotlivá pohlaví z hlediska práce. Respondenti byli dotazováni, zda se domnívají, že muži a ženy mohou

na psychické úrovni vykonávat stejnou práci. Cílem toho šetření bylo zjistit, zda v rámci zkoumaného vzorku v oblasti přisuzování různých typů práce jednotlivým pohlavím panují stereotypy – tedy ženám je přisuzována jiná práce než mužům.

Následující graf ukazuje, že pohlavní stereotypy v oblasti povolání mezi respondenty mizí. Nadpoloviční část dotazovaných zadala, že pro výkon práce není důležité pohlaví, ale záleží na psychice a nátuře dané osoby (63 %). Čtrnáct procent respondentů odpovědělo, že na psychické úrovni jsou si muži a ženy rovni.

U zbylých dvou možností byly odpovědi téměř vyrovnané. Více než 10 % respondentů se domnívá, že muži a ženy nemůžou vykonávat stejné povolání, jelikož ženy mají tendenci podléhat stresu a podobné množství respondentů vidí situaci tak, že některé obory jsou vhodnější pro ženy a jiné pro muže.

Graf 15 – Stejná práce pro muže a ženy – hodnocení stereotypů ve společnosti dle názorů jednotlivých pohlaví. Graf vychází z grafu 14 a ukazuje podíly mužů a žen u jednotlivých odpovědí.

Graf 15 zobrazuje, kolik procent u jednotlivých možností tvořily mužské a ženské odpovědi. Z grafu jasně vyplývá, že muži jsou více zastánci tradičního pojetí pohlavních rolí a přisuzují ženám menší schopnosti v oblasti práce. Z celkového počtu

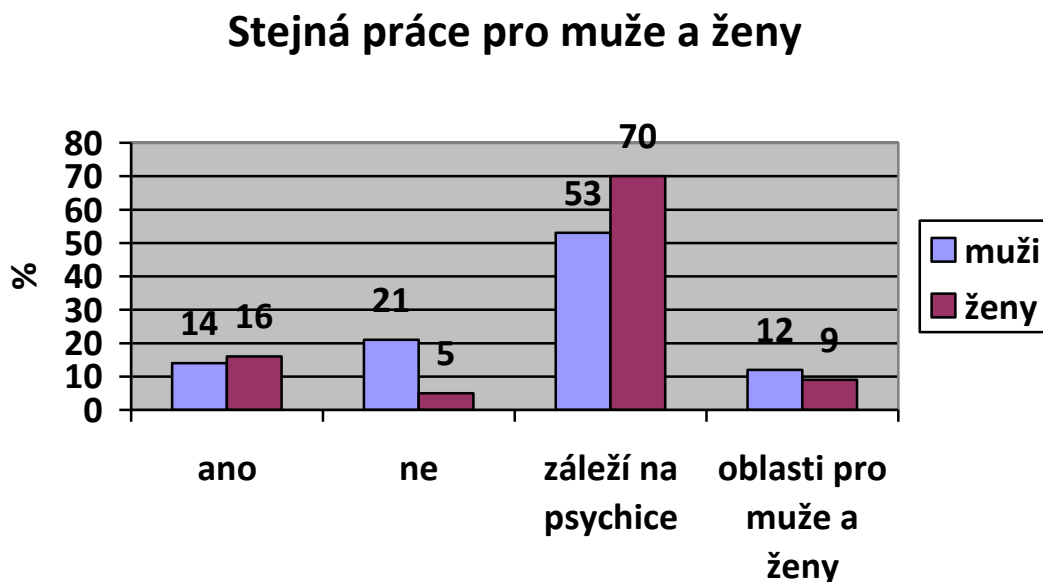
respondentů, kteří zadali možnost, že ženy nemůžou vykonávat stejnou práci jako muži, tvořili muži přes 80 %. Více mužů oproti ženám se také domnívá, že jsou oblasti práce určené zejména pro ženy a obory předurčené mužům.

Ženy zaujímali častěji stanovisko, které zdůrazňuje psychickou úroveň jedince bez ohledu na pohlaví (téměř 60 % žen oproti 40 % mužů). Častěji také odpovídali, že na psychické úrovni jsou si muži a ženy rovni.

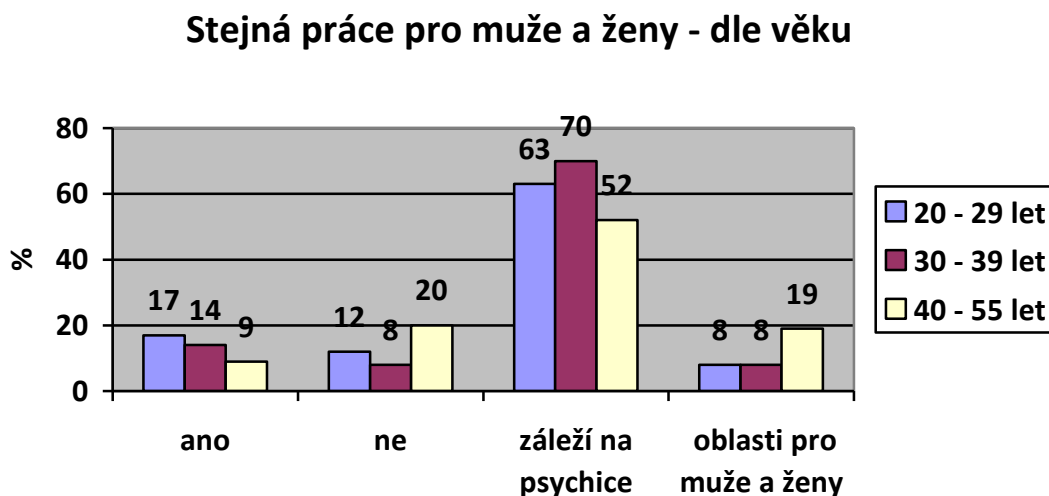
Z grafů 14 a 15 můžeme vyvodit, že pojetí ženské role v oblasti práce se mezi respondenty stále více vyrovnává pojetí mužské role. Avšak nositelkami této změny jsou především ženy. Mužská část populace k tomuto názoru dospívá pomaleji.

Z celkového počtu respondentů se přes 20 % mužů domnívá, že ženy a muži nemohou vykonávat stejnou práci (viz graf 16). Stejný názor zastává pouze pět procent žen. Ženy mnohem častěji zdůrazňují psychiku dané osoby bez ohledu na pohlaví (70 %).

Graf 16 – Stejná práce pro muže a ženy – podíl odpovědí z celkového počtu mužů a ženy.

Graf 17 – Stejná práce pro muže a ženy – rozdělení podle věku.

Z hlediska věku jsou zastánci moderního pojetí pohlavních rolí především příslušníci mladší a střední generace. Lidé ve věku 20 – 39 let nejčastěji odpovídali, že záleží na psychice a nátuře dané oblasti a tvořili také největší podíly u názoru „ano, na psychické úrovni jsou si muži a ženy rovni a mohou vykonávat stejnou práci“.

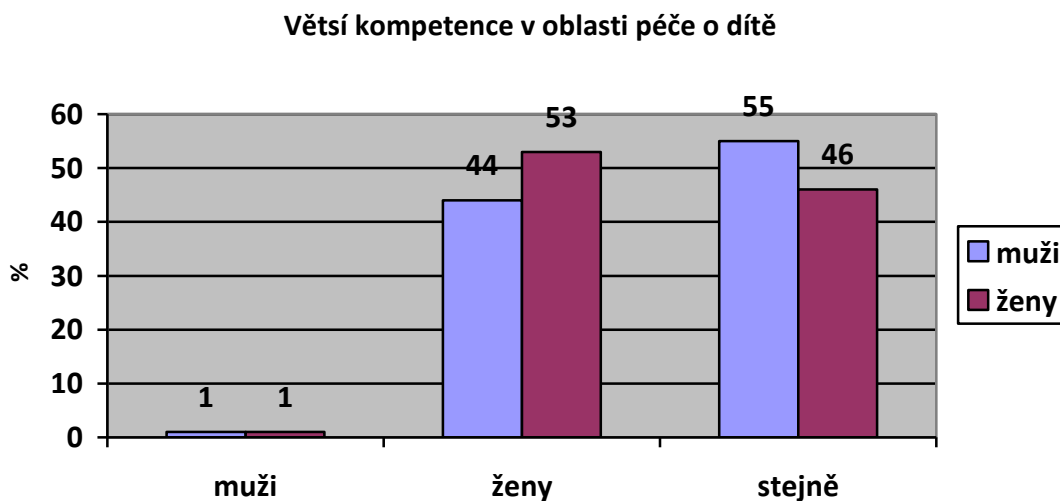
Starší generace ve věku 40 – 55 let naopak tvořila největší podíly u odpovědí, že muži a ženy nemohou vykonávat stejnou práci a zdůrazňovali existenci oblastí práce určené více pro muže a více pro ženy.

5.5 Rodičovství a péče o děti

Kompetence v oblasti péče o dítě

Další část šetření byla zaměřena na oblast péče o dítě a větší kompetence jednotlivých pohlaví při této činnosti. Graf 18 zobrazuje procentuelní podíl odpovědí z celkového počtu žen a z celkového počtu mužů.

Graf 18 – Větší kompetence v oblasti péče o dítě dle názorů jednotlivých pohlaví.

Ženy ve větší míře zastávaly názor, že jsou to právě ony, kdo mají větší kompetence při péči o dítě. Tuto možnost zadalo přes 50 % žen a více než 40 % mužů.

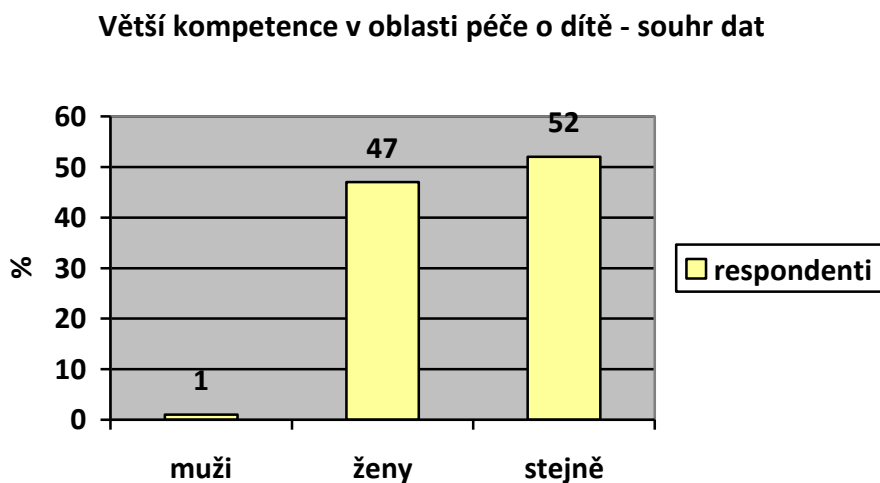
Muži jsou častěji zastánci rovnocenného postavení při pečování o dítě (tuto variantu upřednostnilo přes 50 % mužů a přes 40 % žen).

Ani muži ani ženy si nemyslí, že v oblasti péče o dítě je schopnější mužská část populace.

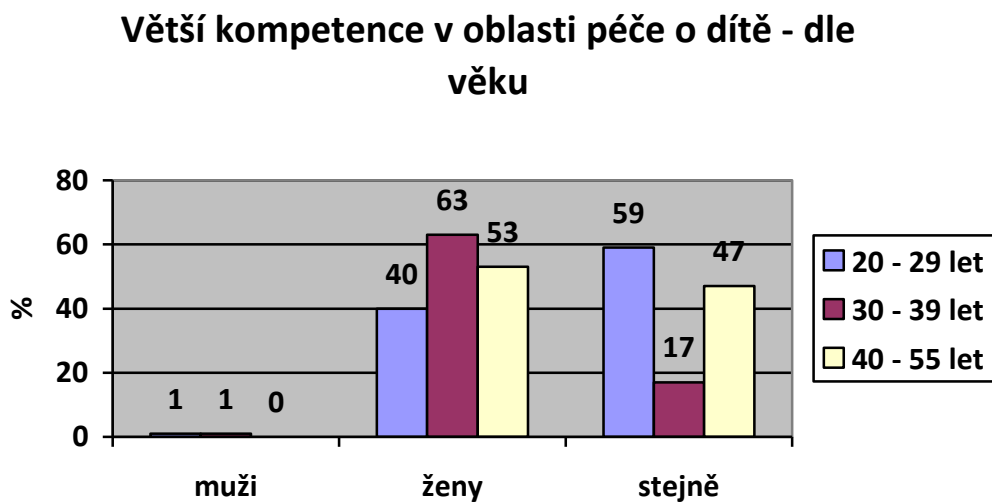
Výsledky šetření jsou v souladu s našimi očekávání jen částečně. V české společnosti je ženám přisuzovaná plná komplementarita v oblasti péče o rodinu, u mužů se předpokládá, že v ní neobstojí tak dobře jako ženy (viz s. 34). Z dotazníku však vyplývá, že nadpoloviční většina respondentů je častěji zastáncem rovnocenných schopností obou pohlaví při péči o dítě. Graf 19 zobrazuje souhrn všech odpovědí respondentů bez ohledu na jejich pohlaví.

U vnímání mužské a ženské role při pečování o dítě můžeme sledovat posun směrem k vyrovnání obou rolí. Nositeli změny jsou v tomto případě muži, kteří se častěji domnívají, že pohlaví není podstatné. Ženy jsou zastánci tradičního pojetí pohlavních rolí.

Graf 19 – Větší kompetence v oblasti péče o dítě – souhrn dat.

Graf 20 – Větší kompetence v oblasti péče o dítě – rozdělení podle věku.

Při přisuzování kompetencí v péči o dítě jednotlivým pohlavím jsou dle našich předpokladů zastánci modernějšího pojetí pohlavních rolí nejmladší respondenti. Dotazovaní ve věku 20 – 29 let se nejčastěji domnívají, že muži a ženy mají stejné schopnosti při péči o dítě. Jedno procento nejmladších respondentů se domnívá, že větší kompetence mají muži.

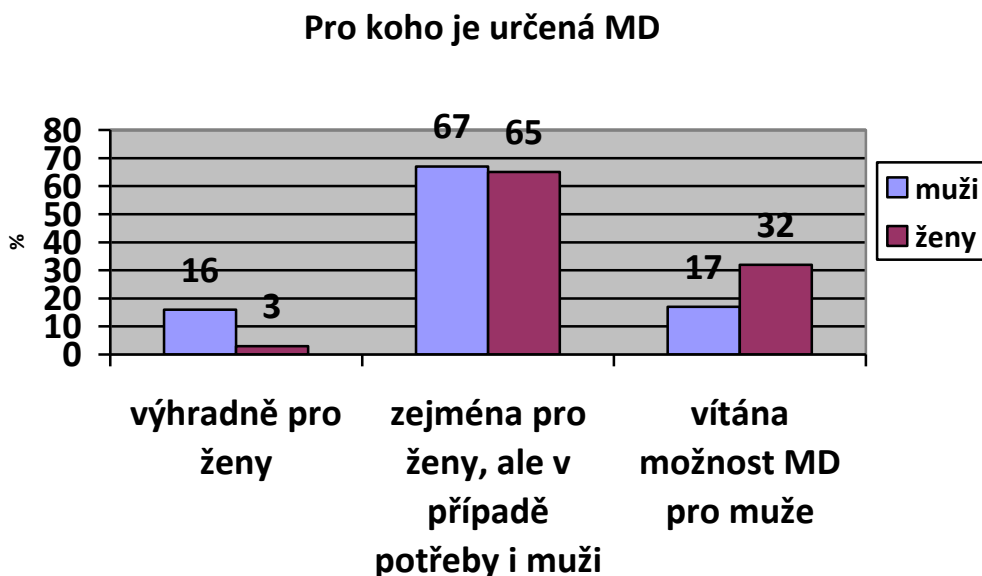
Zastánci tradičního pojetí pohlavních rolí jsou v tomto případě nejčastěji lidé ve věku 30 – 39 let. Více jak 60 % z nich se domnívá, že větší kompetencemi oplývají ženy.

Nejstarší generace má názory na kompetence při starosti o děti relativně vyrovnané. Nepatrně větší množství respondentů se domnívá, že větší schopnosti mají ženy.

Výsledky potvrzují naše očekávání jen částečně, a to v případě mladé generace. U starší a střední generace byly naše předpoklady opačné než závěry šetření.

Mateřská dovolená

Graf 21 – Pro koho je určena mateřská dovolená. Souhrn odpovědí u mužských a ženských respondentů.

V oblasti pečování o dítě byli respondenti dotazováni, pro koho je zejména určena mateřská dovolená.

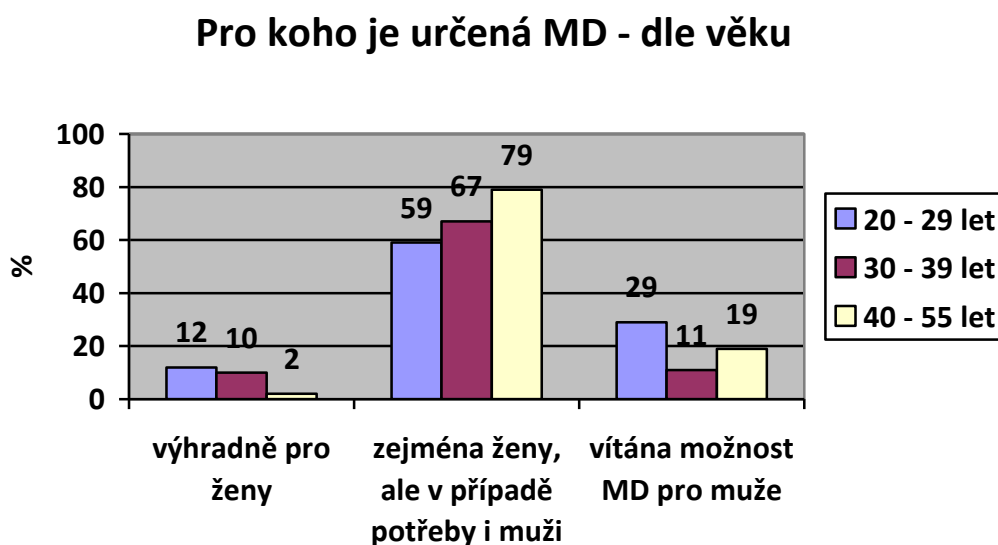
Z celkového počtu dotazovaných žen se přes 60 % z nich domnívá, že mateřská dovolená určená zejména pro ženy, ale v případě potřeby na ní může nastoupit i muž. Stejný názor zastává téměř 70 % mužských respondentů.

Necelá čtvrtina mužů je zastánce tradičního pojetí pohlavních rolí a domnívá se, že mateřská dovolená je určena výhradně pro ženy, další necelá čtvrtina nevidí problém v tom, aby na mateřskou dovolenou chodili muži, tuto možnost by uvítali. Celkově muži určují mateřskou dovolenou hlavně pro ženy.

Ženy představují modernější pojetí pohlavních rolí. Jen zanedbatelné množství respondentek by mateřskou dovolenou vymezila výhradně ženám, naopak přes 30 % žen by uvítalo, kdyby na mateřskou dovolenou nastupovali muži.

Zde jsme došli k zajímavému zjištění. Ačkoli přisuzují ženy větší kompetence v oblasti péče o dítě sobě, tak by dvakrát více žen než mužů uvítalo, kdyby na mateřskou dovolenou nastoupila mužská část populace.

Graf 22 – Pro koho je určena mateřská dovolená – souhrn odpovědí z hlediska věku.

Z hlediska věku jsou názory na mateřskou dovolenou nejvíce rozptřené mezi všechny možnosti u nejmladších respondentů. Ti by nejčastěji ze všech dotazovaných uvítali, kdyby na mateřskou dovolenou nastoupili muži, avšak také mladá generace nejvíce ze všech dotazovaných odpovídala, že mateřská dovolená je určena výhradně pro ženy.

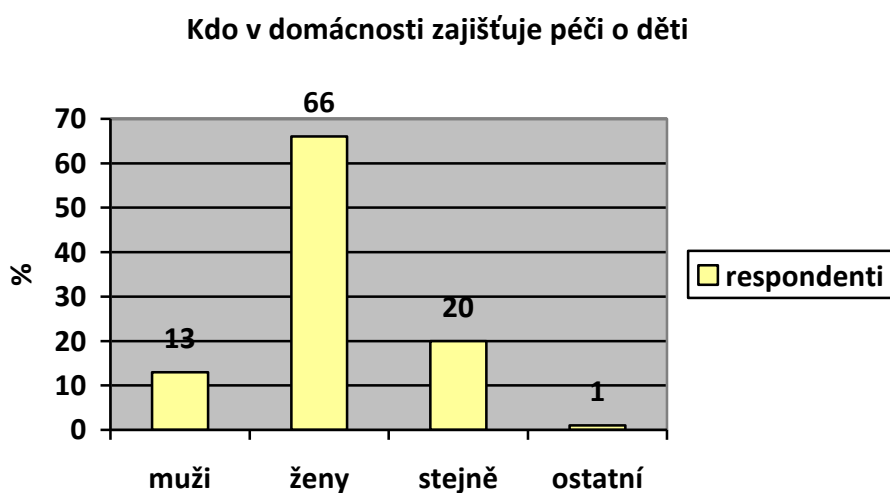
Více než polovina respondentů ve věku 30 – 39 let zadala, že mateřská dovolená je určena zejména pro ženy. U zbylých dvou možností jsou názory vyrovnané.

Zajímavé jsou výsledky u nejstarší generace. Ta, stejně jako ostatní dotazovaní, odpovídala, že mateřská dovolená je určena hlavně ženám. Avšak naše očekávání, že druhá nejčastější varianta bude odpovídat tradičnímu rozdělení pohlavních rolí, tedy mateřská dovolená výhradně pro ženy, se nepotvrdilo. Téměř 20 % respondentů ve věku 40 – 55 let by uvítala, kdyby na mateřskou dovolenou nastoupil muž. Naopak mateřskou výhradně ženám přisoudila pouhá dvě procenta dotazovaných.

Péče o děti

Respondenti, kteří mají děti, byli dotazováni, kdo více zajišťuje nebo zajišťoval péči o děti, jako je např. výprava do školy, večerní mytí apod.

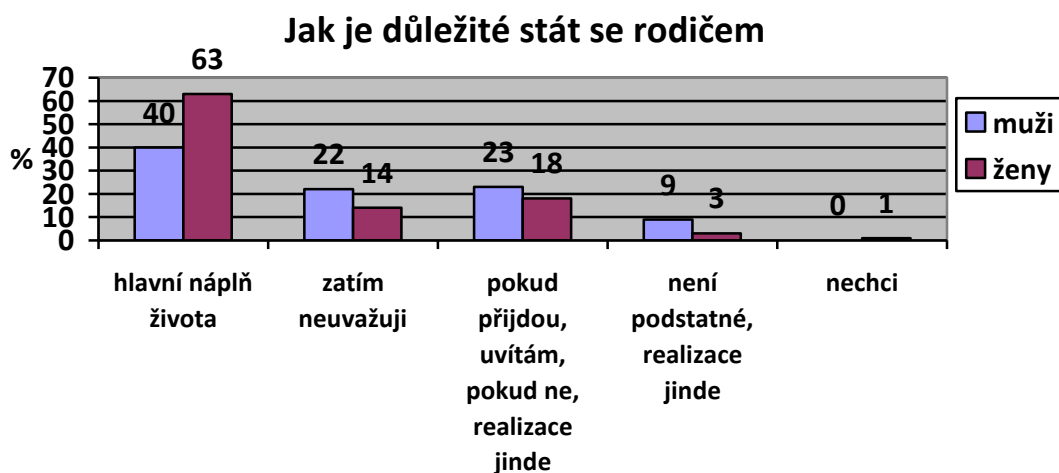
Graf 23 – Kdo v domácnosti více zajišťuje péči o děti.

Výsledky potvrzují tradiční pojetí pohlavních rolí. V nadpoloviční většině případů zajišťují péči o dítě ženy. Okolo 20 % účastníků výzkumu se o děti stará přibližně stejně.

Význam rodičovství

Graf 24 – Jak je důležité stát se rodičem pro muže a ženy.

Pro ženy je důležitější než pro muže stát se rodičem. Nadpoloviční část respondentek vidí rodičovství jako hlavní náplň a smysl života. Muži oproti ženám o rodičovství častěji zatím neuvažují nebo jsou schopni se realizovat i v jiných oblastech. Jen zanedbatelné množství dotazovaných považuje rodičovství za nepodstatné, anebo děti nechce.

Dostáváme se do souladu s tradičním pojetím pohlavních rolí. Ženy spatřují hlavní smysl života v mateřství. Více jak čtvrtina žen je však schopna se realizovat i v jiných oblastech života, jako je povolání, koníčky či společenský život.

Nadpoloviční většina mužských respondentů o dětech zatím neuvažuje, anebo je schopná se realizovat v jiných oblastech, 40 % mužů považuje rodičovství za hlavní náplň a smysl života.

Osamostatnění dětí

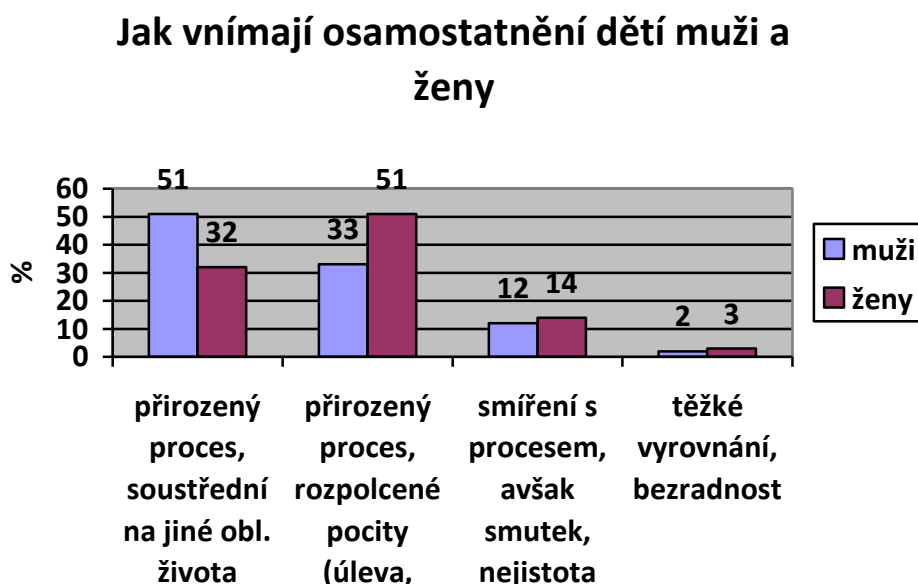
Tato část šetření byla zaměřená pouze na respondenty, kteří mají děti. Z celkového počtu dotazovaných tvoří jedinci s dětmi podíl 44 %.

Tabulka 2 – Vyjádření množství mužů a žen s dětmi z vybraného vzorku respondentů.

		Počet respondentů s dětmi	Podíl	Celkem respondentů s dětmi	Celkem podíl ze vzorku 200 resp.
Pohlaví	Muž	40	46 %	87	44 %
	Žena	47	54 %		

V tabulce 2 je znázorněno, kolik dotazovaných s dětmi tvoří mužská část respondentů a kolik ženská. Muži tvoří nadpoloviční většinu.

Graf 25 – Jak vnímají osamostatnění dětí muži a ženy.

Graf 25 potvrzuje tradiční pojetí pohlavních rolí, podle kterého se ženy hůře než muži vyrovnávají s odchodem dětí z domu a jejich osamostatněním.

Nadpoloviční většina mužů bere osamostatnění dětí jako přirozený proces a příležitost věnovat se jiným oblastem života. Více než 30 % mužů bere odchod dětí jako přirozenou součást životního cyklu, avšak prožívá rozpolcené pocity.

U žen jsou hodnoty přesně opačně. Nadpoloviční část respondentek přijímá odchod dětí jako přirozený, ale prožívá rozpolcené pocity. Přes 30 % dotazovaných žen považuje tento proces za příležitost věnovat se jiným oblastem života.

U zbylých dvou možností jsou odpovědi vyrovnané, necelá čtvrtina mužů a žen prožívá v souvislosti s osamostatněním dětí úzkost a nejistotu nebo si neví rady s vlastním životem po té, co děti odejdou.

Vzhledem k tomu, že nemáme možnost srovnání dat z předchozích let, není zcela možné posoudit, jestli dochází k připodobňování mužské a ženské role. Naším předpokladem je, že muži, kteří se více angažují při výchově dětí a péči o ně, jsou více zainteresováni při osamostatňování dětí a mohou prožívat stejné pocity jako tradičně orientovaná žena – tedy lítost, nejistotu a bezradnost. Na základě předchozích zjištění se domníváme, že stále větší část mužské populace se uplatňuje při vývoji dětí a tím pádem bude docházet k přibližování mužského a ženského prožívání při odloučení od dětí. Abychom mohli učinit definitivní závěry je nutné tento vývoj sledovat v čase.

6 SHRNU TÍ DAT

1) Předpokládáme, že v současné době dochází u respondentů k proměně role muže a ženy zejména na psychické úrovni. Hranice platnosti: více než 60 % dotazovaných potvrdí tuto hypotézu.

V současné době částečně dochází k proměně role muže a ženy na psychické úrovni. Muži stále více přejímají názory a vzory chování, které byly tradičně přisuzovány ženskému pohlaví. Ženy se stále častěji chovají podle typicky mužských vzorů chování. Charakteristickým příkladem jsou například názory, co je pro muže a ženy ve vztahu nejdůležitější – výlučné spojení s partnerem, které je tradičně přisuzováno ženám, zadalo přes 70 % mužů, ale jen dvě procenta žen.

Často se objevuje přibližování mužské a ženské role, např. v případě vyjadřování pocitů či řešení problémů, kdy se muži stále více projevují a přibližují se tak tradičnímu pojetí ženské pohlavní role.

Při vyhodnocování výsledků musíme brát ohled na velikost vzorku, který neumožňuje přenos závěrů na celou populaci.

U zkoumaného vzorku byla hypotéza potvrzena. Avšak u respondentů dochází spíše k přibližování pohlavních rolí, než k jejich proměně či dokonce výměně. Hranice platnosti byla naplněna.

2) Předpokládáme, že v současnosti dochází u zkoumaného vzorku k proměnám pohlavních rolí a úkolů s nimi spojených v partnerství a ve fungování domácnosti. Hranice platnosti: v 50 % případů bude náš předpoklad potvrzen.

Role v domácnosti a úkoly s nimi spojené se stále častěji vztahují na oba dva partnery, kteří je provádí přibližně stejně. Avšak úkoly tradičně spojené s ženskou pohlavní rolí (vaření, úklid, péče o dítě) zastávají stále ve velké míře ženy, a úkoly, jež tradičně přisuzujeme mužskému pohlaví (role řidiče, péče o finance), skutečně vykonávají více muži.

U zkoumaného vzorku se předpokládá, že v současnosti dochází k proměnám pohlavních rolí a úkolů s nimi spojených v partnerství a ve fungování domácnosti,

potvrdil jen v malé míře. Spíš než k proměnám pohlavních rolí, dochází k jejich přibližování. Vymezená hranice platnosti nebyla potvrzena.

3) Naším předpokladem je, že nositelkami společenské změny jsou zejména ženské respondentky, které usilují o větší pracovní kariéru a snaží se více vyrovnat mužům a jejich postavení. Hranice platnosti: hypotéza bude potvrzena u 50 % respondentů.

Hypotéza, jež označuje nositelkami změny zejména ženy, se v tomto případě potvrdila. Ženy skutečně oproti mužům více zdůrazňují rovnost pohlaví v rámci pracovního života. Přestože větší část žen přisoudila větší kompetence v oblasti péče o děti sobě, jsou ženy zastánkyně modernějšího pojetí pohlavních rolí při odchodu na mateřskou dovolenou. Třetina žen by uvítala, kdyby na mateřskou dovolenou nastoupili muži. Muži jsou v oblasti práce a mateřské dovolené spíš stoupenci tradičního rozdělení pohlavních rolí.

Zatímco ženy usilují o změny v pracovním a rodinném životě, muži se značně mění po psychické stránce. Mužská část populace se přizpůsobuje požadavkům ženské společnosti a její smýšlení se stále více podobá ženskému způsobu nazírání na život. Muži častěji než dříve vyjadřují své city a jsou ochotnější více řešit problémy a komplikace ve vztahu. I očekávání ve vztahu se u jednotlivých pohlaví proměnila. Překvapivým zjištěním bylo, že přes 70 % mužů od vztahu očekává výlučné spojení s partnerem (občas doprovázené žárlivostí), které je tradičně přisuzováno ženskému pohlaví (ženy tuto možnost zadaly pouze v pěti procentech případů).

Vzhledem k malému počtu dotazovaných nelze výsledky zevšeobecnit a převést na celou společnost. U zkoumaného vzorku můžeme říci, že mužští respondenti se chovají stále více žensky a respondentky mužsky.

V rámci zkoumaného vzorku se naše hypotéza potvrdila. Hranice platnosti byla přesažena. Hypotéza byla potvrzena u více než 50 % respondentů.

4) Předpokládáme, že nositeli společenské změny jsou především respondenti, kteří přísluší k mladší generaci. Hranice platnosti: příslušníci mladší generace budou nositeli změny v 60 % případů.

Předpoklad, že nositeli společenské změny jsou především příslušníci mladší generace, se potvrdil jen v některých případech. Při rozdělování rolí v domácnosti, je

mladší generace spíše zastáncem tradičního rozdělení úloh. U otázky tzv. hlavy rodiny jsou spíše příslušníci starší generace více zastáncem modernějšího pojetí, když označují hlavou rodiny oba partnery stejně nebo dokonce ženy. Mladší generace se zase tradičněji domnívá, že hlavou rodiny jsou buď oba nastejno, anebo muž.

V oblasti rozdělení pracovních úloh jsou zastánci modernějšího pojetí respondenti ve věku 20 – 39 let. Dotazovaní ve věkovém rozmezí 40 – 55 let častěji upřednostňují tradiční model.

V oblasti péče o dítě je nejmladší generace orientována moderním směrem, jedno procento nejmladších respondentů se domnívá, že větší kompetence v oblasti péče o dítě mají muži. Tradiční model zastává zejména střední generace a nejstarší generace.

Vyhodnocení výsledků můžeme opět provádět pouze v rámci zkoumaného vzorku. Výsledky není možné převést na společnost jako celek. Naše hypotéza se potvrdila jen zčásti, v některých případech byla naše hypotéza dokonce vyvrácena (např. rozdělení rolí v domácnosti). Hranice platnosti nebyla naplněna.

5) Naším předpokladem je, že část respondentů nadále zastává genderové stereotypy. Hranice platnosti: hypotéza bude potvrzena u 40 % respondentů.

Z hlediska věku jsou častěji zastáncem tradičního rozdělení pohlavních rolí lidé ve věku 30 – 39 let. Nejmladší generace je nejvíce přikloněna k modernějšímu modelu rozdělení pohlavních rolí, zejména v oblasti práce a rozdělení pracovních úkolů a v oblasti péče o dítě a mateřské dovolené. Překvapující jsou závěry u nejstarší generace respondentů. Předpokládali jsme, že lidé ve věku 40 – 55 let budou nejvíce zastánci tradičního pojetí pohlavních rolí. Dotazovaní v tomto věku však byli téměř z poloviny přikloněni k modernímu modelu.

Z hlediska pohlaví jsou v rozdělení pohlavních úloh a rolí tradičněji orientováni muži. Ženy častěji usilují o zrovnoprávnění žen a mužů v pracovním i rodinném životě. Muži se častěji přizpůsobují ženskému způsobu myšlení.

Hypotéza se v rámci zkoumaného vzorku potvrdila. Překvapující je fakt, že zastáncem tradičního pojetí jsou zejména respondenti ve věku 30 – 39 let. Hranice platnosti byla naplněna. V rámci výzkumného vzorku tvoří zastánci genderových stereotypů 40 %.

6) Předpokládáme, že smýšlení dotazovaných mužů a žen se přesouvá od tradičního modelu k modernějšímu způsobu pojmání pohlavních rolí. Hranice platnosti: hypotéza bude potvrzena 70 % respondentů.

V rámci zkoumaného vzorku můžeme pozorovat skutečný posun myšlení směrem k modernějšímu pojetí pohlavních rolí. Příslušníci obou pohlaví se stále více domnívají, že řadu úkolů, které byly dříve rozděleny zcela tradičně, mohou stejně vykonávat muži i ženy. Rozdíl mezi pojmáním tradičních úloh muže a ženy se postupně stírá.

Zkoumaný vzorek naší hypotézu zcela potvrdil. Hranice platnosti byla naplněna.

ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo prokázat, že ve společnosti dochází k proměnám či sbližování pohlavních rolí a úkolů s nimi spojenými. Vycházeli jsme z předpokladu, že role mužů a žen se v posledních desetiletích změnila. Pátrali jsme po tom, kdo je především nositelem společenské změny a kdo je více zastáncem tradičního pojetí pohlavních rolí nebo genderových stereotypů. Teoretické poznatky byly doplněny o empirickou část, která měla naše předpoklady potvrdit, popřípadě vyvrátit.

V první části diplomové práce jsme se zabírali rozdíly mezi mužskou a ženskou psychikou. Vystihli jsme nejvýznamnější oblasti, v nichž dochází ke změnám v pojmání pohlavních rolí. Vnímání role muže a ženy se nejvíce změnilo v oblasti pracovní kariéry, v oblasti péče o rodinu a v rámci partnerství.

Druhá, empirická, část práce obsahovala dotazníkové šetření, jehož předmětem byl vzorek 200 respondentů z celé České republiky. Cílem průzkumu bylo ukázat, zda mezi respondenty dochází k proměnám pohlavních rolí, v jakých oblastech a kdo je zejména nositelem změny a naopak zastáncem tradičního pojetí a genderových stereotypů.

Teoretická východiska, doplněná o dotazníkové šetření, prokazují, že ve společnosti dochází ke změnám v pojmání pohlavních rolí a úkolů, které jsou s nimi svázané. K proměnám dochází jednak ve fungování domácnosti, ale i na psychické úrovni jedinců. U mužů i žen je možné sledovat sbližování pohlavních rolí.

V diplomové práci jsme prokázali, že nositelkami změny ve společnosti a proměny pohlavních rolí a souvisejících úkolů jsou zejména ženy. Jsou to právě ony, které manifestují rovnost pohlaví na psychické úrovni a stejné příležitosti pro muže a ženy v rámci profesního života. V posledních desetiletích se ženy prosadily na významnějších pracovních postech a přiblížily se svých chováním směrem k mužské pohlavní roli.

Žebříček ženských hodnot se přetvořil a ženy mají více požadavků na své partnery. Od příslušníků mužského pohlaví se vyžaduje, aby zvládali, jak tradiční úlohu muže, tak i přizpůsobení se modelu moderního muže, který pečuje o rodinu a děti a dává své partnerce oporu i dostatek prostoru pro její seberealizaci. Muži se tomuto procesu přizpůsobují a snaží se více angažovat na chodu domácnosti a rodinného života.

Výsledkem jsou změny ve fungování rodiny, které vedou k transformaci celé společnosti.

V naší civilizaci ale i nadále panují genderové stereotypy, jejichž zastánci jsou více muži než ženy a především příslušníci starší generace.

Průzkum, který jsme provedli, dokazuje, že v rámci zkoumaného vzorku skutečně dochází k posunu ve vnímání pohlavních rolí. Z hlediska pohlaví jsou zastánci modernějšího pojetí pohlavních rolí ženy, z hlediska věku jsou tvůrci změn především příslušníci mladší generace, lidé ve věku 20 – 29 let. Mnoho mladých účastníků průzkumů již vítá možnost, aby na mateřskou dovolenou nastupovali muži. Zároveň nejmladší mužští respondenti jsou nejvíce poznamenáni proměnou rolí na psychické úrovni, jsou to právě oni, kdo nejčastěji vyjadřují své city a nečiní jim to potíže. Starší muži jsou ve vyjadřování pocitů spíše konzervativní.

Šetření prokázalo, že celkové smýšlení respondentů je více orientováno směrem k modernějšímu pojetí pohlavních rolí.

Vzhledem k tomu, že zkoumaný vzorek nenese reprezentativní znaky české populace, není možné výsledky zevšeobecnit a převést je na společnost jako celek. Na základě teoretických poznatků se však můžeme domnívat, že vývoj ve společnosti je obdobný jako závěry výzkumu.

Nově vznikající společnost se neustále vyvíjí. Předpokladem do budoucna je, že role muže a ženy se bude nadále přibližovat a v některých případech i vyměňovat. V budoucnu by některé tradiční pohlavní role a úkoly s nimi spojené mohly splynout v jedno. Jiné tradičně mužské nebo ženské úlohy převezme druhé pohlaví. Další empirický výzkum je vhodné zaměřit právě na tuto oblast a sledovat proměny pohlavních rolí v čase. K průzkumu tohoto typu je však nutné, aby zkoumaný vzorek nesl reprezentativní znaky souboru. Součástí šetření by mělo být také zjištění, jaký je vliv proměňujících se rolí na psychiku mužů a žen a na vztahy mezi nimi.

Doporučení pro vysokoškolskou oblast je zaměřit se na proměny pohlavních rolí zejména u střední a starší generace, která se v průběhu života střetla jak s tradičním pojetím pohlavních rolí, tak i s moderním modelem.

Hlavním přínosem práce je, že poukazuje na změny ve společnosti, na rozdíly mezi mužskou a ženskou psychikou a na proměny, které se v posledních desetiletích udály. Rozdíly mezi tradičními úlohami, jež byly přisuzovány výhradně ženám nebo mužům,

mizí. Diplomová práce umožňuje pochopení mužského a ženského způsobů smýšlení a porozumění současnému přibližování pohlavních rolí. Díky tomu, že diplomové práce přináší základní poznatky o pohlavních rolích, jejich změnách a o současném stavu role muže a ženy ve společnosti, se může stát odrazovým můstkem pro širší zkoumání pohlavních rolí či genderových stereotypů panujících v lidském společenství.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

ARGOVOVÁ, S.: *Proč muži milují potvory*, 2. vydání, Praha: MOTTO, 2008, ISBN 978-80-7246-443-2

ARGOVOVÁ, S.: *Proč si muži berou potvory*, 2. vydání, Praha: MOTTO, 2008, ISBN 978-80-7246-449-4

BAKALÁŘ, E.: *O čem sní muži, aneb Jak to vidí otcové*, 1. vydání, Praha: Alfa Publishing, 2005, ISBN 80-86851-24-9

BARÁNEK, T.: *Jak sbalit ženu*, 1. vydání, Havlíčkův Brod: Fragment, 2005, ISBN 80-253-0236-9

BIDDULPH, S.: *Mužství*, 1. vydání, Praha: Portál, 2007, ISBN 978-80-7367-209-6

FARKOVÁ, M.: *Vybrané kapitoly z psychologie*, 2. vydání, Praha, UJAK, 2008, ISBN 978-80-86723-64-8

GRAY, J.: *Muži jsou z Marsu, ženy z Venuše*, 1. vydání, Praha: nakl. Práh a nakl. Svan, 1994, ISBN 80-85809-41-9

GRUBER, D.: *Proč ženy muže nechápou*, 1. vydání, Praha: Grada Publishing, 2003, ISBN 80-247-0799-3

GRUBER, D.: *Proč ženy muže už více chápou*, 1. vydání, Praha: Grada Publishing, 2007, ISBN 978-80-247-1744-9

HAVLÍK, R.: *Úvod do sociologie*, 5. vydání, Praha: Nakl. Karolinum, 2007, ISBN 978-80-246-1385-7

KARSTEN, H.: *Ženy - muži*, 1. vydání, Praha: nakl. Portál, 2006, ISBN 80-7367-145-X

KUBÁTOVÁ, H.: *Sociologie životního způsobu*, 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2010, ISBN 978-80-247-2456-0

HAMPLOVÁ, D.: *Vstup do manželství a nesezdaného soužití v České republice po roce 1989 v souvislosti se vzděláním*, 1. vydání, Sociologický ústav AV ČR, Praha 2003, ISBN 80-7330-029-X

MEYROWITZ, J.: *Všude a nikde, Vliv elektronických medií na sociální chování*, 1. vydání. Praha: Karolinum, 2006, ISBN 80-246-0905-3

MOŽNÝ, I.: *Rodina a společnost*, 1. vydání, Praha: Sociologické nakladatelství, 2006, ISBN 80-86429-58-X

NĚMCOVÁ, M.: *Moderní žena*, 1. vydání, Praha: Grada Publishing, 2006, ISBN 80-247-1596-1

PAVLÍK, P. A KOLEKTIV AUTORŮ: *Stínová zpráva v oblasti rovného zacházení a rovných příležitostí žen a mužů 2008*, 1. vydání, Praha: Nadace Open Society Fund Praha a Otevřená společnost, 2008, ISBN 978-80-87110-09-06

PEASOVI, A., B.: *Proč muži neposlouchají a ženy neumí číst v mapách*, 3. vydání, Praha: Ikar, 2012, ISBN 978-80-249-1804-4

PLAŇAVA, I.: *Průvodce mezilidskou komunikací*, 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2005, ISBN 80-247-0858-2

RENZETTI, M. C. – CURRAN, D. J.: *Ženy, muži a společnost*, 1. vydání, Praha: nakl. Karolinum, 2003, ISBN 80-246-0525-2

VĚŠÍNOVÁ – KALIVODOVÁ. E.: *Společnost žen a mužů z aspektu gender*, Praha: Open Society Fund Praha, 1999

VÝROST, J. - SLAMĚNÍK, I.: *Sociální psychologie*, 2. vydání. Praha: Grada Publishing, 2008, ISBN 978-80-247-1428-8

Seznam použitých zahraničních zdrojů

SALVATERRA, C. – WAALDIJK, B.: *Paths to gender: European historical perspectives on women and men*, Pisa: Edizioni Plus, 2009, ISBN 978-88-8492-654-8

Seznam použitých internetových zdrojů

DVOŘÁKOVÁ - LEŠKOVÁ, Z.: *Překvapivé zjištění: Muži jsou romantičtější než ženy* [online]. 2012, [cit. 2012-12-12]. Článek Ona.iDnes.cz dostupný z WWW: <http://ona.idnes.cz/prekvapive-zjisteni-muzi-jsou-romantictejsi-nez-zeny-p12-/vztahy-sex.aspx?c=A110930_151219_vztahy-sex_job>

Server Práce-jinak.cz. [online]. 2009 [cit. 2012-11-5], případová studie Ženy a trh práce dostupná na WWW: <<http://www.prace-jinak.cz/pripadove-studie/361/Zeny-a-trh-prace.html>>

REZLEROVÁ, J.: *Případová studie Ženy a trh práce* [online]. 2008, [cit. 2012-12-13], případová studie zveřejněná na serveru Práce-jinak.cz, dostupná z WWW: <<http://www.prace-jinak.cz/pripadove-studie/361/Zeny-a-trh-prace.html>>

+

RHEINWALDOVÁ, E.: *Obnova mužnosti na prahu třetího tisíciletí: přežitek, nebo výzva?*, *Nový kult hrdinské oběti: workoholismus* [online]. 2012, [cit. 2012-12-09]. Dostupné z WWW: <<http://www.revueprostor.cz/index2.php?menu=archiv&aid=315&vid=45>>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Dotazník	I
Příloha B – Tabulky ke grafům.	VI
Příloha C – Datové matice	XVI
Příloha D – Kódovací klíče k maticím	XXXII

Příloha A – Dotazník

Dotazník je určen pro muže a ženy ve věku 20 - 55, kteří jsou ve vážném vztahu nebo takovým vztahem prošli.

1. Jsem
 - a) muž
 - b) žena

2. Váš věk:
 - a) 20 – 29 let
 - b) 30 – 39 let
 - c) 40 – 55 let

3. Máte dítě/děti?
 - a) ano
 - b) ne

4. Jste v současné době v partnerském vztahu?
 - a) ano
 - b) ne

5. Pokud jste ve vztahu, žijete ve společné domácnosti?
 - a) ano
 - b) ne

Pokud nejste v partnerském vztahu, odpovídejte prosím na otázky tak, jak to u Vás fungovalo, když jste měli partnera/partnerku.

Zaškrtněte vždy pouze jednu možnost, která nejlépe vystihuje Vaši situaci.

6. Kdo u Vás doma provádí většinu nákupů (jídlo, čisticí produkty).
 - a) muž
 - b) žena
 - c) děti
 - d) přibližně stejně
 - e) jiné.....

7. O úklid v domácnosti většinou pečuje:

- a) muž
- b) žena
- c) přibližně stejně
- d) jiné.....

8. Vaření doma obstarává většinou:

- a) muž
- b) žena
- c) přibližně stejně
- d) jiné.....

9. Pokud máte děti, jejich péči např. výpravu do školky, školy či večerní mytí obstarává většinou:

- a) muž
- b) žena
- c) přibližně stejně
- d) nemám děti
- e) jiné.....

10. Pokud máte auto, většinou zastává roli řidiče:

- a) muž
- b) žena
- c) přibližně stejně
- d) jiné.....

11. O oblast financí se u Vás stará zejména:

- a) muž
- b) žena
- c) přibližně stejně
- d) jiné.....

12. Tzv. hlavou rodiny je u Vás:

- a) muž
- b) žena
- c) přibližně stejně
- d) jiná možnost, jaká.....

13. Kdo u Vás projevuje více iniciativy v sexuální oblasti?

- a) muž

- b) žena
- c) přibližně stejně

14. Považujete manželství nebo trvalé partnerství za hlavní náplň a cíl Vašeho života?

- a) ano, je to hlavní náplň mého žití
- b) je pro mě důležité, ale zakládám si i na dalších oblastech, jako je práce a společenský život
- c) ne, partnerství pro mě v životě nemá takový význam, důležitější jsou pro mě jiné oblasti (práce, uznání, úspěch)
- d) ne, partnerství je podle mě přežití, člověk může žít spokojeně i sám

15. V partnerství je pro Vás nejdůležitější:

- a) romantická láska, silné pouto, přání splynout s druhou osobou fyzicky i duševně
- b) výlučné spojení s jedním partnerem, vy ani partner nepotřebujete někoho dalšího (občas se vyznačuje žárlivostí a majetnickou touhou po partnerovi)
- c) ohled především na partnerovo dobro, do jisté míry obětování se
- d) pragmatické hledisko, praktický pohled – žití ve dvou je jednodušší a ekonomicky zvladatelnější
- e) přátelství, tolerance a důvěra
- f) hravost, nezávaznost, sexuální dobrodružství

16. Při výběru partnera berete největší ohled na:

- a) fyzickou přitažlivost
- b) socioekonomický status (postavení ve společnosti, příjem)
- c) osobnost partnera
- d) výkonnost a inteligenci

17. V případě partnerských problémů, krize máte tendenci:

- a) o problémech mlčet, řešit je jen sám se sebou
- b) o problémech mluvit především s Vaším partnerem/partnerkou
- c) problémy řešit s Vašimi blízkými, případně se obrátit na odborníka
- d) jiné.....

18. Vyjadřování citů

- a) nedělá Vám problémy, city vyjadřujete často, s nadšením, vyjádření citů je pro Vás v partnerském životě důležité
- b) nevyjadřujete je příliš často, jste zastánci toho, že o citech se nemusí neustále mluvit, v případě potřeby však nemáte problémy se otevřít (nesmí to ale být příliš časté)

c) city nevyjadřujete, je to pro Vás problematická oblast, neradi se někomu otvíráte, připadá Vám to zbytečné

19. Která z následujících charakteristik na Vás více sedí?

- a) ve vztahu jste více spokojeni, pokud prožíváte úspěch v zaměstnání, respekt okolí či máte zajištěné příjmy
- b) ve vztahu jste více spokojeni, pokud jste spokojeni se svou životní situací, s rozdělením úloh mezi partnery, s komunikací v rámci partnerství

20. Domníváte se, že na psychické úrovni jsou muži a ženy schopni vykonávat stejnou práci?

- a) ano, na psychické úrovni jsou si rovni a mohou vykonávat stejnou práci
- b) ne, ženy mají tendenci podléhat citům a stresu
- c) záleží na psychice a nátuře dané osoby bez ohledu, jestli je to muž nebo žena
- d) jsou oblasti, ve kterých více vynikají ženy (sociální pracovnice) a oblasti, v nichž více vynikají muži (vrcholový management)

21. Vztah k zaměstnání, povolání, oboru:

- a) nemáte vyhraněný obor, práce je spíše nutné zlo, děláte jen to, co je nutné
- b) vykonáváte práci, ale příliš Vás nenaplňuje
- c) vybral(a) jste si obor, ve kterém pracujete, zajímáte se o něj, čtete o něm
- d) svou práci vidíte jako perspektivní, své poznatky z oboru si rozšiřujete, zajímá Vás, jste v něm spokojený/á

22. Domníváte se, že v oblasti péče o děti mají větší kompetence:

- a) muži
- b) ženy
- c) je to stejné

23. Domníváte se, že mateřská dovolená je určená:

- a) výhradně pro ženy
- b) zejména pro ženy, ale v případě nutnosti může na mateřskou nastoupit i muž
- c) nevidíte problém v tom, že na mateřskou dovolenou chodí muži, tuto možnost byste uvítali

24. Jak je pro Vás důležité stát se rodičem?

- a) děti jsou hlavní náplní a cílem mého života
- b) o dětech příliš neuvažuji, možná v budoucnu
- c) pokud děti přijdou, uvítám to, pokud ne, jsou i jiné oblasti, kde se mohu realizovat

- d) mít děti pro mě není podstatné, realizuji se v zaměstnání nebo jiných oblastech
- e) děti nechci

Následující otázka je určena jen pro respondenty s dětmi.

25. Pokud máte děti, jak vnímáte jejich osamostatnění.

- a) berete ho jako přirozený proces, nyní se budete více soustředit na jiné oblasti Vašeho života
- b) berete ho jako přirozený proces, avšak prožíváte rozpolcené pocity – cítíte úlevu i smutek
- c) jste smíření s nevyhnutelností tohoto procesu, avšak cítíte smutek a nejistotu
- d) je pro Vás těžké vyrovnat se s odchodem dětí, nevíte si rady se svým vlastním životem

Příloha B – Datové matice

Matice I – demografické otázky

Vyhodnocovací tabulka k matici I

Číslo otázky					
Pořadové číslo respondenta	1	2	3	4	5
1.	2	1	2	1	2
2.	2	3	1	2 /	
3.	2	1	2	2 /	
4.	1	1	2	2 /	
5.	1	1	2	1 /	
6.	1	2	1	1	1
7.	2	1	2	1	1
8.	2	1	1	1	1
9.	2	1	2	1	2
10.	2	1	1	1	1
11.	2	1	2	1	2
12.	1	1	2	1	1
13.	2	2	1	1	1
14.	2	1	2	2	2
15.	2	3	2	1	1
16.	1	1	2	1	1
17.	2	2	2	2	2
18.	2	2	2	1	1
19.	2	3	1	1	1
20.	1	3	1	1	1
21.	2	2	1	1	1
22.	2	2	1	1	1
23.	2	1	2	1	2
24.	2	1	2	1	1
25.	2	1	2	1	1
26.	2	2	2	2	2
27.	2	1	2	1	1
28.	1	1	2	1	2
29.	1	1	2	2 /	
30.	2	2	2	1	1
31.	2	1	2	1	2
32.	2	2	2	1	1
33.	1	1	2	1	1

34.	2	1	2	2	2
35.	2	1	2	2	2
36.	2	1	2	1	1
37.	2	1	2	1	1
38.	2	1	2	2	1
39.	2	1	2	1	2
40.	2	1	2	1	2
41.	2	1	1	1	1
42.	2	1	2	2	2
43.	2	1	2	1	1
44.	2	2	1	1	1
45.	2	1	1	1	1
46.	2	3	1	1	1
47.	2	1	2	2 /	
48.	2	1	2	1	1
49.	2	3	1	2	2
50.	2	1	2	2	2
51.	1	2	2	1	2
52.	2	2	2	1	1
53.	2	3	1	1	1
54.	2	3	1	2 /	
55.	2	3	1	2 /	
56.	2	1	2	1	1
57.	2	1	1	1	1
58.	2	2	1	1	1
59.	2	3	1	1	1
60.	2	1	2	1	1
61.	2	2	1	1	1
62.	2	2	1	1	1
63.	2	3	1	2	2
64.	2	2	2	1	2
65.	2	3	1	1	1
66.	2	2	2	1	2
67.	2	3	1	1	1
68.	2	1	2	1	1
69.	2	2	1	2 /	
70.	2	3	1	1	1
71.	2	1	2	1	1
72.	2	3	1	1	1
73.	2	2	2	1	1
74.	1	1	2	2	2
75.	2	3	1	1	1
76.	2	1	2	1	1

77.	1	2	2	2	1
78.	1	1	2	2 /	
79.	1	2	1	1	1
80.	1	1	2	1	1
81.	1	1	2	1	2
82.	1	1	2	2	2
83.	1	1	2	2 /	
84.	1	1	2	1	1
85.	1	1	2	2	2
86.	1	1	2	1	2
87.	2	3	1	1	1
88.	2	2	1	1	1
89.	2	3	1	2 /	
90.	2	2	2	1	1
91.	1	3	1	1	1
92.	1	3	2	1	1
93.	2	2	2	1	1
94.	2	2	2	1	1
95.	2	3	1	1	1
96.	1	3	1	1	1
97.	2	3	1	1	1
98.	1	1	2	2	2
99.	1	3	1	1	1
100.	2	1	2	2	2
101.	2	1	2	1	1
102.	1	1	2	2 /	
103.	2	1	2	1	1
104.	2	2	1	1	1
105.	2	1	2	2	2
106.	1	1	2	1	1
107.	2	2	2	2	1
108.	1	1	2	1	2
109.	2	1	2	1	1
110.	1	1	2	1	2
111.	1	3	1	1	1
112.	1	1	2	1	1
113.	1	1	2	2 /	
114.	2	3	1	1	1
115.	2	1	2	2	1
116.	2	1	2	1	1
117.	2	1	2	1	2
118.	1	1	2	1	1
119.	2	3	1	1	1

120.	2	3	1	1	1
121.	1	1	2	1	1
122.	1	1	2	1	1
123.	2	1	2	2 /	
124.	1	1	2	1	1
125.	2	2	2	1	1
126.	2	1	2	1	1
127.	1	2	1	1	1
128.	1	1	2	2 /	
129.	2	3	2	1	1
130.	2	1	2	1	1
131.	2	2	1	1	1
132.	2	1	2	1	1
133.	2	1	2	1	2
134.	2	1	2	2	2
135.	1	1	2	1	1
136.	1	1	2	1	1
137.	1	1	2	2	2
138.	1	1	2	1	1
139.	2	2	1	1	1
140.	2	1	2	1	1
141.	2	1	2	1	2
142.	2	1	2	1	2
143.	1	1	2	1	1
144.	1	1	2	1	2
145.	1	1	2	2	2
146.	1	1	2	2	2
147.	1	1	2	1	2
148.	1	1	2	2	2
149.	1	1	2	1	2
150.	1	1	2	1	2
151.	1	1	2	1	2
152.	2	3	1	1	1
153.	1	1	2	1	2
154.	1	2	1	1	1
155.	1	3	1	1	1
156.	1	2	2	1	1
157.	1	2	2	2	2
158.	1	2	1	1	1
159.	1	2	1	1	1
160.	1	1	2	1	1
161.	1	3	1	1	1
162.	1	1	1	1	1

163.	1	2	1	1	1
164.	1	1	2	1	2
165.	1	2	2	2	2
166.	1	3	1	1	1
167.	1	2	1	1	1
168.	1	3	1	2	2
169.	1	3	1	1	1
170.	1	3	1	1	1
171.	1	1	2	1	1
172.	1	1	2	1	1
173.	1	1	1	1	1
174.	1	3	1	1	1
175.	1	1	2	1	1
176.	1	1	2	2	2
177.	1	3	1	1	1
178.	1	2	1	1	1
179.	1	2	1	1	1
180.	1	1	2	1	1
181.	1	3	1	1	1
182.	1	2	1	2	2
183.	1	1	2	1	1
184.	1	1	2	1	1
185.	1	2	1	1	1
186.	1	3	1	1	1
187.	1	3	1	1	1
188.	1	3	1	1 /	
189.	1	3	1	1	1
190.	1	2	1	1	1
191.	1	1	2	1	1
192.	1	3	1	1	1
193.	1	2	1	1	1
194.	1	1	2	1	1
195.	1	2	1	1	1
196.	1	3	1	2	2
197.	1	1	2	1	1
198.	1	2	1	1	1
199.	1	1	1	1	1
200.	1	3	1	1	1

Matice II – Fungování respondentů v domácnosti.

Vyhodnocovací tabulka k matici II

Číslo otázky								
Pořadové číslo respondenta	6	7	8	9	10	11	12	13
1.	4	3	3	4	3	3	1	1
2.	5	2	2	2	1	1	3	3
3.	4	3	2	4	2	2	2	3
4.	4	2	2	4	2	1	3	1
5.	5	1	1	4	1	1	3	3
6.	4	3	3	1	3	1	1	1
7.	2	2	2	4 /		3	3	3
8.	4	2	2	3	1	1	1	3
9.	1	2	3	4	1	3	1	3
10.	2	3	2	3	1	1	3	3
11.	4	3	3	4	2	3	3	3
12.	4	2	3	4	1	3	1	3
13.	2	2	3	2	3	1	3	3
14.	2	2	2	2	1	2	2	1
15.	4	2	3	4	1	3	3	2
16.	1	3	1	4 /		3	1	1
17.	2	3	2	4	2	3	3	1
18.	2	2	2	4	3	3	3	3
19.	4	2	2	2	1	2	2	3
20.	5	2	1	2	3	3	3	3
21.	2	2	2	2	3	3	3	2
22.	1	2	1	2	3	3	2	1
23.	2	2	3	4	1	3	3	1
24.	4	3	3	4	1	3	3	1
25.	4	3	3	4	1	3	3	1
26.	2	2	3	4	3	3	1	2
27.	2	2	2	4	1	1	3	3
28.	4	3	1	4 /		3	1	1
29.	4	3	2	4	3	1	3	1
30.	4	3	3	4	1	3	3	3
31.	2	2	1	4 /		3	3	1
32.	2	2	3	4	3	1	1	3
33.	1	2	3	4	1	1	3	1
34.	2	2	1	4	1	3	2	3

35.	2	3	3	4	/	2	3	3
36.	2	2	2	4	3	3	3	1
37.	4	2	1	4	1	3	3	3
38.	4	2	1	4	/	2	3	3
39.	2	2	3	4	/	2	3	3
40.	2	3	2	4	3	1	3	3
41.	1	2	2	3	1	3	1	1
42.	4	2	3	4	3	1	1	1
43.	4	2	3	4	1	3	3	3
44.	4	2	3	2	1	1	3	1
45.	2	2	2	3	3	3	3	1
46.	2	2	2	2	3	3	3	3
47.	2	3	2	4	/	3	3	3
48.	2	2	2	4	3	3	3	3
49.	2	2	2	2	1	3	2	3
50.	2	2	2	2	2	2	1	3
51.	2	2	2	4	1	1	1	2
52.	4	2	1	4	/	2	3	1
53.	2	2	2	5	1	3	3	1
54.	2	2	2	2	2	2	2	1
55.	2	2	2	2	2	2	2	3
56.	4	2	2	4	/	1	3	3
57.	2	2	2	2	3	3	3	3
58.	4	2	1	2	1	1	1	1
59.	4	2	2	2	3	1	2	1
60.	4	3	2	4	1	4	1	1
61.	2	3	2	3	3	3	3	3
62.	2	2	2	3	/	3	3	3
63.	2	2	2	2	3	3	3	3
64.	2	2	2	4	1	3	3	3
65.	4	2	2	1	/	2	2	3
66.	4	3	3	4	3	3	3	3
67.	4	2	3	3	3	3	3	3
68.	2	2	2	4	3	1	3	3
69.	2	2	2	2	/	2	2	3
70.	4	3	2	3	3	2	2	1
71.	2	3	2	4	1	3	3	2
72.	2	2	2	2	3	2	3	3
73.	2	3	2	4	1	3	3	1
74.	5	2	2	4	1	1	1	1
75.	4	2	2	5	1	3	3	1
76.	2	3	2	4	1	2	3	3
77.	1	3	3	4	1	3	3	3

78.	4	2	2	2	3	1	3	1
79.	4	2	2	1	1	1	1	2
80.	4	3	3	4 /		3	3	3
81.	4	3	3	4	1	1	1	3
82.	5	1	1	4	1	3	3	1
83.	4	3	2	4 /		3	1	1
84.	2	2	2	4	1	3	3	1
85.	4	3	2	4	1	1	1	1
86.	4	2	3	4	1	1	1	3
87.	4	3	2	3	1	2	2	1
88.	2	2	2	2	1	1	1	1
89.	2	2	3	2	3	2	3	1
90.	4	2	2	3	1	3	3	2
91.	2	2	2	5	1	3	3	3
92.	2	2	2	4	1	1	3	2
93.	5	4	2	4	1	3	3	3
94.	4	2	2	4	3	2	3	3
95.	2	2	2	5	1	3	3	3
96.	2	4	2	2	3	1	1	1
97.	2	2	2	2	3	3	3	1
98.	4	1	3	4	1	2	3	1
99.	4	3	2	1	3	3	2	3
100.	2	2	2	4 /		3	3	3
101.	4	2	3	4 /		3	2	2
102.	4	2	3	4	1	3	1	3
103.	1	2	2	4	3	1	3	3
104.	2	2	2	3	1	3	3	1
105.	1	2	2	4	3	1	1	3
106.	2	2	2	2	1	3	3	3
107.	2	2	1	4	2	2	2	3
108.	2	2	3	2	1	1	3	1
109.	4	2	2	2	1	3	3	1
110.	2	3	3	4	1	1	1	1
111.	4	3	3	3	4	1	3	3
112.	1	3	1	4	1	3	3	3
113.	4	1	1	4	1	1	1	3
114.	1	2	2	3	1	3	3	1
115.	1	3	3	4	3	3	3	3
116.	4	2	2	4	1	1	3	3
117.	2	2	2	4	1	3	3	1
118.	2	2	2	4	1	2	2	1
119.	2	2	3	2	3	3	3	2
120.	4	3	2	2	1	2	2	1

121.	2	2	1	4	1	2	1	3
122.	4	1	3	4	1	3	3	2
123.	4	2	2	4 /		3	3	3
124.	2	2	3	4	1	1	3	1
125.	1	3	3	4	3	3	2	3
126.	4	2	2	4	1	2	3	2
127.	2	3	2	2	1	1	1	1
128.	4	2	3	4	1	3	3	3
129.	4	2	2	2	1	3	3	3
130.	2	2	3	4	1	3	3	3
131.	2	2	2	5	3	1	3	1
132.	4	2	3	4	1	3	3	3
133.	4	2	3	4	1	3	3	3
134.	4	2	2	2	1	2	1	3
135.	2	2	2	4	3	3	3	3
136.	2	2	2	4	3	3	3	3
137.	2	2	3	4	3	3	3	1
138.	1	2	1	4	1	2	3	3
139.	4	2	2	2	3	1	3	1
140.	2	3	3	4	3	3	3	3
141.	4	3	2	4	3	3	3	3
142.	4	3	3	4	1	3	1	3
143.	4	2	2	4	1	1	3	1
144.	2	1	1	4	1	1	1	3
145.	1	2	2	2	1	3	1	3
146.	2	2	2	4	2	2	2	1
147.	2	1	3	4	3	3	3	1
148.	2	3	2	4	1	3	1	3
149.	2	2	2	4	1	1	1	1
150.	1	3	3	4 /		3	3	3
151.	4	2	2	4	1	3	3	1
152.	1	2	2	3	1	3	3	1
153.	2	2	2	4	1	1	1	2
154.	2	2	3	1	1	3	3	3
155.	4	2	2	2	1	3	3	1
156.	4	2	2	3	1	1	1	2
157.	2	3	3	4	1	3	3	3
158.	4	2	2	2	1	3	1	3
159.	2	2	2	1	1	1	1	2
160.	2	3	3	4	1	3	3	3
161.	4	2	1	2	3	3	3	3
162.	2	3	3	2	3	3	3	3
163.	4	2	2	2	1	1	1	1

164.	2	3	3	4	1	3	3	3
165.	4	1	1	4	1	1	1	1
166.	1	2	3	2	1	3	1	3
167.	2	2	2	2	3	1	1	3
168.	2	2	3	2	1	3	3	1
169.	5	2	2	2	1	3	1	1
170.	5	1	1	1	1	2	2	3
171.	1	2	2	4	1	3	1	2
172.	2	2	3	4	3	3	3	3
173.	2	3	3	2	3	3	3	3
174.	4	2	3	2	1	1	1	3
175.	3	2	1	4	1	3	3	3
176.	5	2	3	4	1	3	3	1
177.	1	2	2	2	3	3	3	2
178.	4	3	3	2	3	3	3	3
179.	4	3	3	1	2	3	3	1
180.	1	2	2	4	1	3	3	1
181.	5	2	2	2	1	1	1	1
182.	5	3	3	3	3	3	3	3
183.	4	2	2	4	1	3	3	3
184.	2	2	3	4	3	3	3	3
185.	1	2	3	2	3	1	1	1
186.	2	2	3	2	3	3	3	3
187.	5	2	3	2	1	1	1	1
188.	5	2	3	2	3	3	3	1
189.	4	2	2	2	1	3	1	3
190.	4	2	2	2	1	1	1	3
191.	2	2	1	4	3	3	3	3
192.	4	2	2	2	1	1	2	1
193.	5	2	3	1	1	3	3	3
194.	4	2	3	4	3	3	3	3
195.	1	2	2	2	1	3	3	3
196.	2	2	2	2	3	3	3	3
197.	2	2	3	4	3	3	3	3
198.	2	2	2	2	3	1	3	3
199.	2	2	3	3	1	1	2	3
200.	3	2	2	5	1	3	3	3

Matice III – Partnerství a vyjadřování citů

Vyhodnocovací tabulka k matici III

Číslo otázky						
Pořadové číslo respondenta	14	15	16	17	18	19
1.	2	1	3	2	1	2
2.	2	1	1	2	1	2
3.	2	5	1	2	2	2
4.	3	6	1	1	3	1
5.	2	3	3	2	1	2
6.	2	1	1	2	1	1
7.	2	5	3	2	1	1
8.	2	1	3	2	1	1
9.	1	1	3	3	1	2
10.	1	5	3	2	1	2
11.	2	1	1	2	1	2
12.	2	3	4	2	2	1
13.	2	5	1	2	1	2
14.	1	5	3	2	2	1
15.	2	1	1	2	1	2
16.	1	5	3	2	2	2
17.	2	1	3	1	1	2
18.	2	5	3	2	1	2
19.	2	5	3	1	1	2
20.	2	5	3	2	1	2
21.	2	4	3	2	1	1
22.	2	5	3	2	1	2
23.	2	1	3	3	1	2
24.	3	5	4	2	1	1
25.	3	5	3	2	1	1
26.	2	4	3	1	2	2
27.	1	5	1	2	2	2
28.	1	1	1	1	1	2
29.	2	2	3	2	2	1
30.	1	1	3	2	1	2
31.	2	5	3	2	1	2
32.	2	5	1	2	2	2
33.	1	1	3	1	1	1
34.	2	2	1	2	2	2
35.	2	1	4	2	1	2

36.	2	5	3	2	2	1
37.	2	5	3	2	2	2
38.	2	5	3	2	1	2
39.	2	5	3	2	2	1
40.	2	5	3	2	1	2
41.	1	2	1	2	1	2
42.	2	2	3	2	2	2
43.	2	1	3	2	1	2
44.	1	5	3	2	1	2
45.	2	5	3	2	1	2
46.	1	2	1	2	1	2
47.	2	5	3	2	2	2
48.	1	1	3	2	1	2
49.	2	5	3	2	1	1
50.	1	5	3	2	1	1
51.	2	1	1	2	1	1
52.	2	5	3	1	3	1
53.	2	1	3	2	1	1
54.	2	5	3	2	2	2
55.	2	5	3	2	2	2
56.	1	1	3	2	2	2
57.	2	1	3	2	1	2
58.	1	2	3	2	1	2
59.	1	5	3	2	2	2
60.	2	1	4	2	1	2
61.	1	5	3	2	1	2
62.	2	5	1	2	1	2
63.	2	5	2	2	2	2
64.	2	5	3	2	1	2
65.	2	5	3	2	2	2
66.	2	4	3	2	2	2
67.	2	5	3	2	2	2
68.	1	5	3	2	1	1
69.	2	5	2	2	1	2
70.	2	5	3	1	2	1
71.	2	1	3	2	1	2
72.	1	1	1	2	1	1
73.	2	1	3	2	2	2
74.	2	4	4	2	1	1
75.	2	1	3	2	1	2
76.	2	5	3	2	1	2
77.	2	3	3	2	1	2
78.	2	2	1	2	2	1

79.	2	3	1	2	2	1
80.	2	3	1	2	1	2
81.	2	3	3	2	1	1
82.	3	1	1	1	3	2
83.	2	2	1	2	1	2
84.	2	1	1	2	2	1
85.	2	2	3	2	1	2
86.	2	5	1	3	1	2
87.	2	5	3	2	1	2
88.	2	5	3	2	1	2
89.	2	5	3	1	1	2
90.	2	5	3	2	2	2
91.	1	5	3	2	2	2
92.	2	5	3	2	2	2
93.	1	5	3	2	1	2
94.	2	5	3	3	1	1
95.	1	5	3	2	2	2
96.	2	1	3	1	1	2
97.	2	5	3	3	3	2
98.	2	5	4	1	1	2
99.	1	2	1	1	1	1
100.	2	5	3	2	2	2
101.	1	5	3	2	1	2
102.	2	1	3	2	1	2
103.	2	5	3	2	1	2
104.	2	5	3	2	3	2
105.	2	5	3	1	3	2
106.	2	5	3	2	2	1
107.	1	1	3	2	1	2
108.	1	1	1	1	2	2
109.	2	5	3	1	2	2
110.	2	1	1	2	2	2
111.	2	3	1	2	2	2
112.	2	1	3	2	1	2
113.	1	5	3	2	1	2
114.	2	5	3	2	2	2
115.	2	5	3	2	2	2
116.	2	1	3	2	1	2
117.	2	5	3	2	1	2
118.	2	5	3	2	2	1
119.	2	5	3	2	1	2
120.	2	5	3	3	2	1
121.	2	1	1	2	1	2

122.	2	1	3	1	2	1
123.	2	1	1	2	1	1
124.	2	1	1	2	2	2
125.	2	5	4	2	1	2
126.	2	2	2	2	1	1
127.	2	5	1	2	1	2
128.	2	5	3	1	2	2
129.	2	5	3	2	2	2
130.	3	5	3	2	1	2
131.	1	5	3	2	1	2
132.	2	5	3	2	1	2
133.	2	5	4	3	2	2
134.	2	1	3	2	2	2
135.	1	1	3	2	1	2
136.	2	1	3	2	1	1
137.	1	1	1	2	1	2
138.	2	1	3	2	2	2
139.	2	4	1	3	2	2
140.	2	1	1	2	1	2
141.	2	5	3	2	1	2
142.	2	1	3	2	1	2
143.	2	3	3	1	2	1
144.	3	5	3	2	1	1
145.	2	1	1	2	2	1
146.	1	2	3	1	2	1
147.	2	1	3	1	1	2
148.	2	1	1	2	2	2
149.	2	5	3	2	1	1
150.	2	2	3	2	2	1
151.	2	1	1	2	2	2
152.	1	5	3	1	2	2
153.	2	6	4	1	3	1
154.	1	5	3	2	2	2
155.	2	5	3	1	3	1
156.	2	1	3	2	1	1
157.	2	3	3	2	1	2
158.	2	3	3	2	2	1
159.	2	3	1	2	2	1
160.	2	3	1	2	1	1
161.	2	5	3	2	1	2
162.	2	3	3	2	2	1
163.	2	6	1	1	2	1
164.	1	3	3	2	1	1

165.	1	1	3	2	1	2
166.	2	3	1	1	2	1
167.	1	5	3	2	1	1
168.	2	5	3	2	2	1
169.	2	3	3	1	2	1
170.	1	1	3	2	1	2
171.	2	5	3	3	2	1
172.	2	3	3	2	1	2
173.	2	5	1	2	1	2
174.	1	5	3	2	1	1
175.	2	3	1	1	3	1
176.	3	6	1	1	3	1
177.	2	3	3	2	2	1
178.	2	2	3	2	1	2
179.	1	1	3	2	1	1
180.	2	5	4	1	2	1
181.	1	5	3	2	1	1
182.	2	5	1	2	1	1
183.	1	1	3	2	2	2
184.	2	3	1	2	2	1
185.	2	5	1	2	1	1
186.	1	3	1	2	1	1
187.	2	3	3	2	2	1
188.	2	1	3	2	1	1
189.	1	1	3	2	2	1
190.	2	5	3	2	2	1
191.	2	5	3	2	1	2
192.	2	5	1	1	3	1
193.	1	5	3	2	2	2
194.	1	3	3	1	1	2
195.	2	3	3	2	2	1
196.	2	5	1	1	2	1
197.	2	5	3	2	2	2
198.	1	3	3	2	2	1
199.	2	5	3	1	1	1
200.	1	2	3	1	2	2

Matice IV – Zaměstnání a děti

Vyhodnocovací tabulka k matici IV

Číslo otázky						
Pořadové číslo respondenta	20	21	22	23	24	25
1.	3	4	2	2	1 /	
2.	3	2	2	2	1	2
3.	2	3	2	3	3 /	
4.	2	4	2	1	4 /	
5.	3	2	3	2	1	1
6.	2	3	3	2	1	2
7.	3	4	2	2	2 /	
8.	3	4	2	3	1	2
9.	3	2	3	2	2 /	
10.	3	2	3	2	1	1
11.	3	2	2	2	1	3
12.	3	4	3	3	2 /	
13.	1	2	2	3	1	2
14.	1	4	2	3	1 /	
15.	1	4	3	3	5 /	
16.	3	2	2	2	3	1
17.	1	2	2	2	1	2
18.	3	2	2	3	1 /	
19.	3	2	2	3	3	3
20.	4	2	2	2	3	1
21.	3	2	2	1	1	3
22.	3	4	3	2	1	3
23.	3	3	3	2	1 /	
24.	1	4	3	2	3 /	
25.	1	4	3	2	3 /	
26.	3	4	2	2	2	1
27.	3	4	3	2	1 /	
28.	1	2	2	2	2 /	
29.	3	3	2	2	4 /	
30.	3	3	3	2	2 /	
31.	3	4	3	2	1 /	
32.	4	2	2	2	2 /	
33.	3	3	3	1	3	1
34.	3	3	2	3	3 /	
35.	3	4	3	1	1 /	
36.	1	1	2	3	1 /	

37.	3	2	1	2	3	/	
38.	3	1	2	2	1	/	
39.	3	4	3	2	2		1
40.	3	1	3	2	1	/	
41.	2	3	2	2	1		3
42.	3	4	2	3	1	/	
43.	3	2	3	2	2	/	
44.	3	3	2	2	1		2
45.	1	3	3	3	1		3
46.	3	4	3	2	1		2
47.	3	4	3	3	4	/	
48.	1	2	3	2	2		1
49.	3	4	3	3	3		2
50.	4	4	3	2	1	/	
51.	2	3	2	3	3		1
52.	3	3	2	2	2	/	
53.	2	3	3	2	1		1
54.	3	3	2	3	1		1
55.	3	3	3	2	1		1
56.	3	2	3	3	2	/	
57.	3	4	2	2	3		2
58.	1	2	2	3	1		2
59.	4	4	2	2	1		3
60.	3	2	3	3	4	/	
61.	2	4	2	3	1		2
62.	3	3	2	2	1		1
63.	3	3	3	2	1		3
64.	3	4	2	2	1	/	
65.	3	4	2	2	1		2
66.	3	3	2	2	1	/	
67.	3	4	3	3	1		1
68.	3	2	2	2	3	/	
69.	1	4	2	2	1		1
70.	3	4	2	3	1		1
71.	1	3	3	2	1		2
72.	2	4	2	2	1		1
73.	3	2	2	2	1	/	
74.	2	4	2	2	3		1
75.	4	2	3	2	1		2
76.	3	4	2	2	1		2
77.	3	4	3	2	3		1
78.	3	3	2	2	4	/	
79.	3	4	3	2	1		3

80.	2	4	2	3	3	/	
81.	3	2	2	2	2		2
82.	3	2	2	2	2	/	
83.	3	3	3	2	2	/	
84.	1	4	2	2	3	/	
85.	1	4	3	1	2	/	
86.	3	3	3	2	1		1
87.	3	3	3	2	1		1
88.	3	3	3	2	1		1
89.	4	3	2	2	1		3
90.	3	4	3	2	3	/	
91.	3	3	2	2	1		1
92.	3	3	2	3	4	/	
93.	3	4	3	2	3		1
94.	3	4	2	3	3	/	
95.	1	2	3	2	1		1
96.	1	4	3	2	1		2
97.	3	1	3	2	3		1
98.	1	4	3	2	1		2
99.	3	3	3	2	1		2
100.	3	2	2	2	2	/	
101.	3	4	3	2	1	/	
102.	3	4	3	1	1	/	
103.	3	2	2	1	2		1
104.	3	3	2	2	1		2
105.	3	4	3	3	3	/	
106.	2	3	3	2	2	/	
107.	3	4	2	2	1		2
108.	2	4	2	2	1	/	
109.	4	3	3	2	3	/	
110.	3	3	3	2	2		2
111.	3	4	3	2	1		2
112.	1	3	2	2	1	/	
113.	3	3	3	2	3	/	
114.	4	3	2	2	1		2
115.	3	4	3	3	2		1
116.	3	3	2	3	1	/	
117.	3	3	3	2	1	/	
118.	1	2	2	1	3		1
119.	3	4	2	2	1		2
120.	3	2	3	2	1		2
121.	3	4	3	3	3	/	
122.	3	2	3	1	3		1

123.	3	2	2	3	1	/	
124.	3	2	3	2	3	/	
125.	3	4	2	2	3	/	
126.	3	4	3	3	1	/	
127.	3	2	3	2	2		1
128.	4	4	2	2	3	/	
129.	3	3	2	2	4	/	
130.	3	2	2	2	2	/	
131.	3	4	3	3	1		3
132.	1	3	3	2	3	/	
133.	3	2	3	2	1		1
134.	3	3	2	2	1		3
135.	3	4	3	2	1		2
136.	3	4	2	1	4	/	
137.	4	4	3	2	2	/	
138.	3	3	3	3	2	/	
139.	3	4	3	1	1		4
140.	3	3	3	2	1		1
141.	1	3	3	3	1	/	
142.	3	4	3	2	1	/	
143.	3	3	3	3	2	/	
144.	1	4	3	2	3		1
145.	3	2	3	2	2		3
146.	3	1	3	3	1	/	
147.	4	4	3	1	1		2
148.	3	4	3	2	2	/	
149.	2	3	2	2	2	/	
150.	2	4	2	1	2		1
151.	4	4	3	2	2		2
152.	4	3	3	3	1		1
153.	2	3	2	1	2		1
154.	3	3	2	3	1		3
155.	2	3	2	2	1		3
156.	2	3	1	2	3		1
157.	3	4	3	2	3		1
158.	3	2	2	2	3		1
159.	3	4	3	2	1		2
160.	4	4	2	3	3	/	
161.	4	2	2	2	3		1
162.	2	3	2	2	3		1
163.	4	3	2	1	1		1
164.	3	2	3	2	2		1
165.	1	2	2	2	1		2

166.	2	3	2	2	1	1
167.	4	2	3	2	1	1
168.	3	3	2	2	1	1
169.	4	3	2	2	1	2
170.	1	3	3	3	1	3
171.	3	4	3	1	2	/
172.	3	2	3	2	1	3
173.	3	3	3	2	1	3
174.	3	4	3	2	1	1
175.	3	4	3	2	2	1
176.	2	3	2	1	4	/
177.	2	3	2	2	3	1
178.	3	3	3	2	1	/
179.	1	2	3	3	1	3
180.	2	3	3	2	3	2
181.	3	4	2	2	1	2
182.	3	2	3	2	1	2
183.	1	2	3	3	1	/
184.	2	3	3	2	2	/
185.	3	2	2	2	1	/
186.	2	3	2	2	1	2
187.	3	4	3	3	1	3
188.	3	3	3	2	1	3
189.	3	2	3	2	1	/
190.	3	2	2	2	1	2
191.	3	2	3	3	1	/
192.	2	3	2	1	1	2
193.	3	3	2	1	1	3
194.	3	2	3	3	1	/
195.	3	3	2	2	1	2
196.	2	3	2	2	1	3
197.	3	2	3	3	2	/
198.	1	3	3	2	1	3
199.	3	3	2	2	1	2
200.	1	4	3	2	1	2

Příloha C – Kódovací klíče k maticím

Kódovací klíč k matici I

1. Jsem:

a) muž	1
b) žena	2

2. Váš věk:

a) 20 – 29 let	1
b) 30 – 39 let	2
c) 40 – 55 let	3

3. Máte dítě?

a) ano	1
b) ne	2

4. Jste v současné době v partnerském vztahu?

a) ano	1
b) ne	2

5. Pokud jste ve vztahu, žijete ve společné domácnosti?

a) ano	1
b) ne	2

Kódovací klíč k matici II:

6. Kdo u Vás doma provádí většinu nákupů (jídlo, čisticí produkty)?

a) muž	1
b) žena	2
c) děti	3
d) přibližně stejně	4
e) jiné.....	5

7. O úklid domácnosti většinou pečuje:

a) muž	1
b) žena	2
c) přibližně stejně	3
d) jiné.....	4

8. Vaření doma obstarává většinou:

a) muž	1
b) žena	2
c) přibližně stejně	3
d) jiné.....	4

9. Pokud máte děti, jejich péči např. výpravu do školky, školy či večerní mytí obstarává většinou:

a) muž	1
b) žena	2
c) přibližně stejně	3
d) nemám děti	4
e) jiné.....	5

10. Pokud máte auto, většinou zastává roli řidiče:

a) muž	1
b) žena	2
c) přibližně stejně	3
d) jiné.....	4

11. O oblast financí se u Vás stará zejména:

a) muž	1
b) žena	2
c) přibližně stejně	3
d) jiné.....	4

12. Tzv. hlavou rodiny je u Vás:

a) muž	1
b) žena	2
c) přibližně stejně	3
d) jiné.....	4

13. Kdo u Vás projevuje více iniciativy v sexuální oblasti?

a) muž	1
b) žena	2
c) přibližně stejně	3

Kódovací klíč k matici III.

14. Považujete manželství nebo trvalé partnerství za hlavní náplň a cíl Vašeho života?

a) ano, je to hlavní náplň mého žití	1
b) je pro mě důležité, ale zakládám si i na dalších oblastech, jako je práce a společenský život.	2
c) ne, partnerství pro mě v životě nemá takový význam, důležitější jsou pro mě jiné oblasti (práce, uznání, úspěch).	3
d) ne, partnerství je podle mě přežitek, člověk může žít spokojeně i sám.	4

15. V partnerství je pro Vás nejdůležitější:

a) romantická láska, silné pouto, přání splynout s druhou osobou fyzicky i duševně	1
b) výlučné spojení s jedním partnerem, vy ani partner nepotřebujete někoho dalšího (občas se vyznačuje žárlivostí a majetnickou touhou po partnerovi)	2
c) ohled především na partnerovo dobro, do jisté míry obětování se	3
d) pragmatické hledisko, praktický pohled – žití ve dvou je jednodušší a ekonomicky zvladatelnější	4
e) přátelství, tolerance a důvěra	5
f) hravost, nezávaznost, sexuální dobrodružství	6

16. Při výběru partnera berete největší ohled na:

a) fyzickou přitažlivost	1
b) socioekonomický status (postavení ve společnosti, příjem)	2
c) osobnost partnera	3
d) výkonnost a inteligenci	4

17. V případě partnerských problémů, krize máte tendenci:

a) o problémech mlčet, řešit je jen sám se sebou	1
b) o problémech mluvit především s Vaším partnerem/partnerkou	2
c) problémy řešit s Vašimi blízkými, případně se obrátit na odborníka	3
d) jiné.....	4

18. Vyjadřování citů

a) nedělá Vám problémy, city vyjadřujete často, s nadšením, vyjádření citů je pro Vás v partnerském životě důležité	1
b) nevyjadřujete je příliš často, jste zastánci toho, že o citech se nemusí neustále mluvit, v případě potřeby však nemáte problémy se otevřít (nesmí to ale být příliš časté)	2
c) city nevyjadřujete, je to pro Vás problematická oblast, neradi se někomu otvíráte, připadá Vám to zbytečné	3

19. Která z následujících charakteristik na Vás více sedí?

a) ve vztahu jste více spokojení, pokud prožíváte úspěch v zaměstnání, respekt okolí či máte zajištěné příjmy	1
b) ve vztahu jste více spokojení, pokud jste spokojení se svou životní situací, s rozdělením úloh mezi partnery, s komunikací v rámci partnerství	2

Kódovací klíč k matici IV

20. Domníváte se, že na psychické úrovni jsou muži a ženy schopni vykonávat stejnou práci?

- a) ano, na psychické úrovni jsou si rovni a mohou vykonávat stejnou práci 1
- b) ne, ženy mají tendenci podléhat citům a stresu 2
- c) záleží na psychice a nátuře dané osoby bez ohledu, jestli je to muž nebo žena 3
- d) jsou oblasti, ve kterých více vynikají ženy (sociální pracovníce) a oblasti, v nichž více vynikají muži (vrcholový management) 4

21. Vztah k zaměstnání, povolání, oboru:

- a) nemáte vyhraněný obor, práce je spíš nutné zlo, děláte jen to, co je nutné 1
- b) vykonáváte práci, ale příliš Vás nenaplňuje 2
- c) vybral(a) jste si obor, ve kterém pracujete, zajímáte se o něj, čtete o něm 3
- d) svou práci vidíte jako perspektivní, své poznatky z oboru si rozšiřujete, zajímá Vás, jste v něm spokojený/á 4

22. Domníváte se, že v oblasti péče o děti mají větší kompetence:

- a) muži 1
- b) ženy 2
- c) je to stejné 3

23. Domníváte se, že mateřská dovolená je určena:

- a) výhradně pro ženy 1
- b) zejména pro ženy, ale v případě nutnosti může na mateřskou nastoupit i muž 2
- c) nevidíte problém v tom, že na mateřskou dovolenou chodí muži, tuto možnost byste uvítali 3

24. Jak je pro Vás důležité stát se rodičem?

- a) děti jsou hlavní náplní a cílem mého života 1
- b) o dětech příliš neuvažuji, možná v budoucnu 2
- c) pokud děti přijdou, uvítám to, pokud ne, jsou i jiné oblasti, kde se mohu realizovat 3

- d) mít děti pro mě není podstatné, realizuji se v zaměstnání
nebo jiných oblastech 4
- e) děti nechci 5

25. Pokud máte děti, jak vnímáte jejich osamostatnění.

- a) berete ho jako přirozený proces, nyní se budete více
soustředit na jiné oblasti Vašeho života 1
- b) berete ho jako přirozený proces, avšak prožíváte rozpolcené
pocity – cítíte úlevu i smutek 2
- c) jste smíření s nevyhnutelností tohoto procesu, avšak
cítíte smutek a nejistotu 3
- d) je pro Vás těžké vyrovnat se s odchodem dětí, nevíte si rady
se svým vlastním životem 4

Příloha D – Tabulky ke grafům

Tabulka ke grafu 1 – Rozdělení úloh v domácnosti – souhrn všech respondentů bez ohledu na pohlaví. Data jsou uvedena v procentech.

	nákupy jídla	úklid domácnosti	vaření	role řidiče	oblast financí	hlava rodiny	starost o děti
Muž	12	4	12	59	30	26	5
Žena	45	71	54	6	16	13	52
Přibližně stejně	68	24	34	33	54	62	16
Ostatní	7	3	0	3	1	1	6

Tabulka ke grafu 2 – Kdo je v domácnosti tzv. hlavou rodiny – údaje jsou uvedené v procentech.

	muž	žena	přibližně stejně
20 - 29 let	29,6	5,1	65,3
30 - 39 let	34	8,5	57,5
40 - 55 let	17,3	28,2	54,3

Tabulka ke grafu 3 – větší aktivita v sexuální oblasti. Souhrn odpovědí všech respondentů. Data jsou uvedena v procentech.

	muž	žena	stejně
Respondenti	36	9	55

Tabulka ke grafu 4 – význam partnerství (manželství) v životě respondentů. Data jsou uvedena v procentech.

	hlavní náplň života	důležité, ale význam i jiné aspekty	není tak významné	přežitek
Respondenti	27	71	4	2

Tabulka ke grafu 5 – Význam partnerství pro muže a ženy. Graf vychází z grafu 4 a ukazuje podíly mužů a žen u jednotlivých odpovědí. Data jsou uvedena v procentech.

	hlavní náplň života	důležité, ale význam i jiné aspekty	není tak významné	přežitek
Muž	48	49	67	100
Žena	51	51	33	0

Tabulka ke grafu 6 – Co je pro respondenty v partnerství nejdůležitější. Data jsou uvedena v procentech.

	Erós	Mania	Agapé	Pragma	Storgé	Ludus
Respondenti	27	9	15	4	57	6

Tabulka ke grafu 7 – Co je pro muže a ženy v partnerství nejdůležitější z hlediska pohlaví. Graf vychází z grafu 6 a ukazuje podíly mužů a žen u jednotlivých odpovědí. Data jsou uvedena v procentech.

	Erós	Mania	Agapé	Pragma	Storgé	Ludus
Muž	45	72	100	43	32	100
Žena	55	28	0	57	68	0

Tabulka ke grafu 8 – Co je pro muže a ženy nejdůležitější při výběru partnera. Data uvedena v procentech.

	fyzická přitažlivost	socioekonomický status	osobnost partnera	výkonnost a inteligence
Muži	43		2	49
Ženy	12		4	73
				6
				11

Tabulka ke grafu 9 – Vyjadřování citů z hlediska pohlaví. Data jsou uvedena v procentech.

	bez problémů	ne příliš často	vůbec ne
Muži	51	41	8
Ženy	63	36	1

Tabulka ke grafu 10 – Řešení partnerských problémů podle pohlaví. Data uvedená v procentech.

	mlčet	řešit s partnerem	řešit s blízkými a odborníky
Muži	27	70	3
Ženy	12	79	9

Tabulka ke grafu 11 – Faktory ovlivňující spokojenost mužů a žen ve vztahu. Data jsou uvedena v procentech.

	vnitřní faktory	vnější faktory
Muži	49	51
Ženy	82	18

Tabulka ke grafu 12 – Vztah k zaměstnání, oboru. Data jsou uvedena v procentech.

	nemáte vyhraněný obor, práce je spíš nutné zlo, děláte jen to, co je nutné	vykonáváte práci, ale příliš Vás nenaplnuje	vybral(a) jste si obor, ve kterém pracujete, zajímáte se o něj, čtete o něm	svou práci vidíte jako perspektivní, své poznatky z oboru si rozšiřujete, zajímá Vás, jste v něm spokojený/á
Respondenti	2	25	34	39

Tabulka ke grafu 13 – Vztah k zaměstnání, oboru dle pohlaví. Graf vychází z grafu 12 a ukazuje podíly mužů a žen u jednotlivých odpovědích. Data jsou uvedena v procentech.

	nutné zlo	nenaplnuje	zajímáte se o obor	perspektivní obor
muži	33	50	58	44
Ženy	67	50	42	56

Tabulka ke grafu 14 – Stejná práce pro muže a ženy – hodnocení stereotypů ve společnosti. Data jsou uvedena v procentech.

	ano, na psychické úrovni jsou si rovni a mohou vykonávat stejnou práci	ne, ženy mají tendenci podléhat citům a stresu	záleží na psychice a nátuře dané osoby bez ohledu, jestli je to muž nebo žena	jsou oblasti, ve kterých více vynikají ženy (sociální pracovníci) a oblasti, v nichž více vynikají muži (vrcholový management)
Respondenti	14	13	63	11

Tabulka ke grafu 15 – Stejná práce pro muže a ženy – hodnocení stereotypů ve společnosti dle názorů jednotlivých pohlaví. Graf vychází z grafu 14 a ukazuje podíly mužů a žen u jednotlivých odpovědí. Data jsou uvedena v procentech.

	ano	ne	záleží na psychice	oblasti pro muže a ženy
muži	48	81	43	57
ženy	52	19	57	43

Tabulka ke grafu 16 – Stejná práce pro muže a ženy – podíl odpovědí z celkového počtu mužů a ženy. Data jsou uvedena v procentech.

	ano	ne	záleží na psychice	oblasti pro muže a ženy
Muži	14	21	53	12
Ženy	16	5	70	9

Tabulka ke grafu 17 – Stejná práce pro muže a ženy – rozdělení podle věku. Data jsou uvedena v procentech.

	ano	ne	záleží na psychice	oblasti pro muže a ženy
20 - 29 let	17	12	63	8
30 - 39 let	14	8	70	8
40 - 55 let	9	20	52	19

Tabulka ke grafu 18 – Větší kompetence v oblasti péče o dítě dle názorů jednotlivých pohlaví. Data jsou uvedena v procentech.

	muži	Ženy	Stejně
muži	1	44	55
ženy	1	53	46

Tabulka ke grafu 19 – Větší kompetence v oblasti péče o dítě – souhrn dat. Data uvedená v procentech.

	muži	ženy	stejně
Respondenti	1	47	52

Tabulka ke grafu 20 – Větší kompetence v oblasti péče o dítě – rozdělení podle věku. Data jsou uvedena v procentech.

	muži	ženy	stejně
20 - 29 let	1	40	59
30 - 39 let	1	63	17
40 - 55 let	0	53	47

Tabulka ke grafu 21 – Pro koho je určena mateřská dovolená. Souhrn odpovědí u mužských a ženských respondentů. Data jsou uvedena v procentech.

	výhradně pro ženy	zejména pro ženy, ale v případě potřeby i muži	vítána možnost MD pro muže
muži	16	67	17
ženy	3	65	32

Tabulka ke grafu 22 – Pro koho je určena mateřská dovolená – souhrn odpovědí z hlediska věku. Data jsou uvedena v procentech.

	výhradně pro ženy	zejména pro ženy, ale v případě potřeby i muži	vítána možnost MD pro muže
20 - 29 let	12	59	29
30 - 39 let	10	67	11
40 - 55 let	2	79	19

Tabulka ke grafu 23 – Kdo v domácnosti více zajišťuje péči o děti. Data jsou uvedena v procentech.

	muži	ženy	stejně	ostatní
Respondenti	13	66	20	1

Tabulka ke grafu 24 – Jak je důležité stát se rodičem pro muže a ženy. Data jsou uvedena v procentech.

	hlavní náplň života	zatím neuvažují	pokud přijdou, uvítám, pokud ne, realizace jinde	není podstatné, realizace jinde	Nechci
muži	40	22	23	9	0
ženy	63	14	18	3	1

Tabulka ke grafu 25 – Jak vnímají osamostatnění dětí muži a ženy. Data uvedena v procentech.

	přirozený proces, soustředění na jiné obl. Života	přirozený proces, rozpolčené pocity (úleva, smutek)	smíření s procesem, avšak smutek, nejistota	těžké vyrovnání, bezradnost
muži	51	33	12	2
ženy	32	51	14	3

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Lucie Šafránková

Obor: Sociální a mediální komunikace

Forma studia: kombinované

Název práce: Proměny a souvislosti role muže a ženy

Rok: 2013

Počet stran: 68

Celkový počet stran příloh: 37

Počet titulů české literatury a pramenů: 22

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 1

Počet internetových zdrojů: 4

Vedoucí práce: PhDr. Marie Farková